

Mendelova univerzita v Brně
Agronomická fakulta
Ústav aplikované a krajinné ekologie

Fenomén druhého bydlení v mikroregionu Orlicko

Diplomová práce

Vedoucí práce:

doc. RNDr. Antonín Vaishar, CSc.

Vypracoval:

Bc. Martin Fiala

Brno 2016

Tento list bude při vazbě nahrazen zadáním diplomové práce.

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem práci: *Fenomén druhého bydlení v mikroregionu Orlicko* vypracoval samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou *Směrnici o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:.....

.....
podpis

PODĚKOVÁNÍ

Úvodem bych rád poděkoval všem, kteří mi jakkoli pomohli při psaní této diplomové práce. Jmenovitě panu RNDr. Antonínu Fialovi, manažerovi Sdružení obcí Orlicko, panu Ladislavu Škúrkovi, starostovi obce Pastviny, paní Mgr. Mileně Vališové, starostce obce Čenkovice, paní Bc. Lence Ševčíkové, starostce obce Klášterec nad Orlicí, a panu Miroslavu Faltovi, starostovi obce Záchlumí, za věnovaný čas a cenné informace poskytnuté v rámci osobních rozhovorů. Rovněž děkuji i ostatním starostům a starostkám obcí Orlicka, kteří mi poskytli informace o druhém bydlení v jejich obci. Dále bych rád poděkoval všem uživatelům druhého bydlení, kteří se zúčastnili anketního šetření k této diplomové práci. Můj dík patří v neposlední řadě vedoucímu práce doc. RNDr. Antonínu Vaisharovi, CSc. za jeho cenné rady a vstřícný přístup při vedení diplomové práce, Veronice Horníčkové za pomoc při provádění anketního šetření a vyhodnocování získaných dat a rodině a nejbližším přátelům, kteří mě po celou dobu mého studia plně podporovali.

ABSTRAKT

FENOMÉN DRUHÉHO BYDLENÍ V MIKROREGIONU ORLICKO

Práce se zabývá zhodnocením druhého bydlení v mikroregionu Orlicko, co se týká jeho rozsahu a vlivu na rozvoj zdejších obcí. Diplomová práce se věnuje teoretickému rozboru druhého bydlení v ČR, popisu řešeného území se zřetelem na zkoumaný jev a na základě provedeného sociologického výzkumu a rozhovorů se starosty identifikuje specifické charakteristiky druhého bydlení na Orlicku. Podle zjištěných skutečností dále uvádí současné silné a slabé stránky Orlicka ve vztahu k druhému bydlení, stejně jako příležitosti a hrozby pro budoucí vývoj tohoto fenoménu v mikroregionu. Závěrem práce jsou pak na základě provedeného výzkumu uvedeny strategie pro další udržitelný rozvoj druhého bydlení v zájmové lokalitě. Výsledkem diplomové práce je ucelený pohled na druhé bydlení v řešeném území a nastínění dalších možností jeho rozvoje s ohledem na místní podmínky.

KLÍČOVÁ SLOVA

chataření, chalupaření, rozvoj venkova, amenitní migrace, sociologický výzkum

ABSTRACT

THE PHENOMENON OF SECOND HOUSING IN THE ORLICKO MIKROREGION

The thesis deals with the assessment of the second housing in the Orlicko mikroregion, concentrating on the aspect of its extent and influence on the development of local towns and villages. The aim of the thesis is a theoretical analysis of the second housing in the Czech Republic as well as the description of the chosen area. Furthermore, it identifies specific characteristics of the second housing in the region on the basis of a sociological survey and interviews with the local mayors. Also, the strong and weak aspects of the Orlicko region as well as the opportunities and threats for the future development of the phenomenon are presented in connection to the topic of the second housing. The conclusion of the thesis, based on the survey, brings strategies for further sustainable development of the second housing in the interested area. The result of the thesis is a comprehensive view of the second housing in the area and an outline of further possibilities of its development with the focus on local conditions.

KEYWORDS

weekend cottages, rural development, amenity migration, sociological research

OBSAH

1	ÚVOD.....	8
2	CÍL A MOTIV PRÁCE.....	9
3	PŘEHLED PROBLEMATIKY.....	10
3.1	Definice druhého bydlení a jeho specifika.....	10
3.2	Dělení druhého bydlení.....	11
3.2.1	Chataření.....	11
3.2.2	Chalupaření.....	12
3.2.3	Moderní formy druhého bydlení.....	13
3.3	Historický vývoj druhého bydlení.....	14
3.3.1	Počátky druhého bydlení v českých zemích.....	14
3.3.2	Vývoj druhého bydlení po roce 1945.....	15
3.4	Současný stav druhého bydlení v ČR.....	16
3.4.1	Popularita druhého bydlení.....	16
3.4.2	Motivace uživatelů.....	17
3.4.3	Současné rysy fenoménu.....	18
3.5	Srovnání ČR s dalšími státy.....	20
3.6	Geografické rozmístění druhého bydlení.....	21
3.6.1	Faktory ovlivňující lokalizaci druhého bydlení.....	21
3.6.2	Obecné zákonitosti rozmístění OIR v ČR.....	22
3.6.3	Srovnání vybraných oblastí ČR.....	22
3.7	Vztah druhého bydlení a amenitní migrace.....	23
3.7.1	Definice a účastníci amenitní migrace.....	23
3.7.2	Druhé bydlení v procesu amenitní migrace.....	24
3.8	Dopad druhého bydlení na venkovské regiony a jejich rozvoj.....	25
3.8.1	Přiblížení pojmů z regionálního rozvoje.....	25
3.8.2	Ekonomické dopady druhého bydlení.....	27
3.8.3	Socio-kulturní aspekty druhého bydlení.....	28
3.8.4	Environmentální dopady druhého bydlení.....	29
3.8.5	Architektonické dopady druhého bydlení.....	30
4	METODIKA PRÁCE.....	32
5	CHARAKTERISTIKA VYBRANÉHO ÚZEMÍ.....	34
5.1	Vymezení území.....	34
5.2	Přírodní charakteristika území.....	34

5.3	Socio-demografická a ekonomická charakteristika území.....	36
5.3.1	Historie Orlicka.....	37
5.3.2	Charakter osídlení.....	38
5.3.3	Socio-demografická charakteristika území.....	39
5.3.4	Ekonomická charakteristika území.....	40
5.4	Potenciál a podmínky pro druhé bydlení na Orlicku.....	42
5.4.1	Druhé bydlení v rámci odvětví cestovního ruchu.....	42
5.4.2	Podmínky specifické pro druhé bydlení na Orlicku.....	43
6	VÝSLEDKY PRÁCE.....	45
6.1	Druhé bydlení na Orlicku z pohledu samosprávy.....	45
6.1.1	Druhé bydlení v obci Čenkovice.....	45
6.1.2	Druhé bydlení v obci Klášterec nad Orlicí.....	47
6.1.3	Druhé bydlení v obci Pastviny.....	48
6.1.4	Druhé bydlení v obci Těchonín.....	49
6.1.5	Druhé bydlení v obci Záchlumí.....	50
6.2	Anketní šetření.....	51
6.2.1	Cíl a hypotézy.....	51
6.2.2	Základní informace o anketě a její metodika.....	53
6.2.3	Výsledky anketního šetření.....	54
6.3	SWOT analýza.....	64
6.4	Navrhovaná opatření.....	66
6.4.1	Omezení a hlavní zásady rozvojových strategií.....	66
6.4.2	Strategie ekonomického přínosu druhého bydlení.....	68
6.4.3	Strategie sociálního přínosu druhého bydlení.....	70
7	DISKUZE.....	72
8	ZÁVĚR.....	74
9	SEZNAM ZDROJŮ.....	75
10	SEZNAM TABULEK.....	84
11	PŘÍLOHY.....	85

1 ÚVOD

Rekreace na venkově má v českých zemích dlouholetou tradici. Již od pradávna se zejména obyvatelé z vyšších společenských tříd vydávali na venkov, aby unikli ruchu města, nabrali nových sil, či v případě umělců hledali inspiraci pro svá díla. Český venkov se svou rozmanitostí a přívětivostí jim vytouženého klidu nabízel dostatek a v relativní blízkosti jejich městských domovů. Touha městského obyvatelstva trávit na venkově více času a nebýt při každém přenocování závislý na městském obydlí vedla ke vzniku fenoménu, který se v dnešní době nazývá druhé bydlení.

Druhé bydlení je výrazněji součástí české krajiny i společnosti již jedno století. Od prvních trampských srubů zaznamenal tento jev dlouhý vývoj. Ve všech dějinných etapách naší země druhé bydlení odráželo politické i společenské poměry, neboť vlastnictví srubu/chaty/chalupy představovalo odpověď na touhy obyčejných lidí po kontaktu s přírodou, sociálním postavení, soukromí či místu, kde se mohli svobodně projevit. Tento fenomén není ani dnes zdaleka mrtvý. Je to stále se vyvíjející úkaz, který bude i v dalších desetiletích spoluutvářet obraz českého venkova. Z pohledu rozvoje venkova je proto velmi potřebné druhé bydlení zkoumat, hledat příčiny jeho vzniku, zákonitosti rozmístění, motivaci uživatelů a dopad na cílovou lokalitu. Díky svému spojení s vlastním rekreačním objektem a nezávislosti, kterou svým uživatelům přináší, je v obcích mnohem výraznější než samotný komerční turismus a jeho poznání je v mnoha obcích pro další harmonický rozvoj území klíčové, neboť jeho vznik dlouhodobě působí na společenské klima v cílové obci jak v pozitivním směru, tak v negativním.

Diplomová práce zkoumá fenomén druhého bydlení na příkladu obcí v mikroregionu Orlicko, který je jedním z příkladů turisticky oblíbeného periferního venkovského území. I zde druhé bydlení „zapustilo své kořeny“ a je již tradičně více či méně spojeno se zdejšími obcemi. Diplomová práce nabízí náhled do vztahů mezi druhým bydlením a původní obcí, a to v rovině sociální, ekonomické, environmentální i architektonické. Snaží se zodpovědět na základní otázku: Je druhé bydlení v dnešní době pro obec, potažmo celý mikroregion, překážkou či příležitostí v dalším rozvoji? K odpovědi vede následujících 130 stran, v nichž autor prezentuje vlastní sociologický výzkum, aby přiblížil pohled zdejších starostů a samotných chatařů a chalupářů na problematiku druhého bydlení v řešeném mikroregionu.

2 CÍL A MOTIV PRÁCE

Hlavním cílem diplomové práce je celkově zhodnotit fenomén druhého bydlení v rámci území mikroregionu Orlicko, a to jednak jako významnou formu cestovního ruchu v oblasti, ale také jako druh bydlení ovlivňující migraci obyvatelstva s ekonomickými, socio-demografickými, environmentálními i architektonickými důsledky pro cílové území. Práce nabídne ucelený pohled na problematiku rozvoje druhého bydlení podložený literárními zdroji, mapovými podklady a empirickým výzkumem v území za účelem poskytnutí věrohodného obrazu o stavu druhého bydlení v zájmové lokalitě. V rámci celkového zhodnocení druhého bydlení se pak práce zaměří na dosažení následujících dílčích cílů:

- zpracování charakteristiky a historického vývoje druhého bydlení,
- osvětlení vztahu druhé bydlení - cestovní ruch a druhé bydlení - amenitní migrace,
- určení ekonomických, socio-demografických, environmentálních a architektonických dopadů druhého bydlení na cílovou lokalitu,
- charakteristika vybraného území,
- zjištění potenciálu mikroregionu pro rozvoj druhého bydlení,
- představení názorů samosprávy ve vybraných obcích na Orlicku,
- přehledné zpracování výsledků empirického výzkumu doplněné komentářem,
- vypracování SWOT analýzy mikroregionu ve vztahu k druhému bydlení,
- vypracování strategie rozvoje druhého bydlení ve vztahu k odlišným situacím v jednotlivých obcích,
- nastínění dalšího vývoje druhého bydlení.

Motiv autora pro zpracování diplomové práce na téma druhého bydlení vychází z jeho osobního zájmu o tento fenomén a ze snahy o pochopení důvodů, které vedly k tak masovému rozšíření druhého bydlení v bývalém Československu a udržení jeho popularity i přes změny poměrů po roce 1989. Ke zkoumání problematiky právě v mikroregionu Orlicko vedla autora relevantnost lokality v rámci druhého bydlení a dále osobní vztah k dotčenému území a znalost místních poměrů dané blízkostí trvalého bydliště.

3 PŘEHLED PROBLEMATIKY

3.1 Definice druhého bydlení a jeho specifika

Druhé bydlení patří k široce pojímaným fenoménům, jehož rozsah lze nejlépe dokumentovat na množství vědních oborů, které se jím zabývají, jako je rekreologie, sociologie, psychologie, geografie, environmentalistika, architektura aj. Nejčastější definování je spojeno s oblastí cestovního ruchu, neboť druhé bydlení sdílí právě s cestovním ruchem řadu specifík jako podmíněnost politicko-správními podmínkami, místní vázanost a bezprostřední spojitost s územím, částečně sezónnost, vlivy na poptávku apod. (Foret, 2013).

Syrovátková hovoří o druhém bydlení jako o už několik desetiletí trvající významné formě venkovské turistiky, která je spojena s vícedenním rekreačním trávením volného času na venkově ve vlastním¹ rekreačním objektu (Syrovátková, 2013). Vágner dále uvádí: „*druhé bydlení chápeme jako komplex jevů a procesů, spojených s objektem (či částí objektu), který je přechodným místem pobytu vlastníka(ů) či uživatele(ů), využívajícího(ch) tento objekt převážně k rekreačním účelům*“ (Vágner, 1999, cit. dle Vágnera a Fialové, 2004). Základními znaky, podle nichž jev chápeme jako provozování druhého bydlení, jsou dle Mariota: „*využívání objektu převážně za účelem rekreace, situování objektu v jiném místě, než je trvalé bydliště vlastníka a individuální různorodost v době i periodicitě využívání objektu*“ (Mariot, 1986, cit. dle Vágnera a Fialové, 2004). V obou uvedených definicích se vyskytuje slovní spojení rekreační objekt, což dokládá, jak silně je druhé bydlení spojené právě s nemovitostí, ve které se realizuje. V případě druhého bydlení tyto stavby dělíme na zahrádkářské chaty, rekreační chaty a rekreační chalupy, jak uvádí Vágner na základě Uličného (Uličný, 1973, cit. dle Vágnera a Fialové, 2004).²

Ačkoli slovní spojení druhé bydlení může evokovat u čtenáře termín pro rekreační objekt, dle výše uvedených definic je zřejmé, že se jedná spíše o soubor aktivit, které jsou k rekreačnímu objektu vázány. Jedná se o činnosti související s provozem chaty/chalupy³, které pak často přecházejí v samostatné aktivity a stávají se majitelovými koníčky⁴. Kromě „nutných“ činností zahrnuje druhé bydlení i zájmové volnočasové aktivity na bázi hobby nebo sportu, pro které v místě trvalého bydliště není

¹ V dnešní době už podmínka vlastnictví není příliš rozhodující.

² Toto dělení významně souvisí s obecným dělením druhého bydlení popsáním níže.

³ Zajištění obyvatelnosti objektu a péče o okolí jako je sečení trávy, natírání apod.

⁴ Mezi zájmové aktivity v rámci druhého bydlení patří např. zahradničení, amatérské truhlářství a jiná práce se dřevem apod.

prostor⁵. Uvedená kumulativnost druhého bydlení umožňuje každému uživateli nalézt si v tomto fenoménu „to svoje“ a je výrazným faktorem oblíbenosti této formy cestovního ruchu (Duffková, 2011).

3.2 Dělení druhého bydlení

V druhém bydlení jako formě individuální rekreace můžeme rozlišovat dva, resp. tři směry, a to zahrádkaření, chataření a chalupaření. Zahrádkaření je někdy uváděno zvlášť, tedy jako způsob trávení volného času, který však nespadá do kategorie druhého bydlení. Odůvodněním pro tento přístup bývá několik znaků zahrádkaření, které ho částečně odlišují od definice druhého bydlení a způsobu, jak druhé bydlení chápeme (Duffková, 2013).

Zahrádkaření je fenomén, který se u nás nejvíce rozšířil v období socialismu a vycházel z touhy po svobodě a soukromém vlastnictví, čímž sice splňuje znaky druhého bydlení, nicméně pobyt v zahrádkářské kolonii byl a stále je často monotematicky zaměřen na pěstování zeleniny, ovoce, květin apod. a malé chatky, původně určené pouze k uskladnění nářadí případně jako úkryt před nepřízní počasí, nesplňují a ani by neměly splňovat předpoklady pro dlouhodobější pobyt, i když se majitelé často snaží tyto objekty uzpůsobit pro širší spektrum rekreačních aktivit a prodloužení pobytu (Duffková, 2011; Gibas, 2013).

Chataření a chalupaření oproti zahrádkaření staví na dlouhodobějším pobytu, k čemuž už vede samotné slovní spojení druhé bydlení. Díky prodloužení pobytu se rovněž zvyšuje význam rekreačního objektu pro tuto formu cestovního ruchu. Právě podle způsobu umístění, typu rekreačního objektu a dalším souvislostem rozlišujeme dvě základní formy druhého bydlení, a to chataření a chalupaření (Duffková, 2011).

3.2.1 Chataření

Za chataření se považuje forma druhého bydlení spojená s chatou jako rekreačním objektem. Rekreační chata je vymezena jako: „*pobytová rekreační stavba ve volné krajině budovaná výlučně pro rekreaci*“ (Duffková, 2011). Jedná se tedy o zcela nové stavby, které v drtivé většině případů nevycházejí z původního lidového stavitelství, nejsou zapojeny do intravilánu obce, naopak vznikaly náhodně v krajinářsky zachovalých a hůře dostupných oblastech. Často také tvořily tzv. chatové osady, které pak výrazně změnily původní krajinný ráz lokality. Na druhé straně je však nutno

⁵ Jedná se o širokou škálu aktivit od procházek v přírodě, houbaření, přes míčové hry, po sporty vázané na místní přírodní podmínky, jako je jízda na kánoji nebo horolezectví.

podotknout, že více než u chalup jsou chaty ukázkou nepřeborné fantazie jejich stavitelů a přehlídkou neotřelých stavebních technik, materiálů a netradičních řešení (Zapletalová, Cílek, 2007).⁶

Co se týká samotných chatařů a života v chatových osadách, je třeba rozlišovat mezi původními majiteli chat, kteří své objekty vystavěli v meziválečném období a těsně po druhé světové válce, a těmi „mladšími“, již začali spoluutvářet fenomén chataření od 60. let do současnosti. Starší generace chatařů samozřejmě pečovala o svůj rekreační povětšinou roubený objekt, avšak téměř vůbec se nevěnovala zahradničení. Naopak byla často daleko více společensky aktivní v komunitě chatové osady. Lidé zde společně rozdělávali táborové ohně, podíleli se na společných aktivitách (sportovních, kulturních) nebo kolektivně pracovali na obecně prospěšných stavbách. Naproti tomu pozdější chataře vedl motiv úniku z přelidněných měst do přírody a hlavně samoty. I proto mladší generace už neměla tak blízké vzájemné vazby. Ty spíše fungovaly na bázi sousedství (Vágner, Fialová, 2004). Nicméně i zde se postupem času utvořila komunita lidí, čemuž velmi výrazně pomohla generační blízkost a jakási uvolněnější atmosféra zdánlivě mimo dosah státní moci (Vágner, Fialová, 2004).

Obecně se dá soudit, že chataři představují oproti chalupářům pasivnější skupinu rekreačních lidí vzhledem k aktivitám v obci. Daleko častěji se věnují sportu, vycházkám, odpočinku, opalování a jiným zábavám k načerpání duševních a fyzických sil (Vágner, Fialová, 2004). Kladou větší důraz na rodinné soukromí a nezapojují se tolik do společenského života v obci (Librová, 1975, cit. dle Pácla, 1988).

3.2.2 Chalupaření

Chalupaření, jak už z názvu tohoto fenoménu vyplývá, je forma druhého bydlení vázaná na chalupu, což je dle Pácla: „*už dříve existující obytný objekt venkovského typu, který teprve později (obvykle změnou majitele a jistými úpravami) je využíván pro rekreaci*“ (Pácl, 1988). Jedná se tedy o využití stávajícího domovního fondu, kdy původní objekt situovaný v intravilánu obce změnil svou funkci z trvale-obytné na dočasně-rekreační (Duffková, 2011). Důležitou příčinou pro vytvoření následných zejména sociologických rozdílů mezi chataři a chalupáři bylo právě umístění chalupy v původní zástavbě obce.

Fenomén chalupářství stává v českých podmínkách na poválečném odsunu německého obyvatelstva z pohraničí a dalších pohybech obyvatelstva i ve vnitrozemí,

⁶ Za chaty můžeme považovat i hausbóty nebo poměrně nový typ chat v ČR tzv. mobileheimy. Jedná se prakticky o marigotky, které jejich majitelé přivezou na zvolený pozemek s tou výhodou, že se nemusí namáhat se stavbou nového objektu.

což mělo za následek opuštění řady historických venkovských objektů, které se následně staly lukrativní nabídkou pro rekreační využití v 60. letech.⁷ Oproti chataření tak má fenomén chalupaření o něco mladší kořeny a rovněž jiné průkopníky, zejména umělecké kruhy a výše postavené majetnější občany (Vágner, Fialová, 2004).

Většinu chalupářů nevedla k zakoupení staré vesnické usedlosti pouze touha po životě v přírodě, nýbrž také určitý smysl pro tradici, čímž se opět tato skupina uživatelů druhého bydlení liší od chatařů. Chalupáři tráví svůj volný čas na venkově v daleko větší míře manuálními pracemi a zvelebováním objektu než chataři. Jejich staromilské sklony někdy hraničící až se snobismem zapříčinily, že velké množství víkendových chalupářů citlivě zrenovovalo a nijak výrazně nepřestavovalo své nemovitosti, jak to často prováděli místní obyvatelé v sousedství. Oproti chatařům navazují chalupáři rovněž velmi úzké sousedské vztahy s místními obyvateli. V mnoha obcích tak uživatelé chalup doslova zapadli mezi místní a jsou nedílně spjati s komunitou, obcí a krajinou. Tato symbióza má pak dlouhotrvající kladný efekt na obě skupiny a celkový život ve vsi (Vágner, Fialová, 2004).

3.2.3 Moderní formy druhého bydlení

Po roce 1989 spolu s ekonomickými a společenskými změnami došlo i v oblasti druhého bydlení k rozvoji nových směrů využívání rekreačních objektů spojených vesměs s ekonomickým přínosem pro jejich vlastníky (Fialová, 2014). Moderní variantou chalupaření a v menší míře i chataření se tak stalo komerční chataření a chalupaření. Tato forma druhého bydlení se zakládá na pronajímání chat a chalup zájemcům za sjednanou cenu na sjednané období. Uživatelům tak dává možnost okusit na několik dní v roce život chalupáře. Nájemce však nemá k usedlosti ani k místu pobytu trvalý osobní vztah tak jako vlastník, proto je třeba tento směr od výše uvedených charakteristik tradičního chataření a chalupaření důsledně odlišit (Pokorný, 2012).

Vedle klasického pronajímání chaty nebo chalupy se po sametové revoluci rozmáhá v České republice nový trend odborníky též považovaný za druhé bydlení, a to tzv. soukromé apartmánové domy nebo rekreační vesničky. Za apartmánový dům považujeme nově postavený objekt, který je konstruován za účelem rekreačního využití formou pronajímání hostům. Je často lokalizován v horských oblastech (horský

⁷ Více viz kap. Vývoj druhého bydlení po roce 1945.

apartmán), na březích řek a jezer. V ČR je jejich největší koncentrace v Krkonoších a na Šumavě, tedy v rekreačně nejatraktivnějších oblastech (Fialová, Kadlecová, 2010).

Rekreační vesničky neboli tzv. „Holandské vesničky“, jak se v médiích často nazývají podle nizozemských investorů, patří rovněž k novým formám druhého bydlení. V České republice se v různých fázích realizace nachází více než 25 takových rekreačních zařízení. Nejznámějším z nich je pak pravděpodobně areál Landal Marina Lipno. Holandské vesničky se dají rozdělit podle vlastnictví a způsobu využívání do dvou typů, a to na rekreační areály a rekreační vesnice. Rekreační areál je souborem objektů sloužících k přechodnému ubytování hostů a dalších objektů sloužících k rekreaci, přičemž se nijak výrazně neliší od jiných hromadných ubytovacích zařízení. Rekreační vesnička je naproti tomu uskupení individuálních rekreačních objektů primárně sloužících k rekreaci jejich vlastníků, příbuzných či přátel (Fialová, 2014).⁸

3.3 Historický vývoj druhého bydlení

3.3.1 Počátky druhého bydlení v českých zemích

Jisté formy druhého bydlení jako způsobu rekreace můžeme u nás, tak jako v jiných částech Evropy, spatřovat už od středověku ve formě loveckých zámečků, loveckých chat, viničních domků apod., avšak za skutečný počátek druhého bydlení, jak ho známe dnes, se považují 20. léta minulého století (Bičík a kol., 2001). Je třeba zmínit, že základ pro rozvoj druhého bydlení představoval tramping, z něhož vychází původní a také hlavní idea chataření a později chalupaření, totiž únik z městského prostředí do nenarušené divoké přírody ve snaze vymanit se z přetechnizovaného světa (Vágner, Fialová, 2004).

Právě z důvodu ideové návaznosti se tak v jeho zlatém období začalo prosazovat druhé bydlení jako forma individuální levné rekreace v dojezdové vzdálenosti od trvalého bydliště. Větší fond volného času, dobrá ekonomická situace, stále se zhoršující životní prostředí a dobrá dostupnost atraktivních lokalit po železnici postupně „vyháněly“ Pražany a nejen je do blízkého okolí, kde si po vzoru trampů stavěli chaty srubového charakteru. K tomu jistě přispěl i fakt, že druhé bydlení bylo pro většinu obyvatel jediným finančně dostupným způsobem rekreace.

Ačkoli se vývoj druhého bydlení za první republiky nedá srovnávat s intenzitou, jakou tento trend nabral v období socialismu, lze konstatovat, že už v meziválečné éře dosahoval počet objektů individuální rekreace pozoruhodných hodnot. Uvádí se, že již

⁸ Na tuto kapitulu navazuje kap. Současné rysy fenoménu.

v roce 1930 existovalo na našem území 23 000 objektů druhého bydlení a do roku 1945 přibýlo dalších 17 000 objektů (Bičík a kol., 2001).⁹

3.3.2 Vývoj druhého bydlení po roce 1945

V prvních poválečných letech nebyla doba pro rozvoj druhého bydlení z hlediska chataření v Československu příliš příznivá. Situace se začala pomalu zlepšovat až na konci 50. let s postupným růstem životní úrovně. Odlišná situace panovala v oblasti chalup. Poválečné období je charakteristické rozsáhlými pohyby obyvatelstva, což se promítlo na opuštění velké části domovního fondu po odsunu příslušníků německé národnosti zejména v pohraničních rekreačně velmi vhodných lokalitách. Nicméně, jak se stále více občanů stěhovalo za průmyslem do měst, objevovaly se neobydlené domy i ve vnitrozemí. Takové masivní uvolnění často velmi zachovalých objektů vedlo brzy ke vzniku poptávky po starých vesnických chalupách jako objektech využitelných pro rekreační účely. Byl tak položen základ fenoménu chalupaření, jakéhosi nového pilíře druhého bydlení v naší republice, kdy rodiny prakticky zadarmo získávaly domy ve vesnickém prostředí a upravily si je pro trávení volného času o víkendech a dovolených (Vágner, Fialová, 2004).

Chataření zažívalo až do konce 60. let pouze pozvolný rozvoj. Jeho rozmach přišel až od 70. let bezesporu i vlivem změny společenských poměrů. I přes stále rostoucí náklady za stavbu chaty či pořízení chalupy tak vznikalo v 70. letech až 8 000 objektů individuální rekreace (dále jen OIR) ročně (Bičík a kol., 2001). Zájem o chaty přitom nebyl tak vysoký jako o chalupy. Většinový podíl na tomto čísle měla změna využívání starých chalup v periferních oblastech z trvalého bydliště na víkendové rekreační objekty, což bylo způsobeno pokračující depopulací periferních venkovských oblastí. Zmíněný raketový rozmach OIR v 70. a 80. letech byl tak způsoben převedením zhruba 160 000 venkovských usedlostí mezi rekreační objekty, zatímco nově vystavěných 82 000 chat mělo tedy jen poloviční váhu (Fialová, Vágner, 2005). Individuální krátkodobá rekreace se podílela až 30 % na celkovém cestovním ruchu. Pro mnohé se dokonce chata/chalupa stala místem, kde trávili více jak 1/3 roku. Není proto divu, že s objektem individuální rekreace se často majitelé ztotožňovali více než s trvalým bydlištěm. Tento bouřlivý vývoj, který nemá ve světě obdoby, se uklidnil během 80. let. Výsledkem přesto bylo, že se na počátku 90. let na území dnešní ČR nacházelo

⁹ Do oněch 17 000 je už ale nutno řadit i vily bohatších vrstev s možností individuální dojížděky do zaměstnání.

267 000 OIR a dalších 128 000 neobydlených domů sloužících rekreačním účelům (Bičík a kol., 2001).

Důvodů pro tak masivní nástup druhého bydlení v Československu v průběhu 20. století a zejména pak v období normalizace je hned několik. Už z publikací vydaných před rokem 1989 je možné se dočíst, že základní příčinou rekreace na chatě/chalupě byla potřeba úniku z městského nezdravého prostředí do přírody a potřeba změny monotónnosti městského života. Důležitým aspektem bylo dále zavedení volných sobot a možnost vykonávání aktivit v městském prostředí nerealizovatelných. Výstavba chat představovala pro mnohé cenově dostupnou možnost získání vlastního bydlení a také jedinou cestu k uskutečnění individuální rekreace a návratu na venkov, odkud původně obyvatelé sídlišť pocházeli (Librová, 1986). Duffková k tomu uvádí, že rozmach způsobily i sociologické a psychologické příčiny. Zejména v období normalizace se druhé bydlení jevílo jako cesta k naplňování touhy po intimizaci životního stylu a jako vítaná možnost seberealizace, která byla těžko prosaditelná v profesním životě. Vlastnictví rekreačního objektu se stalo i otázkou sociální prestiže. Zcela zásadní význam měl určitě také rozvoj dopravy, a to jak státem dotované hromadné dopravy, tak individuálního automobilismu. Svou roli také jistě sehrálo problematické vícegenerační soužití ve stísněných městských bytech (Duffková, 2006).

3.4 Současný stav druhého bydlení v ČR

3.4.1 Popularita druhého bydlení

Po sametové revoluci se předpokládalo, že druhé bydlení jako socialistický fenomén v nových demokratických podmínkách nepřežije. Mělo se tak stát z důvodu otevření hranic a nabídky nových možností rekreace a také z důvodu postupné ekonomické neudržitelnosti vlastnění dvou obydlí. Na začátku 90. let byl skutečně zaznamenán určitý pokles zájmu o trávení volného času na chatě/chalupě. Například v olomouckém okrese, jak uvádí Ptáček, byl ústup od druhého bydlení zaznamenán především v první polovině 90. let. Návrat k druhému bydlení se na českém území objevuje od druhé poloviny 90. let, i když mnohdy s novými prvky. Pro české obyvatelstvo tak dnes zaujímá druhé bydlení opět pevnou pozici vedle dalších forem cestovního ruchu (Tuček, 2003; Ptáček, 2002).

Počet chat a chalup využívaných k rekreaci v dnešní době stále roste a v jejich počtu na obyvatele se ČR řadí na přední příčky ve světě (Vavroň, 2012). Posledními

spolehlivými údaji, co se týká OIR, jsou výstupy sčítání lidí, domů a bytů (SLDB) z roku 1991. Z tohoto roku vychází informace o 20% podílu OIR na všech obytných stavbách v republice a zhruba poloviční rozdělení OIR mezi chaty a chalupy. Ačkoli lze tedy v současné době pouze odhadovat počet objektů individuální rekreace, lze předpokládat, že kolem roku 2001 se v ČR nacházelo na 500 000 OIR¹⁰, jak uvádí Vágner a Fialová na základě údajů ze SLDB 2001 a ČÚZK¹¹. V roce 2001 mělo tak rekreační objekt k dispozici na 11,3 % bytových domácností (Vágner, Fialová, 2009).¹²

3.4.2 Motivace uživatelů

Motivace současné populace ke koupi, případně k vlastnění a udržování objektů druhého bydlení může vycházet z řady příčin, přičemž řada z nich je stále stejná jako v období minulého režimu. I dnes vlastní a užívá chatu nebo chalupu velké procento obyvatel z důvodu úniku ze zaprášených měst do zdravějšího prostředí přírody, z důvodu touhy po fyzické, kreativní práci při zvelebování chaty/chalupy, pěstování vlastních plodin, pohybu, pasivní relaxaci a obecně z potřeby vytvořit si druhý domov, který vynahradí nedostatky toho stálého (Měšťan, 2008). Nicméně v závislosti na změně doby se změnila i důležitost jednotlivých výhod, jež druhé bydlení poskytuje.

V současné době vzrůstá potřeba klidného místa k odpočinku. Uspěchaná doba klade stále větší nároky na jedince, který se ocitá v permanentním stresu a pracovním vypětí. Chata nebo chalupa pak může působit jako určitá bariéra proti vnějšímu světu (Elisová, 2013). V dnešní době však relaxace a rekreace na chatě příp. chalupě znamená trochu něco jiného než v dobách minulého režimu. Spíše než zvelebování sídla se dnešní uživatelé druhého bydlení věnují pasivnímu odpočinku. Stoupá obliba wellness, aktivní dovolené, sportu a zdravého životního stylu (Boušová, 2007).

S módou zdravého životního stylu se vrací trend vlastnoručně vypěstovaných zdravých potravin z vlastní zahrádky. To rovněž poskytuje uplatnění chatám a chalupám, kde si jejich uživatelé mohou vypěstovat vlastní zeleninu a ovoce. Dnešní doba nepřeje pouze módě vlastních zdravých potravin, ale také bydlení ve zdravém prostředí. Tento trend je patrný zejména u mladých lidí, kteří často volí trvalé bydlení na chalupě v dojezdové vzdálenosti do města (Elisová, 2013).¹³

¹⁰ Ústav územního rozvoje uvádí ve své publikační činnosti z roku 2001 433 tis. OIR, nicméně u mnoha neobydlených bytů nebyl zjištěn důvod neobydlenosti, proto se lze domnívat, že i tyto slouží rekreačním účelům. Z těchto důvodů se autor také přiklání k číslu 500 tis.

¹¹ Český úřad zeměměřický a katastrální

¹² To je téměř dvojnásobek oproti roku 1971.

¹³ Více viz kap. Vztah druhého bydlení a amenitní migrace.

Posledním významným důvodem vlastnění chaty či chalupy je ekonomická výhodnost, neboť vlastní rekreační objekt představuje vzhledem ke vzrůstajícím cenám nemovitostí dobrou investici. Takto pořízený objekt může majitel buď sám využívat, nebo, jak je v poslední době stále častější, pronajímat jiným zájemcům. Z průzkumů vyplývá, že tuto možnost dnes preferují především cizinci, zatímco Češi raději objekt sami využívají (Boušová, 2007). I v současné době se totiž stále rodinám více vyplatí trávit dovolenou ve vlastním rekreačním objektu než v pronajatém apartmánu v penzionu.

3.4.3 Současné rysy fenoménu

Z průzkumu agentury STEM provedeném v roce 2002 vyplynulo, že vlastníky rekreačního objektu jsou především osoby s vyšším vzděláním, zařazující se k vyšším společenským vrstvám (Huk, 2002). Nicméně jak uvádějí ve svém výzkumu Fialová a Vágner, tito lépe postavení vlastníci využívají kvůli vyšším nákladům zejména objekty v pohraničí, zatímco příměstské chaty jsou v režii důchodců (Fialová, Vágner, 2005). OIR dále vlastní dle uvedeného šetření především obyvatelé měst žijící v bytech. Co se ještě týká vzdálenosti OIR od místa trvalého bydliště, záleží na velikosti sídla. Vlastníci z menších měst disponují svými chatami/chalupami ve stejném okrese, majitelé z krajských měst pak většinou ve stejném kraji. Je patrná pokračující prostorová difúze do vzdálenějších perifernějších oblastí a diferencovaný přístup k jednotlivým lokalitám (Huk, 2002; Vágner, Fialová, 2004).

Z hlediska způsobu užívání nastal po roce 1989 výrazný obrat, což mělo za následek změnu okolí chat/chalup, ale i změnu vztahů mezi chataři. Dopad se nedá vyloučit ani na vztah chalupářů a místních obyvatel. Důraz je v dnešní době kladen na soukromí a odpočinek, z toho důvodu vznikají mezi objekty ploty a dřívější záhony jsou nahrazeny anglickým trávníkem a bazénem. Obyvatelé se navzájem odcizují, nepořádají společné akce a nejsou aktivní v komunitě ať už ostatních chatařů, nebo místních obyvatel. Nejvíce je tento postoj patrný u nových uživatelů objektů (Huk, 2002). Současně dochází ke kvalitativní změně využívání, stírají se rozdíly mezi chatařením a chalupařením, a to zejména v dobře dostupných lokalitách (Vágner, Fialová, 2004).

Ačkoli je tradiční pojetí druhého bydlení jako využívání vlastního rekreačního objektu stále základem, od roku 1989 se přidávají nové formy, které ještě více přispívají k anonymitě a individualistickému zaměření současného chataření a chalupaření. Nové formy druhého bydlení vycházejí z trendů, které do českého chataření/chalupaření

začaly pronikat v 90. letech minulého století. Kadlecová a Fialová pod uvedené trendy zahrnují:

- internacionalizaci,
- komercializaci,
- transformaci,
- timesharing (Kadlecová, Fialová, 2010).

Od 90. let po současnost prochází druhé bydlení v ČR procesem tzv. internacionalizace. Dochází tedy ke stále většímu zapojování cizinců do individuální rekreace na bázi chataření/chalupaření ať už jako uživatelů pronajímaných objektů, či stále více jako investorů a vlastníků OIR v tuzemsku. Ve světě se jedná o naprosto přirozený jev vyskytující se už od 60. let minulého století, avšak v českých podmínkách představuje novinku. Nástup zahraničního kapitálu byl umocněn nízkou cenou nemovitostí, nabídkou atraktivních míst a propagací ČR v zahraničí (Nožičková, 2011). Největší zájem o druhé bydlení v ČR mají Nizozemci, Němci, Britové, Rusové a občané států bývalé Jugoslávie (Kadlecová, 2009).

S internacionalizací silně souvisí komercializace druhého bydlení v ČR. Dochází k budování nových OIR a celých komplexů chat a chalup s doprovodnou infrastrukturou. Cílem je pronájem nebo prodej nemovitosti. Na českém území se komerčnímu druhému bydlení nejvíce daří v horských oblastech, kde je podle developerů pronájem a uložení peněz třetím nejčastějším důvodem budování apartmánového rekreačního bytu (Kadlecová, 2009).

Třetím znakem současného chataření/chalupaření je postupná transformace na hlavní bydlení. Tento trend neprobíhá všude stejně, ale je diferencován podle lokality, kde se daný objekt nachází, jestli ve volné krajině, či v zázemí města. Chaty v zázemí měst se postupně přetvářejí v rezidenční čtvrtě. Jejich výhodou je nejen dobrá dostupnost do centra, ale i několik desetiletí pěstovaná kvalitní zeleň. Chaty a chalupy na venkově a ve volné krajině čeká patrně rovněž kvalitativní vzestup, aby poskytovaly potřebný komfort. Budou se postupně provazovat se zástavbou blízké vesnice s cílem přeměny v rezidenční lokality a to buď ze strany mladých lidí, nebo důchodců (Žitek, 2005).¹⁴

Posledním zásadním trendem, který se v současné době v souvislosti s druhým bydlením v ČR objevil, je tzv. timesharing (časové spolupodílnictví), který by mohl dle

¹⁴ Více k tématu transformace viz kap. Vztah druhého bydlení a amenitní migrace.

Fialové do budoucna představovat určitou alternativu k druhému bydlení (Fialová, 2014). Pojem timesharing představuje v prvním případě využívání za úplatu plně vybaveného rekreačního objektu vždy po několik sjednaných časových období v roce. Ve zbývajících časových úsecích objekt využívají ostatní spolupodílníci. Svůj podíl však osoba nemůže prodávat ani odkázat např. dědicům. Ve druhém případě se jedná o tzv. vlastnictví dovolených, což funguje na stejném principu, nicméně zde se už jedná o vlastnické právo, tudíž jeho držitel může svůj podíl předávat jiným osobám (Zelenka, Pásková, 2012).

3.5 Srovnání ČR s dalšími státy

V České republice panuje obecný a mylný názor, že druhé bydlení je výsada Čechů. Není to pravda. Jak uvádějí Vágner a Fialová, chataření a chalupaření v českých zemích lze spojovat s obecným trendem druhého bydlení, který je možné pozorovat ve vyspělých zemích po celém světě v průběhu celého 20. století. Inspirace skautingem, snaha o únik z přelidněných a špinavých měst, růst životní úrovně a fondu volného času, to vše bylo společné počátkům druhého bydlení ve světě v první polovině 20. století (Vágner, Fialová, 2011). Jako jediný rozdíl se jeví to, že obliba druhého bydlení u nás vycházela ze středních a nižších vrstev, zatímco ve většině ostatních zemí byly průkopníky movitější vrstvy společnosti (Bičík, 2001).

Po druhé světové válce nastal nejen u nás, ale ve všech rozvinutých zemích nejbouřlivější rozmach druhého bydlení. Tento jev byl z důvodu rozdílných socio-ekonomických podmínek v kapitalistických a socialistických státech vyvolán odlišnými impulsy, nicméně s obdobným výsledkem. Na rozdíl od československé reality zákazu cestování do zahraničí, rozvoje těžkého průmyslu, urbanizace, znečištěnému prostředí měst a snahy o únik alespoň zdánlivě z dohledu režimu byl na příkladu Švédska tamní „boom“ veden ekonomickým rozvojem, rozšířením automobilismu a podporou státu ke zdravému životnímu stylu obyvatel (Vágner, Müller, Fialová, 2011).

Kvantitativní porovnání současného stavu druhého bydlení v jednotlivých zemích je dle Fialové a Vágnera velice obtížné. Je to dáno zejména rozdílnou terminologií, rozdílným chápáním pojmů a mnohdy také neexistující nebo nevěrohodnou evidencí. Jisté však je, že ČR se spolu s dalšími státy jako je Švýcarsko, Francie, příp. Španělsko řadí k zemím s největší hustotou objektů druhého bydlení v Evropě. Po přihlédnutí k počtu obyvatel se ke zmíněným státům přidávají ještě skandinávské země. Česká republika zdaleka není zemí s největším počtem OIR na světě. Přední příčku však

zaujímá v přepočtu OIR na rozlohu státu. Vzhledem k počtu obyvatel pak statistikám vévodí skandinávské země. S tím souvisí i počet domácností vlastníci OIR, který je v těchto zemích největší a pohybuje se mezi 20 až 30 % (Vágner, Fialová, 2011).¹⁵ Závěrem lze tak dodat, že ojedinělost ČR nespočívá ani tolik ve kvantitativních ukazatelích jako spíše ve významu, který druhé bydlení má pro českou společnost na základě historických, ekonomických a sociologických příčin (Fialová, Vágner, 2009).¹⁶

3.6 Geografické rozmístění druhého bydlení

3.6.1 Faktory ovlivňující lokalizaci druhého bydlení

Druhé bydlení jako jedna z forem cestovního ruchu je determinováno ve své lokalizaci řadou faktorů majících vliv na rozmístění turismu jako celku. Konkrétně se jedná především o lokalizační a realizační faktory. V rámci lokalizačních faktorů se přihlíží k přírodním podmínkám daného území výrazněji než ke kulturně-historickým předpokladům. Mezi přírodní lokalizační faktory determinující výstavbu OIR řadíme:

- reliéf - formy povrchu, nadmořská výška, vertikální a horizontální členitost a expozice,
- klimatické poměry - teplota vzduchu, sněhová pokrývka, sluneční svit, větrnost,
- hydrologické poměry - jezera a umělé vodní nádrže, vodní toky,
- rostlinstvo a živočišstvo - bere se v úvahu jen v omezené míře.

Z realizačních předpokladů se jeví jako nejrelevantnější pro stavbu OIR existence:

- infrastruktury - dopravní dostupnost, napojení lokality na technické sítě,
- sportovních zařízení - vleky, lanovky, turistické stezky, cyklostezky,
- dalších turistických služeb - horská služba, opravny, benzinové stanice.

Jako lákadlo a zároveň omezení pro majitele chat a chalup se může ještě dále jevit existence chráněného území v lokalitě s OIR (Konečný, 2013a; Schejbal, 2008; Vystoupil, Šauer, 2006).

Kromě výše zmíněných faktorů je lokalizace OIR dále podmíněna dalšími historickými a politickými okolnostmi, které měly konkrétně na geografické rozmístění chat a chalup zásadní vliv. Jedná se především o poválečné odsunutí německého obyvatelstva. Po roce 1948 pak následovaly další zásahy silně přetvářející způsob využívání domovního fondu na venkově a jdoucí často proti přirozenému vývoji. Jako

¹⁵ Pro připomenutí v ČR podle odhadů vlastní OIR 11,3 % domácností.

¹⁶ Hrubé srovnání vybraných zemí v počtu objektů individuální rekreace uvádí tabulka v příloze č. 1.

příklad může sloužit zavedení střediskové soustavy obcí, která vedla k citelnému vyliďňování venkova. V důsledku toho začaly vznikat z nejmenších obcí vnitřní periferie patrné hlavně na hranicích krajů, čímž se opět uvolnil prostor pro rekreační využívání vesnických objektů. Rozmístění chat pak silně utvářel zákon 53/1966 Sb. o ochraně zemědělského půdního fondu, který dovoľoval budovat chaty pouze na zemědělsky těžko obdělávatelných pozemcích (Fialová, Vágner, 2005).

3.6.2 Obecné zákonitosti rozmístění OIR v ČR

Na základě faktorů, které formovaly a formují lokalizaci OIR, lze konstatovat, že rozmístění druhého bydlení vykazuje určitá pravidla, která se odrážejí na konkrétních lokalitách v ČR a na území ČR jako celku. Patří mezi ně koncentrace OIR:

- především do okolí velkých a středních měst¹⁷,
- v blízkosti vodních ploch a toků a v horských a podhorských oblastech,
- na okraji lesa, na prudkých svazích a jinak zemědělsky nevhodných pozemcích
- do řidčeji osídleného venkovského prostoru¹⁸.

Významným znakem, který rozhoduje o lokalizaci OIR, je druh objektu. Chaty jsou více koncentrovány v zázemí měst, zatímco chalupy se daleko častěji vyskytují v příhraničních oblastech a v tzv. vnitřní periférii. Také druhý a třetí bod se vztahuje k chatám, neboť ty jsou budovány v zemědělsky nevhodných lokalitách, kde by nikdy v minulosti přirozené osídlení nevzniklo. S druhem objektu souvisí i poznatek z výzkumu Fialové a Vágnera, kteří uvádějí, že jak zastavěná plocha, tak výměra parcely jsou v pohraničních oblastech větší. Dokladem rozhodujícího vlivu kvalitního přírodního prostředí je pak efekt, kdy města s narušeným, či přirozeně neatraktivním prostředím v okolí nemají svou rekreační zónu v zázemí do 30 km od města, ale posouvají ji o 20 až 30 km dál a tato oblast má navíc nepravidelný tvar (Vágner, Fialová, 2004; Fialová, Vágner, 2005; Vystoupil a kol., 2010).

3.6.3 Srovnání vybraných oblastí ČR

V rámci České republiky je z hlediska počtu OIR nejvíce zastavěn Středočeský kraj a v jeho území pak okresy Praha-západ a Praha-východ. Ke zmíněným středočeským okresům se ještě počtem OIR řadí Frýdek-Místek, kde je patrné využití Beskyd obyvateli ostravské průmyslové aglomerace. Obecně se dá však tvrdit, že na Moravě se nachází méně objektů druhého bydlení než v Čechách. Mezi oblastmi s nejvýznamnější

¹⁷ Výzkumy dokazují, že rádius příměstské rekreační zóny je úměrný velikosti města (Schejbal, 2008).

¹⁸ 75 % OIR se nachází v obcích do 2000 obyvatel.

koncentrací druhého bydlení patří střední Čechy, Krkonoše a Jizerské hory, okolí Plzně, Brna a Beskydy. Naopak nejméně OIR se nachází v oblastech se silně poškozeným životním prostředím, jako jsou severozápadní Čechy a Ostravsko, v oblastech s dřívějším širokým hraničním pásmem a v intenzivně zemědělsky využívaných okresech, jako je Břeclavsko. Z hlediska typu rekreačního objektu jsou chalupářsky dominantní pohraniční okresy v Jizerských horách, Krkonoších, na Šumavě a v Orlických horách, ale i v oblastech tzv. vnitřní periferie na Vysočině. Chataření naopak převládá v zázemí velkých měst a v okolí vodní toků a přehrad (Vágner, Fialová, 2004; Fialová, Vágner, 2005; Vystoupil a kol., 2010).

3.7 Vztah druhého bydlení a amenitní migrace

3.7.1 Definice a účastníci amenitní migrace

Pojem amenitní migrace vychází z „počeštělého“ anglického výrazu *amenity migration*. V češtině toto slovní spojení nemá přesný ekvivalent, nicméně ho lze podle významů anglických slov chápat jako migraci za lepší kvalitou života, pohodou či krásou. Amenitní migrace tedy znamená stěhování obyvatel motivované nikoli ekonomickými, nýbrž environmentálními a socio-kulturními charakteristikami cílového území. Zpravidla se proto rozlišují dvě formy amenitní migrace, a to migrace za lepším životním prostředím a migrace za kulturními zvláštnostmi území, přičemž pod kulturními zvláštnostmi území si lze představit specifický životní styl či povahu místního společenství (Bartoš, 2011).

V České republice se ve většině případů jedná o první typ amenitní migrace, kdy se jednotlivec nebo celá rodina rozhodnou přestěhovat na venkov z důvodu zdravějšího životního prostředí. Důvody však mohou být i ekologické, tzn. touha po životě v souladu s přírodou, omezení konzumu a důraz na trvale udržitelný rozvoj (Loquenz, Šimon, 2013). V každém případě jsou to vzhledem k dobrovolnosti amenitní migrace vždy vnitřní subjektivní psychické faktory, které vedou člověka ke změně bydliště. Dle řady zahraničních autorů se často jedná o jedince, kteří mají dostatek času a finančních prostředků a kteří staví kvalitní životní prostředí na přední příčky v osobním hodnotovém žebříčku. To vede k domněnce, že se „musí“ jednat o ekonomicky silné jedince přinášející potenciál pro místní rozvoj (Bartoš, Kušová, Těšitel, 2009). Novotná ve svém výzkumu potvrzuje, že amenitní migrace je záležitostí především vzdělanějších, movitějších a tvořivějších lidí ochotných měnit svůj životní styl. Více než čtyři pětiny jejích respondentů má středoškolské nebo vysokoškolské vzdělání,

pětina z nich se žíví jako podnikatelé a nezanedbatelné procento představují ženy na mateřské dovolené (Novotná a kol., 2013). Žítek však upozorňuje, že pokud se jedná o amenitní migraci vycházející z druhého bydlení, mohou být účastníky i ne tak movití penzisté, kteří přenechají své trvalé obydlí ve městech potomkům a sami se na sklonku života stěhují na venkov (Žítek, 2005).

3.7.2 Druhé bydlení v procesu amenitní migrace

Druhé bydlení hraje v případě amenitní migrace v České republice nezanedbatelnou úlohu. Obecně existuje předpoklad, že amenitní migrace je často výsledkem pětifázového procesu. Na začátku stojí návštěva lokality účastníkem cestovního ruchu. Následují opakované návštěvy, pronájem nemovitosti, koupě nemovitosti a realizace druhého bydlení a konečně trvalé přesídlení do nové lokality (Loquenz, Šimon, 2013). Ačkoli, jak ukazují výzkumy v České republice, k amenitní migraci může dojít i bez předchozí znalosti oblasti, druhé bydlení často představuje určitý předstupeň pro pozdější migraci, a to zejména v lokalitách vhodných k trvalému bydlení (Žítek, 2005). Jeho význam pro amenitní migraci je zdůrazněn právě v českém prostředí, kde se tento fenomén vyskytuje s neobvyklou hojností.

Amenitní migrace se snadno rozvíjí právě v lokalitách druhého bydlení i na základě určitých paradoxů tohoto fenoménu, které minimalizují rekreačních účinek pobytu na chatě/chalupě a vzdalují ho tak od cestovního ruchu jako takového. Druhé bydlení by mělo substituovat nedostatky hlavního bydlení, nicméně současně si majitelé na svůj rekreační objekt přenášejí svůj životní styl a stereotypy, které jen transponují do jiného prostředí. To se projevuje například závislostí chatařů a chalupářů na televizi a rádiu, budování bazénů a betonových chodníků na zahradách apod. (Duffková, 2006). Uvedené zásahy přibližují původně rekreační objekt trvale obytnému a zjednodušují jeho pozdější využití pro amenitní migraci.

Mezi odborníky panuje shoda, že velká část chatových osad a chalup bude postupně stále více využívána pro amenitní migraci. Nejrychleji se tento trend projevuje v zázemí velkých měst, kde se v lokalitách, v nichž by se nebyl omezení před rokem 1989 dávno rozvíjela suburbanizace, rekreační funkce chat nahrazuje funkcí trvale obytnou, a to buď prostřednictvím jejich přestavby, nebo demolicí a vybudováním rodinného domu (Fialová, 2012, Žítek, 2005). Amenitní migrace může mimo jiných příčin rovněž akcelarovat kontraurbanizaci, která se v České republice projevuje od roku 2000. Kontraurbanizace představuje stěhování lidí z měst do venkovských oblastí více

vzdálených od center. Zejména malé obce ležící v kvalitním přírodním prostředí mohou díky ní očekávat růst obyvatel přinášející na venkov jak lidský potenciál, tak na druhou stranu možné sociální a environmentální problémy (Novotná a kol., 2013).

3.8 Dopad druhého bydlení na venkovské regiony a jejich rozvoj

3.8.1 Přiblížení pojmů z regionálního rozvoje

Region

Region obecně řečeno představuje: „komplex vznikající regionální diferenciací krajinné sféry“ (Lacina, 2007). Podle zpřesňující definice Matouškové: „považujeme za region jakýkoli územní celek, který je podle jednoho či více znaků vyčlenitelný z širšího území, jenž je pomocí těchto znaků vymezován pro konkrétní účel, či jemuž v uspořádání území přísluší konkrétní funkce. V tomto smyslu se region uplatní i jako alternativa k termínům lokalita, okrsek a dalším, označujícím v zásadě již dále nedělené územní jednotky“ (Matoušková, 2000). Kohout dále navazuje tvrzením: „prvky, které region skládají, mají buď vnitřní vazby silnější než vazby směrem navenek, nebo se vyznačují vzájemnou podobností – stejnorodostí“ (Kohout, 2013).

Venkovský region

Jedním z typů regionů je tzv. venkovský region. Tento region lze vymezit na základě různých metodik. Perlín doporučuje využívat modifikovaný ukazatel OECD¹⁹ založený na hustotě zalidnění pro vymezení venkovských obcí, kdy počítá s hranicí 100 ob./km².²⁰ Region je poté přidělen do jedné ze tří kategorií:

- *Převážně venkovský region* – více než 50 % obyvatel regionu žije v obcích s hustotou zalidnění menší než 100 ob./km².
- *Významně venkovský region* – 15 - 50 % obyvatel regionu žije v obcích s hustotou zalidnění menší než 100 ob./km².
- *Převážně městský region* – méně než 15 % obyvatel regionu žije v obcích s hustotou zalidnění menší než 100 ob./km².

Při velikostní kategorii správního území obce s rozšířenou působností pak vychází, že v ČR existuje 167 převážně a významně venkovské regionů oproti 39 městským a žije v nich zhruba 58 % obyvatelstva (Perlín, 2009).

Konečný na základě Programu rozvoje venkova uvádí, že nejlepší vymezení venkovských regionů je z hlediska polohy vůči centru. Vychází tak z metodiky

¹⁹ Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj

²⁰ Původní hodnota užívaná OECD byla 150 ob./km².

uplatněné v *Programu rozvoje venkova ČR 2007-2013*, který rozdělil území ČR na tzv. subregionální jednotky (1000 - 1300 ob.) tvořené obcí se základní vybaveností a nejbližším spádovým územím. Tyto jednotky pak rozdělil do kategorií:

- *Příměstský venkov,*
- *Mezilehlý venkov,*
- *Odlehlý (periferní) venkov.*

Takové rozdělení vychází z cíle co nejlepšího směřování finanční podpory rozvoje, neboť každá kategorie regionů má rozdílné socio-ekonomické charakteristiky a potýká se s rozdílnými problémy (Mze, 2013; Konečný, 2013b).

Rozvoj venkovských regionů

Rozvoj venkovských regionů lze chápat jako jednu z oblastí regionálního rozvoje odehrávající se ve venkovských lokalitách. Strategie regionálního rozvoje České republiky na roky 2007 – 2013 definuje regionální rozvoj takto: *„Pojmem regionální rozvoj rozumíme růst socioekonomického a environmentálního potenciálu a konkurenceschopnosti regionů vedoucí ke zvyšování životní úrovně a kvality života jejich obyvatel. V tomto ohledu jde o dynamický a vyvážený rozvoj regionální struktury příslušného územního celku a jeho částí (regionů, mikroregionů) a odstraňování popřípadě zmírňování regionálních disparit“* (MMR, 2006). Regionální rozvoj lze tedy považovat za proces, jehož cílem je zvyšování kvality života obyvatel a snižování regionálních disparit. Hudečková dále specifikuje, že kvalitou života se nerozumí pouze uspokojení materiálních potřeb prostřednictvím spotřeby výrobků a služeb, ale také nemateriální aspekty života jako kvalitní životní prostředí, dostatek volného času, bezpečí atd. (Hudečková, Lošťák, Ševčíková, 2006). Současný regionální rozvoj se snaží navazovat na koncepci tzv. udržitelného rozvoje, který např. dle zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu spočívá ve: *„vyváženém vztahu podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území a který uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života generací budoucích“* (zákon 183/2006 Sb., § 18, odstavec 1). Udržitelný rozvoj staví, jak je patrné z definice, na třech pilířích rozvoje, a sice environmentálním, ekonomickém a sociálním. Tyto oblasti jsou mezi sebou provázané a každá z nich má zásadní vliv na uspokojování lidských potřeb.

Regionální rozvoj v oblastech venkova lze pak chápat jako proces zkvalitňování života ve venkovských obcích a zlepšování krajinné sféry, v níž se tyto obce nacházejí.

Cíle tohoto procesu by měly vycházet z funkcí, které venkov plní a v budoucnu bude pravděpodobně plnit. Jedná se o funkci:

- produkční,
- rezidenční,
- rekreační a relaxační.

Dnes je již ve většině případů dominantní funkce produkce potravin minulostí. Naopak se stále více prosazuje funkce rezidenční, rekreační a relaxační projevující se právě ve fenoménu druhého bydlení. Důležitými principy, ze kterých by měl další rozvoj venkova vycházet, jsou společenské vazby, přímý podíl obyvatel na vytváření zdravého životního prostředí, úzký vztah k přírodě, prostupnost krajiny aj. Na základě výše uvedených podmínek by cíle regionálního rozvoje venkova měly být spatřovány ve:

- vytvoření harmonického systému kulturní krajiny,
- rozvoji celkové pestrosti a specifik venkovských obcí,
- vytvoření stabilního ekonomického systému zajišťujícího pracovní příležitosti,
- zajištění kvalitních podmínek pro život obyvatelstva,
- rozvinutí občanské společnosti,
- zajištění dostatečné dopravní dostupnosti (Binek, 2009).

3.8.2 Ekonomické dopady druhého bydlení

Druhé bydlení jako forma cestovního ruchu a základ pro navazující turistické aktivity představuje bezesporu ekonomický přínos pro destinační region. Tak jako pro odvětví cestovního ruchu jako celek, tak konkrétně i pro druhé bydlení se z důvodu přímého a nepřímého multiplikačního efektu dá jen obtížně přesně vyčíslit celkový ekonomický přínos (Trnková, 1993). Nicméně vzhledem k povaze druhého bydlení, jeho nízkonákladovosti či motivaci uživatelů lze předpokládat, že chataření/chalupaření nepřináší takové ekonomické výhody jako klasický komerční cestovní ruch.²¹

Druhé bydlení má přesto v některých lokalitách nezanedbatelný vliv na udržení podnikatelských aktivit, podporu zaměstnanosti a celkové hospodářské oživení oblastí, které by se jinak jen těžko rozvíjely. Zejména v období letní sezóny vytvářejí místní rekreanti vítanou poptávku pro řemeslníky a další podnikatele ve službách a v cestovním ruchu. Výhodou je tedy široká škála profesí, které svou přítomností druhé

²¹ Tato domněnka vychází z předpokladu, že uživatelé druhého bydlení jsou spíše pasivními rekreanty věnující se svému obydlí, kteří nemají potřebu využívat komerční rekreační služby a poznávat okolí v takové míře jako klasičtí turisté.

bydlení podporuje (Bičík, 2001). Pro samosprávy představuje díky různým daním a poplatkům rovněž zdroj příjmů, přičemž Ryan daňový příjem opět dělí na přímý a nepřímý. V případě druhého bydlení tak lze považovat za přímý profit pro obec zejména daň z nemovitosti (Indrová, 2009; Ryan, 2003).

V případě amenitní migrace jako důsledku druhého bydlení se díky výzkumům ukazuje, že díky zhruba 15 % podnikatelů, kteří imigrují, zvyšuje amenitní migrace nabídku dočasných a stálých pracovních míst ve venkovských regionech. Dále udržuje, zlepšuje a rozšiřuje možnosti bydlení na venkově. S růstem počtu obyvatel dochází k růstu poptávky a nabídky, tzn. k ekonomickému oživení regionu, a oživuje se i poptávka po veřejných službách, tudíž se udržují takové instituce jako školky, školy, zdravotnická zařízení apod. Amenitní migrace přináší dále inovace a kapitál do rurálního prostoru a zejména působí proti vyliďňování některých obcí (Bartoš, 2011).²²

3.8.3 Socio-kulturní aspekty druhého bydlení

Intenzita fenoménu druhého bydlení v druhé polovině 20. století s sebou přinesla zátěž na sociální prostředí venkova, což se odrazilo na vnímání rekreatantů místními obyvateli. V oblastech s vysokým podílem objektů druhého bydlení se lze dokonce setkat s tzv. turistickou iritací, tedy negativním postojem místních obyvatel k uživatelům druhého bydlení. Turistická iritace může v tomto případě vycházet mimo jiné ze strachu místních obyvatel z nově příchozích, kteří díky odlišným hodnotám, normám a způsobům chování představují ohrožení pro autenticitu prostředí na vesnici, přinášejí městské vzory, a dostávají se tak do střetů se starousedlíky. K porozumění nepřispívají ani vzájemné předsudky městského a vesnického obyvatelstva. Integrace nově příchozích se starousedlíky proto často nebývá jednoduchá, přičemž ona bariéra se týká zejména chatařů (Bartoš, 2011; Kolářová, 2012).

Na druhou stranu často v případě chalupářů existuje mnoho příkladů, kdy se rekreatanti bez problému začlenili do místní komunity. V takovém případě působí druhé bydlení pozitivně jako prostředek k navazování nových mezilidských vztahů (Bartoš, 2011; Menšíková, 2015).²³ V posledních letech se navíc zdá, že zájem o dění v obci ze strany rekreatantů stále vzrůstá, což je zřejmě dáno úvahami chatařů/chalupářů

²² V rámci ekonomických důsledků amenitní migrace velmi závisí na věkové struktuře amenitních migrantů. Nutno tedy podotknout, že v případě přerodu druhého bydlení v amenitní migraci se velmi často jedná o starší občany, kteří pro region už nepředstavují takový lidský kapitál jako mladí.

²³ Důvodem pravděpodobně byl pozvolnější, méně živelný rozvoj chalupaření a větší smysl a cit pro tradici v případě chalupářů.

o trvalém přesídlení do obce. Jako dobrý příklad vedoucí ke vzájemnému porozumění, překonání předsudků a začlenění rekreatantů do života obce může sloužit jejich participace (i finanční) na pořádání různých kulturních akcí. Zintenzivnění vztahů přináší oboustranné výhody, nicméně se však dá předpokládat, že díky bližšímu styku starousedlíků a rekreatantů bude stále více docházet k ovlivňování životního stylu původního venkovského obyvatelstva a jeho narušování/obohacování o městské vzory (Librová, 1987; Fialová, Vágner, 2009; Kolářová, 2012).

3.8.4 Environmentální dopady druhého bydlení

Jak dokládají výzkumy, chataři a chalupáři jsou vesměs velmi citliví na stav krajiny a životního prostředí v místech jejich druhého bydlení. Jejich zájem o problematiku dokládají i případy vlastního nezištného úsilí v péči o krajinu na pozemcích, které s jejich rekreačním objektem sousedí, ale jim konkrétně nepatří (Librová, 1987). Druhé bydlení jako forma cestovního ruchu představuje na druhou stranu pro destinaci environmentální zátěž, v zahraniční literatuře souhrnně označovanou jako „turistické znečištění“, které přirozeně na základě silné zpětné vazby snižuje atraktivitu lokality pro cestovní ruch. Do tohoto turistického znečištění se řadí:

- emise,
- eroze,
- zavlečení nepůvodních druhů,
- poškozování přírodních hodnot a biodiverzity.

Emisemi skleníkových plynů (automobilová doprava), vytvářením odpadního tepla a snižováním odrazivosti zemského povrchu (zábor půdy pro stavbu chat a přilehlých komunikací) přispívá druhé bydlení ke globálnímu oteplování. Hromadným přesunem chatařů/chalupářů mohou dokonce tito motoristé přispívat ke vzniku smogových situací. V oblastech s vysokou koncentrací objektů druhého bydlení lze rovněž očekávat problémy se znečištěním vod a zvýšené náklady na likvidaci odpadů po místní samosprávě.

V případě eroze může druhé bydlení působit nepřímě jako určitý základ, na který navazují různé formy turistiky způsobující přímo erozi půdy sešlapem, cyklistikou, hipoturistikou, vodní turistikou apod. K erozi může rovněž přispět výstavba chat a stavební úpravy v okolí.

Zavlečení nepůvodních druhů se týká zejména mezinárodního cestovního ruchu, kam většinou druhé bydlení v ČR nezasahuje. Nicméně tak, jak se rozvíjí mezinárodní

druhé bydlení, lze předpokládat, že chataření/chalupaření začne rovněž nést odpovědnost za šíření alochtonních²⁴ druhů.

Poškozování přírodních hodnot a biodiverzity představuje druh vandalismu návštěvníků projevující se např. vrypy do skalních stěn, trháním vzácných rostlinných druhů, lovem zvěře, honbou za suvenýry apod. Vzhledem k povaze druhého bydlení a většinové environmentální uvědomělosti účastníků se dá předpokládat, že se chataři/chalupáři podílí na takovém jednání málokdy (Pásková, 2008).

3.8.5 Architektonické dopady druhého bydlení

Jak uvádí Knopp, současný venkovský prostor je silně zasažen rekreační výstavbou, která probíhala často živelně a až na výjimky působí dodnes rušivě jak v zastavěném území vesnice, tak v okolní krajině. V dotčeném místě vyloučila jiné formy rekreace a její nedostatky lze řešit pouze úpravami objektů a kulisami zeleně (Knopp, 1994). Rovněž Škabrada vidí v chatách zejména směšné napodobení větších staveb a vzorů lidové architektury. Co se týká umístění chat, vychází ze srovnání nejlépe první generace chatařů, která vyhledávala spíše zapadlá romantická místa. Pozdější výstavba naopak usilovala o okázalé obsazování dříve hodnotných míst. Naprosto nejhorší případ v umístění chat pak vidí v situacích, kde se přímo stýká chatová výstavba s tradiční venkovskou. Například pokud je původní starý vesnický objekt zbourán a na jeho místě vznikne chata, což se zejména v sudetských oblastech dělo poměrně často, nedokládá takový do očí bijící kontrast dle Škabrady nic jiného než cynické přezírání zániku původních hodnot lidové architektury (Škabrada, 2007).²⁵

Oproti tomu příznivější dopad na architekturu venkova vykazují tzv. rekreační chalupy, které jsou přirozeně srostlé s okolní venkovskou zástavbou a kde došlo často citlivou rekonstrukcí k zachování původních kulturních hodnot objektů. (Knopp, 1994) Mnohé památky lidové architektury tak vděčí za svou záchranu, i když v různé podobě, nově příchozím chalupářům. K citlivým opravám vedla zřejmě majitele už samotná motivace ke koupi chalupy, tedy touha po romantickém starém obydlí na venkově. Ona romantika na druhou stranu dala vzniknout mnoha případům, kdy majitelé bez výraznějšího porozumění pro historický kontext stavby a okolního území začali své nemovitosti esteticky „vylepšovat“. Nejhorší variantou byla naprostá ignorace

²⁴ Druhy rostlin a živočichů, které se na daném místě nevyskytovaly a byly na ně zavlečeny aktivitami člověka.

²⁵ Ačkoli tím, jak chaty vznikaly, tedy spontánně, individuálně, na rozličných místech z rozličných materiálů, představují samy o sobě zajímavý architektonický počín, jejich dopad na okolní tradiční venkovský prostor prakticky nelze považovat za pozitivní.

historické hodnoty stavby a její masivní přestavba, která původní objekt z architektonického hlediska prakticky zničila. Tyto případy však z důvodu výše zmíněné touhy po romantickém starém obydlí naštěstí nepřevládají (Škabrada, 1999).

4 METODIKA PRÁCE

V úvodním přehledu problematiky bylo téma druhého bydlení uvedeno prostřednictvím vybraných podkapitol, díky nimž se čtenář seznámil s fenoménem chataření a chalupaření z hlediska pojmosloví, historického vývoje a vztahů druhého bydlení k cestovnímu ruchu, amenitní migraci a obecně k rozvoji venkovských regionů. Teoretický úvod byl zpracován formou literární rešerše za účelem co nejkomplexnějšího předvedení tak rozsáhlého teoretického základu, ze kterého téma druhého bydlení vychází. Ke zpracování byly využity především literární prameny dostupné v Moravské zemské knihovně a Ústřední knihovně Mendelovy univerzity v Brně. Další publikace a články, zejména zahraniční, autor získal prostřednictvím internetu a aplikace Google Scholar.

Následující druhá část práce se věnuje charakteristice území mikroregionu Orlicko ve vymezení Sdružení obcí Orlicko. Tato charakteristika se skládá z popisu regionu po stránce přírodní a socio-ekonomické, a to ve vztahu k řešené problematice. Závěrem kapitoly je uvedena analýza území z hlediska potenciálu pro rozvoj druhého bydlení, kde jsou identifikovány hlavní přednosti, ale také nedostatky Orlicka ve vztahu k druhému bydlení jako specifické formě cestovního ruchu. Charakteristika území je zpracována částečně jako rešerše knižních zdrojů zabývajících se mikroregionem Orlicko, nicméně daleko častěji už zde autor pracuje s internetovými prameny z důvodu nedostatku publikací vztahujících se k zájmové oblasti a potřeby získání aktuálních statistických dat o území. Z internetových webů se nejvíce uplatnily oficiální webové stránky vybraných obcí v mikroregionu a online databáze Českého statistického úřadu. Důležitým informačním zdrojem pro vypracování kapitoly byly také mapové portály a autorovy vlastní znalosti zájmové lokality.

Vlastní práce je pak zaměřena na samotný terénní výzkum druhého bydlení. Výzkum je rozdělen na část věnující se vztahu vedení samospráv k druhému bydlení a na část zkoumající samotné uživatele druhého bydlení na Orlicku. První část výzkumu byla prováděna prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů se zástupci vedení vybraných obcí a vedením Sdružení obcí Orlicko (dále jen SO Orlicko). Rozhovory byly vedeny za účelem zjištění postojů místních obyvatel k uživatelům druhého bydlení, identifikace problémů spojených s druhým bydlením, získání názorů starostů na samotné uživatele druhého bydlení, představ dalšího rozvoje obcí v souvislosti

s druhým bydlením apod.²⁶ Druhá část pak zahrnuje popis a představení výsledků anketního šetření mezi uživateli chat a chalup, přičemž dotazník se skládal z několika okruhů otázek zaměřených na jednotlivé aspekty života chatařů a chalupářů. Získaná data autor zpracoval pomocí statistického programu IBM SPSS Statistics 21. Výsledky jsou představeny ve formě kontingenčních tabulek, které porovnávají dvě proměnné, přičemž je možné z tabulek vyčíst četnosti jednotlivých odpovědí. Tabulky s výsledky jsou doplněny autorovým komentářem. Cílem bylo potvrdit nebo vyvrátit předem stanovené hypotézy, které si autor určil na základě teoretických znalostí o druhém bydlení a na základě vyjádření vedení mikroregionu. Tato část výzkumu tedy zkoumá druhé bydlení na Orlicku více do hloubky, jelikož se především věnuje vlastním zákonitostem uvnitř fenoménu spíše než dopadům na okolní prostředí.

Takto provedený průzkum současného stavu posloužil jako jeden z hlavních zdrojů pro zpracování SWOT analýzy mikroregionu ve vztahu k chataření a chalupaření. Důvodem pro její použití v diplomové práci je její stručnost a přehlednost. Tato metoda také funguje jako spojující článek mezi popisem skutečnosti a návrhovou částí, která představuje závěrečný oddíl diplomové práce. Ten má podobu dvou strategií navrhuje dalších rozvoj druhého bydlení v obcích podle důrazu na odlišné přínosy chataření/chalupaření. Strategie jsou navrhovány dvě i s ohledem na rozdílné podmínky a zkušenosti jednotlivých obcí na Orlicku s druhým bydlením.

²⁶ Přepisy rozhovorů viz příloha č. 9.

5 CHARAKTERISTIKA VYBRANÉHO ÚZEMÍ

5.1 Vymezení území

Mikroregionem²⁷ Orlicko se v této práci rozumí oblast spadající do Sdružení obcí Orlicko. Mikroregion se nachází v severovýchodním cípu Pardubického kraje, v oblasti Žamberska a Králicka. Na severu je ohraničen státní hranicí s Polskou republikou, na severozápadě hranicí s Královéhradeckým krajem, na jihu s územím DSO Orlicko-Třebovsko a mikroregionem Severolanškrounsko a na východě hraničí s Olomouckým krajem (RIS, 2016a). V současné době ho tvoří dvacet pět obcí, jeden městys a čtyři města, přičemž jeho přirozeným centrem je město Žamberk. Mikroregion zaujímá rozlohu 425,9 km², což představuje 9,4 % Pardubického kraje (ČSÚ, 2014a).

Území mikroregionu je prakticky shodné s vymezením správních obvodů ORP²⁸ Žamberk a ORP Králíky. Výjimky představují obce Orličky, Žampach a Verměřovice, které sice spadají pod správu ORP Žamberk, avšak nejsou členem Sdružení obcí Orlicko. Opakem je obec Čenkovice patřící do Sdružení obcí Orlicko, nicméně ležící administrativně ve správním obvodu ORP Lanškroun. Největšími sídly a zároveň jedinými městy mikroregionu jsou Králíky, Letohrad, Jablonné nad Orlicí a Žamberk (RIS, 2016).²⁹

5.2 Přírodní charakteristika území

Z geomorfologických celků se většina správního obvodu ORP Žamberk nachází v Podorlické pahorkatině, tento celek je dále na východ nahrazen pásem Orlických hor. Do středu Králicka zasahuje Kladská kotlina, která poté na východě přechází v Hanušovickou vrchovinu. Severovýchodní výběžek pak spadá do celku Králický Sněžník. Nejvýznamnějšími horskými masivy jsou tedy Orlické hory, zejména Bukovohorská hornatina s nejvyšším vrcholem Suchý vrch (995 m n. m.), a poté pohoří Králický Sněžník (1424 m n. m.) (INSPIRE, 2016).³⁰

Reliéf krajiny lze hodnotit jako velmi členitý, kdy se zde na jedné straně nachází poměrně vysoké horské hřebeny Orlických hor a Králického Sněžníku, které jsou ale od sebe odděleny výraznou sníženinou Kladské kotliny. Nadmořská výška se tak pohybuje od cca 400 do 1400 m n. m. Západní část Podorlické pahorkatiny je pak

²⁷ V rámci této diplomové práce jsou pojmy mikroregion Orlicko, SO Orlicko a Sdružení obcí Orlicko volně zaměnitelné, jelikož představují shodné území.

²⁸ Obec s rozšířenou působností

²⁹ Lokalizační mapa mikroregionu viz příloha č. 2.

³⁰ Fyzicko-geografická mapa mikroregionu viz příloha č. 2.

charakteristická vrchovinným až pahorkatinným reliéfem značně rozčleněným údolními drobných vodních toků (Vaishar a kol., 2009).

Zdejšímu vodstvu vévodí dva významné vodní toky, a to Tichá a Divoká Orlice. Tichá Orlice pramení ve svahu vrchu Jeřáb nedaleko Králík ve výšce 780 m n. m. Na horním toku protéká nejjižnější částí Kladské kotliny, za Lichkovem se její koryto zařezává do masivu Orlických hor a odděluje tak Bukovohorskou hornatinu od zbytku pohoří. Území mikroregionu opouští za městem Letohrad, kde již meandruje v širokém údolí. Divoká Orlice pramení v Bystřických horách v Polsku. Na území ČR vstupuje v oblasti přírodní rezervace Zemská brána. První kilometry na českém území se její tok prořezává v hlubokém údolí masivem Orlických hor, aby se za Kláštercem nad Orlicí její proud ztratil ve vzduté hladině Pastvinské přehradě. Divoká Orlice poté protéká městem Žamberk a oblastí Žamberské pahorkatiny a pod hradem Litice opouští území mikroregionu. Jak Tichá, tak Divoká Orlice odvádí své vody do Severního moře. Oblast však díky Moravě spadá i do úmoří Černého moře a díky několika drobným vodním tokům směřujícím do Kladska i do úmoří Baltského moře (DPPČR, 2016; Vlček, Kestřánek, 1984).

Zájmové území je charakteristické mírně teplým až chladným klimatem. Nejteplejšími oblastmi jsou jihozápadní území Žamberska, které postupně na východ a sever přechází v chladnější až velmi chladné lokality Králicka. Dle Quitta jsou tak na území Orlicka zastoupeny postupně mírně teplé oblasti MT7, MT2 a MT3 a poté chladné oblasti CH7, CH6 a CH4. V nejteplejších lokalitách MT7 například v Záchlumí, České rybné nebo Hejnicích tak průměrné teploty v lednu dosahují -2 až -3 °C, průměrné teploty v červenci 16 - 17 °C, srážkový úhrn za vegetační období se pohybuje mezi 400 - 450 mm a za zimní období mezi 250 - 300 mm. Naproti tomu v chladné oblasti CH6 v okolí Králík a Dolní Moravy se lednové průměrné teploty pohybují kolem -4 až -5 °C a červencové teploty dosahují pouze 14 - 15 °C. Úhrn srážek za vegetační období se pohybuje mezi 600 až 700 mm a za zimní období mezi 400 a 500 mm (AOPK ČR, 2012; Quitt, 1971).³¹

Pro krajinu mikroregionu Orlicko je typická poměrně vysoká míra zalesnění (36 %), která mírně převyšuje celorepublikový průměr. Lesy pokrývají zejména oblast Bukovohorské hornatiny a masiv Králického Sněžníku, ale rozsáhlejší lesní porosty se nachází i na východ od Červené Vody, v okolí Jablonného nad Orlicí či mezi

³¹ Podrobná charakteristika všech klimatických oblastí zasahujících mikroregion viz příloha č. 3.

Pastvinskou přehradou a údolím Tiché Orlice. Zdejší lesy jsou z velké části monokulturami, neboť v nich z 81 % převládá smrk ztepilý. Přírozená skladba zdejších lesních porostů by však měla kromě smrku obsahovat zejména buk lesní a jedli bělokorou. Tyto dva zmíněné druhy jsou však v současné skladbě lesních porostů na Orlicku zastoupeny minimálně.³² Zemědělská půda pokrývá 55,2 % rozlohy mikroregionu, což je zhruba o jeden procentní bod méně než je celorepublikový průměr. V rámci zemědělské půdy jsou dominantní plochy orné půdy a trvalých travních porostů (TTP). Zejména na Králicku je již historicky dáno vysoké procento zatravnění, zatímco na Žambersku více převládají plochy orné půdy. Ale i zde je procento TTP větší než je celorepublikový průměr (Vaishar a kol., 2009; ČSÚ, 2016a).³³

Atraktivitu zdejší krajiny potvrzuje řada chráněných území, které se zde nachází. Z velkoplošných zvláště chráněných území sem zasahuje pouze jižní výběžek CHKO Orlické hory. Maloplošná zvláště chráněná území jsou zastoupena národní přírodní rezervací Králický Sněžník a přírodními rezervacemi Zemská brána, Hynkovice a Sutice. Na území Orlicka leží dále několik přírodních památek. NATURA 2000 je zastoupena ptačí oblastí Králický Sněžník, která zaujímá velkou část Králicka. Jako evropsky významné lokality jsou vyhlášeny Králický Sněžník, horní toky Divoké a Tiché Orlice a Litice. Na ochranu krajinného rázu byly vyhlášeny v řešeném území přírodní park Orlice, Suchý vrch - Buková hora, Jeřáb a Králický Sněžník (AOPK ČR, 2012).

5.3 Socio-demografická a ekonomická charakteristika území

Území Sdružení obcí Orlicko lze až na čtyři zde ležící města charakterizovat jako venkovský prostor. Vzhledem ke své příhraniční poloze ať už v rámci republiky, nebo v rámci Pardubického kraje se jedná o mezilehlý až odlehlý venkov. Jeho lokalizace a bouřlivý historický vývoj ve 20. století daly základ pro dnešní hospodářskou, sociální a demografickou charakteristiku tohoto území (ČSÚ, 2009). Jedná se o velmi diferencovanou oblast, a to nejen v rámci rozdělení na jedné straně na hospodářská a kulturní centra reprezentována zdejšími městy a na druhé straně na odlehlé obce s horší nabídkou služeb. Typická pro tento region je především bipolárnost mezi správním obvodem ORP Žamberk v západní polovině území a menším správním

³² Buk lesní (5 %), jedle bělokorá (0,6 %).

³³ Tabulka s charakteristikou krajinného pokryvu mikroregionu viz příloha č. 4.

obvodem ORP Králíky ve východní části mikroregionu, která se projevuje v hospodářské, socio-kulturní i demografické rovině.

5.3.1 Historie Orlicka

Zdejší krajina hustých pohraničních lesů byla osídlována postupně od 12. století nejprve Čechy a poté ze sousedního Kladska a Slezska i Němci. První zmínky o zdejších nejstarších obcích a městech Bystřec, Klášterec n. Orlicí, Jablonné n. Orlicí a Letohrad (dříve Kyšperk) pochází ze 13. a počátku 14. století. Kolonizace Králicka probíhala později, prakticky až do 17. století. Výrazný německý vliv se na Orlicku projevil v době pobělohorské s nástupem germanizace, kdy se zdejší německá populace rychle rozrůstala a díky německému školství i kulturně zesílila. Němci byli více či méně přítomni téměř ve všech obcích na Orlicku. Území mikroregionu tak bylo před druhou světovou válkou z významné části obýváno německy mluvícím obyvatelstvem, a to zejména na východě v oblasti Králicka (Tošovská, 2011).

Po druhé světové válce byli zdejší Němci odsunuti a na jejich místo přišli noví obyvatelé. Jednalo se o národnostně velmi rozdílné skupiny, které postupně přicházely ve vlnách. Byli mezi nimi nejdříve Češi z okolních českých měst a obcí (Ústí nad Orlicí, Vysokého Mýta, České Třebové nebo z Olomouce). Později přišli Slováci, Maďaři, Volynští Češi, Rusíni, Romové aj. Tito znovuosídlenci neměli společné tradice, kořeny, a tedy ani regionální kulturní povědomí a jen těžko si zvykali na nové prostředí. Typická proto byla vysoká fluktuace obyvatel v pohraničí v prvních poválečných letech, kdy i noví obyvatelé mnohdy po čase odcházeli jinam. Výsledkem osídlovací politiky bylo částečné zalidnění³⁴ pohraničního území, ale bez jakýchkoli vazeb nových obyvatel k regionu. Nahrazení německého kulturního kapitálu novým se nezdařilo. Jednou z příčin byla i chybná osídlovací politika, již tehdy pod vedením KSČ, která koncentrovala v pohraničí pouze občany určité sociální vrstvy. Tato sociální vrstva nemohla sama sociální kapitál do nového území přenést. Snahu o spontánní přenos nových tradic a kulturního kapitálu do pohraničí definitivně ukončila změna právních jistot a nastolení nového socialistického způsobu života. Žambersko jako převážně české území stálo na okraji osídlovací politiky. Ačkoli zde nedošlo k přerušení kontinuity výměnou obyvatelstva, bylo i toto periferní území podrobeno společenským změnám, které v sobě zahrnoval proces přechodu z demokratické společnosti

³⁴ Bylo plánováno dosídlení do jedné třetiny předválečného stavu obyvatel. Větší část území měla být zalesněna a měla se stát širším pohraničním pásmem. Úbytek obyvatel dokumentuje rozdíl ve sčítání lidu mezi léty 1930 a 1950. Z něho je patrné, že některé obce se populačně zmenšily i o více jak 50 %.

na totalitní zřízení. Naštěstí se zde původní kulturní kapitál ve větší míře podařilo udržet (Nosková, 2011).

5.3.2 Charakter osídlení

Administrativně se Orlicko dělí na dvacet pět obcí, jeden městys a čtyři města. Venkovská sídla mají vesměs protáhlý tvar kopírující průběh vodního toku, podél kterého se zpravidla rozkládají. Většina obcí na Orlicku (12) spadá do kategorie středně velkých venkovských obcí s počtem obyvatel v rození 555 – 999. Druhou početnou skupinu (8) představují malé obce s počtem obyvatel 200 – 499. Pouze tři obce jsou v kategorii velmi malých obcí do 199 obyvatel. Stejný počet, tedy tři sídla (dvě města a jedna obec), náleží do skupiny 2000 – 4999 obyvatel. Po dvou sídlech je v kategoriích 1000 – 1999 a 5000-9999 obyvatel. Největší celky představují čtyři města v regionu a obec Červená Voda s počtem obyvatel 3 068 až 6 303. Je tedy zřejmé, že se jedná o velmi malá města, která mají však pro okolní obce zásadní význam z hlediska služeb a pracovních příležitostí (ČSÚ, 2014b).

Administrativní dělení je však v případě Orlicka velmi zkreslující, neboť skutečná sídelní síť je na Orlicku a zejména v jeho východní části daleko hustší a rozdrobenější. Slučování vesnic v druhé polovině 20. století vytvořilo ze sídel na Králicku poměrně rozsáhlé administrativní celky s mnoha malými částmi více či méně vzdálenými od intravilánu centrální vesnice. Dle reálného stavu se tak na Orlicku nachází až 45 obecních částí s méně než 200 obyvateli, z nichž 25 má méně než 100 obyvatel. Tato sídelní rozdrobenost na jedné straně přispívá k malebnosti krajiny, na druhé straně působí zásadní problémy ve snaze o rovnoměrný rozvoj území, neboť velmi malá a malá sídla nejsou kvůli malému vnitřnímu trhu schopna udržet některé služby a ty poté v dané lokalitě zanikají, čímž se zhoršuje občanská vybavenost a podporuje se tak emigrace a vymírání obyvatel vedoucí k postupnému zániku těchto obecních částí (dříve samostatných obcí) (Vaishar a kol., 2009).

Domovní a bytový fond odpovídá venkovskému charakteru osídlení a demografickým trendům v území. Na Orlicku bylo dle výsledků SLDB v roce 2011 8 044 obydlených domů, což odpovídá 77,9 % všech budov.³⁵ Z této sumy připadalo 88,8 % na rodinné domy, 8,8 % na bytové domy a 2,4 % na ostatní budovy. Většina domů pak představovala starší zástavbu, kdy objekty postavené, či rekonstruované po roce 1991 zaujímaly pouze 22 % obydleného domovního fondu. Naopak nejvíce budov

³⁵ V celé ČR představují obydlené domy 83,4 % z celkového domovního fondu.

pocházelo z období let 1920 – 1970 (27,3 %) a z následujícího období 1971 – 1980 (22,4 %). Z údajů rovněž vyplynulo, že na Králicku je obecně zástavba starší než na Žambersku. Častěji zde domy pocházely už z období před rokem 1919 (ČSÚ, 2016b).

5.3.3 Socio-demografická charakteristika území

Z demografického pohledu je území Orlicka charakteristické rozdílnými hodnotami dlouhodobě vykazovanými správním obvodem města Žamberk³⁶ a správním obvodem města Králíky. V mikroregionu žilo na konci roku 2014 celkem 36 839 obyvatel (28 035 na Žambersku, 8 804 na Králicku), přičemž hustota zalidnění byla 86,5 ob./km², na Králicku dokonce 55,5 ob./km², což je dokonce nejnižší hodnota zalidnění v kraji. U obou správních obvodů je výrazné zastoupení městského obyvatelstva, které se pohybuje kolem poloviny populace.³⁷ Králicko se oproti Žambersku nachází ve všech ukazatelích přírůstku ve velmi neuspokojivé situaci, kdy jen v roce 2014 tento region ztratil 56 obyvatel. V počtu vystěhovalých na 1000 obyvatel vykazuje Králicko nejvyšší míru emigrace v kraji. Tento stav ovlivňuje migrační saldo za celý mikroregion a táhne ho do záporných hodnot. Na vině je nedostatečná porodnost i imigrace. To vede k výraznějšímu stárnutí populace. Průměrný věk je v této části mikroregionu u obou pohlaví vyšší stejně jako podíl obyvatel ve věku 65 let a starších na celkové populaci a stejně jako index stárnutí. Stárnutí a snižování populace s sebou přináší neblahé ekonomické a sociální důsledky a je výrazným problémem pro rozvoj celého Orlicka. Žambersko vykazuje příznivější demografické trendy, zejména co se týká počtu obyvatel, který byl od roku 2001 tažen především reprodukcí domácího obyvatelstva. Žambersko má i díky tomu poměrně příznivou věkovou strukturu populace. S průměrem 40,7 let je zde spolu s Lanškrounskem nejmladší obyvatelstvo v kraji. Nicméně ani tady se nedaří zabránit postupnému stárnutí populace (ČSÚ, 2014a; ČSÚ, 2014b).

Kromě demografických rozdílů na bázi dvou samosprávných celků se na Orlicku stejně jako v jiných regionech projevuje rozdílnost charakteristik ve vztahu centrálních měst a ostatních obcí. Zejména periferní obce v mikroregionu nejvýznamněji ztrácejí své obyvatelstvo dílem slabou porodností a dílem emigrací do jiných sídel na Orlicku či úplně mimo tento region. Z celkového pohledu však obyvatelstvo mírně ztrácí i zdejší

³⁶ Pro účely této práce byly demografické údaje pro SO ORP Žamberk získány pouze za obce, které jsou součástí tohoto administrativního celku a zároveň tvoří Sdružení obcí Orlicko. K těm byly ještě připočteny údaje za obec Čenkovice.

³⁷ V případě Králík je však nutno brát v potaz, že katastr města Králíky v sobě zahrnuje i několik dříve samostatných venkovských obcí.

města na úkor obcí ležících v jejich zázemí. Ty se jako jediné za posledních deset let populačně rozrostly.³⁸

Vzdělanost je v mikroregionu obecně nižší, než je krajský průměr. Ta navíc výrazně klesá na Králicku, které se dlouhodobě potýká s odlivem vzdělaných lidí. SLDB z roku 2011 ukázalo, že více než čtvrtina zdejších obyvatel starších 15 let měla pouze základní vzdělání (včetně osob bez vzdělání), což představuje nejvyšší podíl v kraji. Zastoupení vysokoškolačku činilo pouze 5,6 % (ČSÚ, 2016b).

Úroveň sociálního kapitálu v území je dalším výrazným faktorem, který významně ovlivňuje potenciál rozvoje daného regionu. V rámci sociologického šetření, které proběhlo na Orlicku v roce 2008, vyplynulo, že Orlicko je na základě tohoto průzkumu charakteristické nižší důvěrou obyvatel v cizí spoluobčany. Obyvatelé považují společnost, v níž žijí za soudržnou, kterou nerozdělují velké ekonomické či sociální nerovnosti. Orličtí mají také rozsáhlé sociální sítě, a to jak formální, tak neformální a necítí se odcizení v místním veřejném prostoru. Téměř dvě třetiny zdejších obyvatel jsou členy nějakého spolku nebo sdružení. Tyto sítě občanské angažovanosti představují velmi dobrý rozvojový potenciál pro celou společnost (Vaishar a kol., 2009). Oblast Králicka však má stále problém vyrovnat se s výměnou obyvatel. Lidé v této oblasti dosud nevládnou vlastním kulturním kapitálem. Jsou z velké části pasivní, odmítají investovat do svého vzdělání, rozšiřování kvalifikace, cestovat za prací. Ochotně zapadají do sociální sítě. Pružnější a aktivnější obyvatelé pak odcházejí jinam, což region dále oslabuje (Nosková, 2011).

5.3.4 Ekonomická charakteristika území

Podle údajů z roku 2011 vyplývá, že z 36 438 obyvatel Orlicka bylo ekonomicky aktivních 47,4 % a 48,2 % ekonomicky neaktivních. Ukazatele za Pardubický kraj jsou přitom téměř opačné. Z hlediska nezaměstnanosti „vedl“ i v roce 2014 správní obvod města Králíky. Dle údajů z 31. 12. 2014 zde bylo evidováno 430 uchazečů o zaměstnání, což představuje nezaměstnanost 7,2 %. Jednalo se o čtvrtou nejvyšší hodnotu v kraji. Ve správním obvodu města Žamberk³⁹ bylo nezaměstnaných 1 140. Nezaměstnanost tak činila 5,6 %, čímž se Žambercko dostalo pod krajský průměr. Najít zaměstnání zde však bylo mírně složitější než na Králicku, neboť na každou ze 172

³⁸Přehledové tabulky s vybranými demografickými údaji viz příloha č. 5.

³⁹ V případě nezaměstnanosti, struktury zaměstnanosti a struktury podnikajících subjektů jsou data brána pouze za území správního obvodu ORP Žamberk, a nereflexují tedy drobné územní rozdíly mezi tímto administrativním celkem a obcemi pod správou Žamberka ve Sdružení obcí Orlicko.

volných pracovních pozic se průměrně hlásilo 6,6 uchazeče. Z hlediska odvětvové skladby zaměstnanosti se Žambersko řadí na druhé místo v podílu zaměstnanců v zemědělství v kraji (6,9 %). Králicko je v rámci zaměstnanosti v zemědělství čtvrté v kraji (ČSÚ, 2014a; ČSÚ, 2016a; ČSÚ, 2016b; ČSÚ, 2016c).

Většina ekonomických subjektů na Orlicku funguje bez zaměstnanců. V jednotkách procent jsou pak zaměstnány subjekty s 1 - 9 zaměstnanci. Vyšší podíl živnostníků a velmi malých podniků je pro region pozitivní jev, díky kterému není zdejší ekonomika závislá pouze na jednom velkém podniku, a je tudíž stabilnější (ČSÚ, 2014a).

V primární produkci zůstalo v oblasti Orlicka poměrně málo firem, proto jsou zde spíše než drobní zemědělské podnikatelé typické větší zemědělské podniky, které se věnují především chovu skotu na maso, čímž navazují na historickou tradici zemědělské výroby v této oblasti (Tošovská, 2011). Vzhledem k existenci LFA oblastí⁴⁰ je na Orlicku velký potenciál pro rozvoj ekologického zemědělství i v souvislosti se žádoucím udržením zdejší kulturní rozmanité krajiny.

Na rozdíl od zemědělské výroby rozptýlené po celém zájmovém území je průmysl a stavebnictví koncentrováno do několika málo středisek, mezi něž patří zejména Letohrad, Jablonné nad Orlicí a Žamberk. Dříve výrazná průmyslová výroba v Králikách zaznamenala po roce 1989 výrazný útlum. Průmysl na Orlicku je již historicky orientován na strojírenství, elektrotechniku a v menší míře je ještě zachována textilní výroba.

Do sektoru služeb spadá jak na Králicku, tak na Žambersku nejvíce ekonomických subjektů. V mikroregionu funguje řada dopravních a logistických firem, obchodní podniky a zejména služby sociálního charakteru. Pro další rozvoj Orlicka jsou však klíčové služby spojené s cestovním ruchem, pro který má zdejší území výrazný potenciál (viz následující kapitola). Jako centra pro zimní turistiku se profilují zejména obce Čenkovice, Červená Voda a Dolní Morava se svými lyžařskými areály. Kromě nich jsou v mikroregionu každoročně upravovány desítky kilometrů běžkařských tras, jezdí zde pravidelné linky skibusů, funguje stravování, ubytování a půjčovny sportovního vybavení všeho druhu. V letním období region nabízí síť cyklotras, oblast vodní nádrže Pastviny, zčásti zpřístupněné vojenské pevnosti z 30. let minulého století i sportovní areál na Dolní Moravě (Vaishar a kol., 2009).

Pro ekonomiku regionu je zásadní dopravní dostupnost a obslužnost jednotlivých obcí v mikroregionu. Páteřními silničními tahy na Orlicku jsou komunikace I/11

⁴⁰ Oblasti s horšími podmínkami pro zemědělství.

spojující Hradec Králové, Žamberk, Jablonné n/O a Červenou Vodu a silnice I/43 spojující Červenou Vodu, Králíky a Polsko. V mikroregionu je dále poměrně hustá, avšak dnešním technickým požadavkům už mnohdy nevyhovující síť silnic II. a III. třídy. Mikroregionem neprochází žádná komunikace mezinárodního významu a ani do budoucna se s žádným páteřním tahem na Orlicku nepočítá. Železnice je na Orlicku zastoupena skrze trať Týniště n/O – Letohrad, Ústí nad Orlicí – Letohrad – Lichkov – (Mezilesí/PL) – Dolní Lipka – Štítý a trať Dolní Lipka – Hanušovice. Dopravní obslužnost je dobrá v obcích podél železničních tratí. Ve vzdálenějších sídlech od hlavních tahů je spojení zejména ve svátcích a o víkendech problematické (Vaishar a kol., 2009; Mapy.cz, 2016).⁴¹

5.4 Potenciál a podmínky pro druhé bydlení na Orlicku

5.4.1 Druhé bydlení v rámci odvětví cestovního ruchu

Při hodnocení potenciálu mikroregionu pro druhé bydlení je vhodné vycházet z atraktivity tohoto území pro cestovní ruch jako celek, neboť motivace chalupářů/chatařů k získání OIR v území se často velmi podobá motivaci turisty k jednorázové návštěvě regionu. Správní obvody města Žamberk a Králíky mají poměrně vysoký potenciál pro toto odvětví. Příčina tkví v jejich periferní poloze, jež však umožňuje dobrou dostupnost jak z Čech, tak z Moravy, v klimatických podmínkách, které umožňují kvalitní letní rekreaci, stejně jako zimní, v reliéfu a využití krajiny, díky nimž působí zdejší krajina velmi atraktivním dojmem, v čistotě vzduchu a vod aj. Na území Sdružení obcí Orlicko se nachází řada chráněných území zmíněných výše, které přírodní hodnotu této části republiky dokazují. K přírodní atraktivitě, která tvoří základ onoho turistického potenciálu zdejšího území, se přidávají historické a kulturní zajímavosti, mezi něž bezesporu patří Králická pevnostní oblast s řadou zrekonstruovaných a veřejnosti přístupných vojenských pevností z období let 1935 – 1938. Poněkud staršími historickými památkami jsou barokní klášter na Hoře Matky Boží nad městem Králíky nebo hrad Litice. Významným lákadlem je také Pastvinská přehrada a samotná hráz tohoto vodního díla. Vedení mikroregionu se snaží současných stávajících turistických lákadel využít a zasazuje se o kvalitní a hustou síť turistických cyklistických a běžkařských tras, stejně jako o kvalitní ubytovací a stravovací služby.

Ústav územního rozvoje ve své *Aktualizaci potenciálu cestovního ruchu v České republice* srovnává potenciál jednotlivých správních obvodů ORP. Z tohoto materiálu je

⁴¹ Náhled infrastruktury v mikroregionu je součástí administrativní mapy viz příloha č. 2.

zřejmé, že v rámci Pardubického kraje patří území ORP Králíky a zejména pak správní obvod ORP Žamberk k nejatraktivnějším lokalitám. Jejich turistická přitažlivost přitom tkví především v atraktivitě ploch a linií než v bodových lákadlech, což není v rámci České republiky tak časté. Vzhledem ke své rozloze mají rovněž nejvyšší hustotu potenciálu pro cestovní ruch na km² v kraji a v této kategorii se řadí dokonce k nejlákavějším správním obvodům v rámci celé České republiky (ÚÚR, 2010).

Přitažlivost Orlicka pro druhé bydlení je v mnohém spojena s atraktivitou pro cestovní ruch. Stejně jako jednorázový návštěvník i uživatelé chalup/chat si Orlicko vybírají pro jeho celkovou přitažlivost danou jak přírodními krásami, tak kulturními zajímavostmi, tak doprovodnou infrastrukturou. Ovšem z hlediska převládající věkové skladby současných chatařů a chalupářů je klid a přírodní prostředí pravděpodobně tím hlavním, co je motivuje k vlastnění chaty/chalupy v některé z obcí na Orlicku.

5.4.2 Podmínky specifické pro druhé bydlení na Orlicku

Kromě rekreačního potenciálu Orlicka však ovlivňují jeho atraktivitu pro chataře/chalupáře ještě další faktory. Některé obce na Orlicku mají jednak díky své historické zkušenosti s odsunem německého obyvatelstva a jednak díky své periferní poloze problém se ztrátou obyvatelstva a vzrůstajícím počtem neobydlených starých chalup, které se mohou stát rekreačními objekty. V tomto ohledu má zejména Králícko a malé pohraniční obce na Žambersku velký potenciál rozšiřovat zastoupení chalupářů ve zmíněných lokalitách. Emigrace a vymírání stálého obyvatelstva vede k podprůměrné hustotě zalidnění, což bezesporu hraje pozitivní roli v uchování kvalitního životního prostředí. Stárnutí zdejší populace však bude pravděpodobně představovat negativní aspekt pro některé nové chataře/chalupáře, případně potomky a dědice starých chat a chalup, neboť ti se se společností výrazně starších sousedů chatařů či sousedů starousedlíků nemusí sžít. V tomto ohledu Orlicko svou atraktivitu pro druhé bydlení ztrácí. Přitažlivost mikroregionu rovněž snižuje nízká vzdělanost obyvatel a vyšší nedůvěra k cizím lidem.

Přestože se na Orlicku nejvíce podniků zabývá službami, je jejich nabídka v malých obcích velmi omezená, a to i základních služeb jako je prodej potravin, což může některé potenciální chalupáře odradit. Naopak služby spojené s cestovním ruchem jsou výrazným lákadlem zejména pro mladší chataře/chalupáře.

Dopravní dostupnost představuje významný faktor, který ovlivňuje jak komerční cestovní ruch, tak druhé bydlení. V dnešní době je zásadní především silniční napojení

na zbytek republiky. Ačkoli Orlicko v tomto směru zaostává, neboť sem není přivedena dálniční síť, je tento nedostatek pro mnohé naopak výhodou a přitažlivost mikroregionu to v očích mnohých uživatelů druhého bydlení zvyšuje. Absence dálničního tahu představuje výhodu v tom smyslu, že nepřivádí do mikroregionu tranzitní dopravu, která by měla negativní dopad na stav zdejšího životního prostředí. Celkově tak lze k roli dopravní dostupnosti v atraktivitě mikroregionu konstatovat, že pro vzdálenější a větší města je oblast Orlicka hůře dostupná, avšak s pozitivním efektem zachování kvalitního životního prostředí.

Druhé bydlení nelze provozovat bez objektu druhého bydlení, jehož výstavba se řídí právními předpisy, stejně jako místními vyhláškami. Výstavba OIR je na řadě míst na Orlicku omezena ať už z důvodu ochrany přírody a krajinného rázu, nebo z důvodu rozhodnutí místní samosprávy o stavební uzávěře často vynuceným dřívější masivní výstavbou chat. Regulace výstavby zejména chat atraktivitu Orlicka pro nové uživatele sice snižuje, ale tato omezení jsou v zájmu zachování přitažlivosti zdejšího prostředí a tedy i v zájmu současných uživatelů druhého bydlení.

Pro amenitní migraci není Orlicko ideální destinací. Jeho potenciál snižuje především odlehlost území, horší dostupnost z republikových center v případě dojíždění za prací a špatné možnosti uplatnění zejména pro vysokoškolsky vzdělané lidi z měst. Problémem může být dále soužití městského vzdělanějšího obyvatelstva s venkovským méně vzdělaným. Z těchto důvodů vyplývá, že ačkoli je atraktivita mikroregionu pro druhé bydlení poměrně vysoká, pro trvalý život jedince či rodiny v produktivním věku tuto atraktivitu výrazně ztrácí. Potenciál jako cílové destinace pro kontraurbanizaci představuje pouze pro starší generace, které jsou jednak za mnoho let již částečně s prostředím vsi na Orlicku sžití a jednak již nejsou vázáni svým zaměstnáním na město.

6 VÝSLEDKY PRÁCE

6.1 Druhé bydlení na Orlicku z pohledu samosprávy

Rozložení druhého bydlení v mikroregionu Orlicko velmi závisí na typu druhého bydlení, zda se jedná o chataření či chalupaření. Zatímco chalupaření je přítomno prakticky ve všech sídlech v řešeném území, chataření se soustřeďuje pouze do oblastí s výrazným potenciálem pro cestovní ruch. Na Orlicku jsou tato místa představována okolím Pastvinské přehrady a Čenkovicemi. Zimní středisko na Dolní Moravě sice rovněž působí jako turistická destinace, nicméně zde se kupodivu chataření masivně nerozšířilo. V případě chalupaření je využíván zdejší zastaralý domovní fond, který byl a je zejména v příhraničních špatně dostupných obcích na Žambersku a na celém Králicku opouštěn z důvodů emigrace a vymírání stálého obyvatelstva. Proto se právě v těchto obcích zejména v okolí Králík daří mnohem více chalupaření oproti chataření, které sem ani před rokem 89 nijak výrazně neproniklo (Fiala, 2015).

Následující kapitoly popisují druhé bydlení v pěti vybraných obcích s výrazným zastoupením chat/chalup. Tyto obce byly určeny na základě autorových znalostí území, vyjádření manažera Sdružení obcí Orlicko a na základě vyjádření starostů o počtu rekreačních objektů v jejich obci. Byly vybrány obce, které mají výrazné zastoupení OIR na svém území jak v absolutním vyjádření, tak ve vztahu k počtu obyvatel.⁴²

6.1.1 Druhé bydlení v obci Čenkovice⁴³

Obec Čenkovice leží v Bukovohorské hornatině ve výšce 665 m n. m., zhruba 5 km východně od Jablonného nad Orlicí (INSIPRE, 2016; RIS, 2016b). Jedná se o obec, která byla poznamenána odsunem většinového německého obyvatelstva po roce 1945. V současné době zde žije 184 obyvatel a jejich počet je stálý (Čenkovice, 2016; ČSÚ, 2014b).

Krajina na katastru Čenkovic má horský charakter. Zdejší přírodní prostředí je cenné zejména díky bukovým lesům na stejnojmenné hoře. Z důvodu zachování atraktivního vzhledu zdejší krajiny patří většina katastru Čenkovic do přírodního parku Suchý vrch Buková hora. Z hlediska zvláštní ochrany přírody sem ještě částečně zasahuje přírodní památka Čenkovička. Obec je velmi dobře dostupná, neboť leží v blízkosti silnice I/11 spojující Hradec Králové a Šumperk. Železnice do obce není zavedena (AOPK ČR, 2012; Mapy.cz, 2016).

⁴²Tabulka a mapa Orlicka s počty rekreačních objektů dle obcí viz příloha č. 6.

⁴³Náhledy vybraných obcí s vyznačením lokalit s druhým bydlením viz příloha č. 7. Ilustrativní obrázky OIR ve vybraných obcích viz příloha č. 8.

Čenkovice jsou významným areálem zimních sportů překračujícím hranice Pardubického kraje a zároveň jednou z nejoblíbenějších obcí z pohledu druhého bydlení na Orlicku. Je zřejmé, že obliba Čenkovic pro chataře a chalupáře je úzce spojena s možností sportovního vyžití na zdejších svazích, nicméně i v létě je tato oblast rekreanty využívána. V Čenkovicích chataři nacházejí kromě sportovního vyžití i klid a krásnou přírodu.

Chaty se zde začaly masivně rozmáhat v 70. letech minulého století, tedy ve stejné době, kdy zde začalo fungovat zimní středisko. Spojitost druhého bydlení a zimního areálu potvrzuje i poloha většiny chat, které se v drtivé většině nachází v horní části obce v blízkosti lyžařských vleků, v menší míře se pak vyskytují ještě na dolním konci Čenkovic podél vodního toku Čenkovička. V současnosti se tak v obci nachází na 180 chat, které přímo navazují na starou zástavbu obce. Chalupářství je v Čenkovicích zastoupeno 60 objekty a nachází se především v dolní a částečně ve střední části obce. Dle vyjádření starostky je chalupářství stále více přítomno ve středu obce, kde se staré chalupy prodávají rekreantům, pro něž je to v současnosti prakticky jediná možnost získat rekreační objekt v Čenkovicích, neboť volné parcely pro stavbu chat již v obci nejsou k dispozici. Současní chataři jsou dle vyjádření starostky vesměs lidé s nadprůměrným příjmem. Kromě důchodců se již v obci ve velkém objevují i rekreanti v produktivním věku, pravděpodobně potomci původních chatařů. V Čenkovicích vlastní nejčastěji chatu lidé z blízkých regionálních center, jako je Ústí nad Orlicí, Česká Třebová, Litomyšl nebo Svitavy. Výjimkou však nejsou ani rekreanti z Brna. Díky lyžařskému areálu je po ubytování v Čenkovicích velká poptávka, z čehož mnozí vlastníci chat v Čenkovicích těží. Komeracionalizace druhého bydlení je zde tedy velmi rozšířená. V poslední době se zde rovněž projevuje větší náročnost chatařů a chalupářů a také touha trávit v obci více času, avšak bez ambice změnit si do obce trvalé bydliště. Z hlediska vzájemného soužití chatařů a místních a jejich vztahu k obci je mezi uživateli druhého bydlení výrazný rozdíl, který pramení z doby užívání objektu. Tradiční chataři a chalupáři mají k obci mnohem bližší vztah, s místními se dobře znají a vychází spolu lépe než noví uživatelé. Účastní se různých kulturních akcí v obci, i když pouze jako návštěvníci. Jako přínos druhého bydlení vidí vedení samosprávy příjem financí pro lyžařský areál a jiné služby v obci (prodej potravin). Naopak negativum jsou občasné problémy s chataři z hlediska řešení odpadového hospodářství v obci, přístupnosti chat a současného trendu zvětšování chatových objektů (Vališová, 2016).

6.1.2 Druhé bydlení v obci Klášterec nad Orlicí

Klášterec nad Orlicí leží na horním konci vzdutí Pastvinské přehrady, na pomezí Žamberské pahorkatiny a Mladkovské vrchoviny ve výšce 490 m n. m., zhruba 7 km severovýchodně od Žamberka. V Klášterci nad Orlicí žije v současnosti 861 obyvatel, přičemž od roku 2004 se populace obce o 52 obyvatel snížila (INSIPRE, 2016; RIS, 2016b; ČSÚ, 2014b).

Krajina na katastru Klášterce má kopcovitý charakter. Zastavěné území je soustředěno jak v samotném Klášterci, tak v okolních lokalitách Lhotka, Zbudov, Jedlina a Čihák. Zdejší prostředí je atraktivní díky značné horizontální a vertikální členitosti terénu. Vodní plochy jsou reprezentovány kromě stojaté hladiny přehradního jezera i tokem Divoké Orlice. Sever katastru zasahuje CHKO Orlické hory a údolí Divoké Orlice nad intravilánem obce je rovněž chráněno jako přírodní rezervace Zemská brána. V okolí Divoké Orlice je dále vyhlášen přírodní park Orlice. Klášterec leží mimo hlavní silniční tahy a neprochází tudy ani železniční trať. Jedná se o typickou periferní obec i v rámci samotného Orlicka (AOPK ČR, 2012).

Klášterec nad Orlicí je z hlediska potenciálu pro druhé bydlení ve velmi podobné situaci jako v sousedních Pastvinách. Obec je pro chataře/chalupáře atraktivní především z důvodu existence vodní nádrže, která však na katastr zasahuje pouze okrajově. Více než v případě Pastvin je však v Klášterci lákadlem výhodnější poloha vzhledem k Orlickým horám a lyžařským areálům v Českých Petrovicích a v Říčkách v Orlických horách. Výhodou oproti Pastvinám může být i atraktivnější krajina, zejména oblast Zemské brány.

Druhé bydlení se zde masivněji rozvinulo v 70. a 80. letech minulého století v souvislosti s výstavbou chatové osady za lomem. Především zde jsou soustředěny chaty na katastru Klášterce. Chaty zde vyrostly během dvou dekád a další budování bylo poté zastaveno. Chalupy jsou rozesety po celém území obce a jejich vznik byl pozvolnější. V současné době je dle údajů vedení obce soustředěno v Klášterci nad Orlicí na 188 objektů druhého bydlení, z toho je odhadováno 30 chalup. Rozsah druhého bydlení je v této obci menší než v sousedních Pastvinách, nicméně i přesto se vedení brání výstavbě nových OIR stavební uzávěrou na rekreační objekty. Většina chatařů a chalupářů v Klášterci jsou lidé starší 60 let, ačkoli se v obci objevují už i jejich potomci. Jedná se o výše postavené občany, kteří však chtějí na své chatě působit naprosto obyčejným dojmem. Většina jich pochází z Hradecka a Pardubicka, ale výjimkou nejsou ani lidé z Prahy nebo místní občané. Z moderních trendů se již v obci

neobjevuje pronajímání objektů tolik jako po roce 1989. Internacionalizace se v obci objevila skrze vlastnictví dvou objektů francouzskými občany. Co se dále týká změn v chování uživatelů druhého bydlení, uvedla paní starostka, že jsou chataři a chalupáři turisticky aktivnější než dříve. Vztahy mezi rekreanty a místními obyvateli jsou velmi dobré, neboť chataři a chalupáři se vesměs snaží mezi místní „zapadnout“ a mnozí se aktivně podílejí na společenském životě v obci. Rozhodování v obci se nesnaží ovlivňovat, ale o dění v Klášterci mají přehled. Jako negativum spojené s druhým bydlením uvedla paní starostka odpadové hospodářství a občasně řešení sporů mezi samotnými chataři. Na druhou stranu vidí jejich ekonomický přínos pro místní obchod a zejména je vnímá jako sociální a kulturní obohacení místní komunity (Ševčíková, 2016).

6.1.3 Druhé bydlení v obci Pastviny

Obec Pastviny leží na pomezí Žamberské pahorkatiny a Mladkovské vrchoviny ve výšce 495 m n. m., zhruba 6 km východně od Žamberka (INSIPRE, 2016; RIS, 2016b). Vždy se jednalo o ryze českou obec, která však utrpěla výstavbou přehrady (dokončena v roce 1938), jejíž vody zatopily staré Pastviny v údolí Divoké Orlice. Nové Pastviny vznikly na kopci na levém břehu přehradního jezera. Ačkoli si obyvatelé mohli nové domy postavit za velmi výhodných podmínek, zatopení údolí mělo za následek emigraci značné části obyvatelstva Pastvin. V současnosti zde žije 357 obyvatel a jejich počet se mírně zvyšuje (Pastviny, 2016; ČSÚ, 2014b).

Krajina na katastru Pastvin má kopcovitý charakter. Zdejší přírodní prostředí je přitažlivé zejména díky své vertikální i horizontální členitosti. Z důvodu zachování atraktivního vzhledu zdejší krajiny patří území podél vodní nádrže Pastviny do přírodního parku Orlice. Obcí prochází hlavní silnice č. 312 spojující Žamberk a Králíky. Díky ní jsou Pastviny dobře dostupné ze směru Hradec Králové a Šumperk. Železnice do obce není zavedena (AOPK ČR, 2012; Mapy.cz, 2016).

Pastviny jsou jedinou letní rekreační oblastí na Orlicku, která disponuje vodní plochou. Z toho důvodu bylo toto území cílem rekreantů již krátce po dostavbě přehrady. Dle vyjádření starosty je však oblast lákavá pro druhé bydlení i bez přehradní nádrže, a to z důvodu rozmanitosti a atraktivity zdejší krajiny. Druhé bydlení se zde v masivním měřítku začalo objevovat v 60. letech minulého století, tak jak došlo k pozvolnému uvolnění atmosféry ve společnosti a růstu životní úrovně obyvatel. Výstavba chat zde pobíhala opravdu živelně, neboť během dvou desetiletí byly všechny

vhodné lokality kolem přehrady zastavěny chatovými osadami, a aby obec zastavila překotný rozmach chataření, které s sebou začalo přinášet čím dál více problémů, byla nucena vyhlásit stavební uzávěru na rekreační objekty, která na katastru Pastvin platí dodnes. V současné době se údaje obce o počtu OIR na katastru pohybují kolem 430. A toto číslo se již díky zmíněné stavební uzávěře nezvyšuje. 90 % OIR jsou chaty, obec je tedy výrazně chatařskou. Většina chat se nachází v blízkosti vodní nádrže a vytváří samostatné ostrovy zástavby ležící nezávisle na samotném intravilánu Pastvin. Zdejší chataři jsou spíše vzdělanější a movitější vrstva obyvatel a pochází především jednak z okolních měst jako Rychnov nad Kněžnou, Ústí nad Orlicí, Česká Třebová a poté ze vzdálenějších center jako Hradec Králové nebo i Praha. Současné trendy jsou takové, že uživatelé chat jsou stále náročnější, část z nich chaty pronajímá, ale kolik jich přesně je, není možné určit. Původně pouze víkendové pobyty se stále častěji mění v půlroční obývání, s čímž souvisí i přestavba a rozšiřování dříve malých chat na plnohodnotné domy, nicméně amenitní migrace se v obci nijak výrazně neprojevuje. Dle vedení samosprávy je zhruba polovina stálých obyvatel chatařům nakloněná, ale druhá polovina se proti nim vymezuje. Chataři jsou v obci velmi aktivní. Jsou členy ski klubu a podílí se i organizačně na akcích konaných v obci. Jejich zájem o dění v obci se projevuje i účastmi na zasedání zastupitelstva, pokud se projednává bod, který se jich přímo týká. Vedení obce chápe chataře jako pozitivum zejména ze sociální stránky, neboť dle pana starosty chataři přináší do obce nový vítr v aktivitách a nápadech a obohacují místní o svůj rozhled. Negativum druhého bydlení pro obec jsou zvýšené náklady na odpadové hospodářství či znečištění vody v přehradě z přilehlých chat (Škúrek, 2016).

6.1.4 Druhé bydlení v obci Těchonín

Obec Těchonín leží zhruba 3 km severně od Jablonného nad Orlicí v průměrné nadmořské výšce 494 m n. m. Většina katastru se rozkládá v Bukovohorské hornatině, pouze malá západní část náleží do Mladkovské vrchoviny. (INSIPRE, 2016; RIS 2016b). Těchonín je jednou z obcí Orlicka, která byla po roce 1945 znovu osídlena českým a slovenským obyvatelstvem. V současné době zde žije 607 obyvatel, přičemž od roku 2004 obec 29 obyvatel ztratila (Těchonín, 2010; ČSÚ, 2014b).

Krajina na katastru Těchonína má horský charakter. Zastavěné území je soustředěno v údolí Tiché Orlice a Těchonínského potoka a vytváří samotnou obec Těchonín a poté lokalitu Stanovník a Celné. Zdejší prostředí je atraktivní zejména z důvodu rozsáhlých

lesů a kopcovitého terénu. Na katastru se nachází přírodní rezervace Hynkovice a přírodní parky Orlice a Suchý vrch - Buková hora. Tichá Orlice je rovněž chráněna jako evropsky významná lokalita. Těchonín je velmi dobře dostupný jak po železnici, tak po silnici. Prochází tudy železniční trať spojující Jablonné nad Orlicí a Králíky s napojením na hlavní koridor v Ústí nad Orlicí. Obcí rovněž prochází silnice II. třídy z Jablonného nad Orlicí do Mladkova (AOPK ČR, 2012).

Těchonín jako jediná obec, v níž bylo prováděno anketní šetření mezi uživateli objektů druhého bydlení, je z hlediska druhu objektů vysloveně chalupářskou obcí. Je to dáno zejména historickými okolnostmi a také absencí významného turistického lákadla, které by do Těchonína přilákalo chataře. Obec mohla vždy nabídnout „pouze“ klidné a jen málo narušené životní prostředí, atraktivní okolní krajinu, dobrou dostupnost a levné chalupy, které zde zbyly po původních obyvatelích. Z těchto důvodů se v obci výrazně rozvinulo chalupaření, a to zejména v okrajových částech obce, podél horního toku Těchonínského potoka a na konci lokality Celné. V obci se v současné době nachází 96 chat a chalup. Druhé bydlení se zde začalo rozvíjet po roce 1960. V současné době je počet uživatelů druhého bydlení stálý, vedení obce s nimi nemá prakticky žádné problémy a někteří z nich jsou v obci velmi aktivní (Krejsa, 2016).

6.1.5 Druhé bydlení v obci Záchlumí

Obec Záchlumí se rozkládá podél toku Divoké Orlice zhruba 5 km západně od Žamberka a její území tvoří západní výběžek mikroregionu Orlicko. Drtivá většina katastru se rozkládá v Žamberské pahorkatině. Záchlumí leží v průměrné nadmořské výšce 455 m n. m. (INSIPRE, 2016; RIS 2016b). Obec se skládá ze tří částí, které byly v minulosti samostatnými samosprávnými celky, Záchlumí, Bohousová a Litice nad Orlicí. V celé obci žilo k 31. 12. 2014 748 obyvatel, přičemž od roku 2004 se obec o 11 obyvatel rozrostla (Záchlumí, 2016).

Krajina na katastru Záchlumí má kopcovitý charakter. Zdejší prostředí je navzdory lomu poměrně atraktivní díky malebnému údolí Divoké Orlice, zdejším lesům a středověkému hradu. Hradní kopec Litice je chráněn jako přírodní památka a celé údolí Divoké Orlice v Liticích je chráněno jako evropsky významná lokalita Litice a přírodní park Orlice. Záchlumí je velmi dobře dostupné po železnici, neboť tudy prochází trať spojující Žamberk a Týniště nad Orlicí. Rovněž silniční spojení není špatné vzhledem k blízké poloze silnice I/11 vedoucí z Hradce Králové do Šumperka (AOPK ČR, 2012; Mapy.cz, 2016).

Záchlumí patří k těm významným centrům druhého bydlení na Orlicku, kde je chatařská komunita výrazně oddělena od zbytku obce. Chaty se zde nachází prakticky výhradně v části Litice, která leží asi 2 km od částí Záchlumí a Bohousová, kde žijí místní obyvatelé. Naopak v části Litice je stálých obyvatel velmi málo. Toto oddělení má výrazný vliv na vztahy chatařů k obci a vztahy chatařů a místních obyvatel. Druhé bydlení se v Liticích objevilo na konci 50. a pak v průběhu 60. let minulého století. Nárůst počtu chat byl tak jako jinde velmi rychlý. V 80. letech již nové chaty příliš nevznikaly a v současné době je výstavba chat omezena územním plánem obce. Chataře přilákalo malebné údolí Divoké Orlice se středověkým hradem, které je poměrně dobře dostupné, ale na druhou stranu tiché a schované před okolním světem. Dnes se na katastru Záchlumí nachází dle údajů obce 122 OIR, z čehož 116 připadá na Litice. Obec je výrazně chatařská, chalupy se počítají na jednotky a jsou umístěny v částech Záchlumí a Bohousová. Uživatelé druhého bydlení jsou v Záchlumí spíše starší občané, kteří si tyto chaty za minulého režimu postavili. Pochází většinou z Pardubic, Hradce Králové, ale tak z místních center jako Žamberk, Rychnov nad Kněžnou nebo Ústí nad Orlicí. Komercializace druhého bydlení se v obci prakticky neprojevuje, nicméně chataři jsou dle vyjádření starosty náročnější, projevuje se obměna osazenstva chatových osad, mírně se prodlužuje doba pobytu, ale amenitní migraci vedení obce nezaznamenává. Vztahy mezi místními a chataři jsou neutrální, jelikož spolu prakticky nepřichází do styku. Vedení obce pak má vztahy s chataři dobré. Chataři se nijak výrazně nepodílejí na životě v obci, pouze se snaží skrze osadní výbor, který si založili, ovlivňovat rozhodování v Záchlumí. Starosta nevnímá druhé bydlení jako výrazný přínos pro Záchlumí, naopak jako negativum lze považovat občasná spory mezi samotnými chataři týkající se pozemků a sousedských vztahů a stížnosti na odpadové hospodářství, které je obec nucena řešit (Falta, 2016).

6.2 Anketní šetření

6.2.1 Cíl a hypotézy

Hlavním cílem výzkumu provedeného v létě roku 2015 ve vybraných obcích mikroregionu Orlicko bylo získat kvalitativní informace o druhém bydlení v řešeném území, tedy odhalit jednotlivé aspekty druhého bydlení týkající se jak samotných uživatelů, tak i takové, které mají vliv na místní stálé obyvatelstvo. Na počátku anketního šetření byly stanoveny následující hypotézy, které měl průzkum potvrdit, či vyvrátit.

- S rostoucím věkem staří chataři převádí své objekty na potomky, tudíž většina starších uživatelů již nejsou majitelé.
- Vzdálenost trvalého bydliště od místa chaty/chalupy je u chatařů a chalupářů rozdílná, resp. chalupáři mají své chalupy ve větší vzdálenosti od trvalého bydliště, než chataři své chaty.
- Věk uživatelů druhého bydlení je v drtivé většině nad 60 let.
- Vzhledem k hlavnímu rozvoji chataření je doba užívání chat 30 – 40 let, u chalup i více.
- Chataři a starší uživatelé mají lepší vztahy s ostatními uživateli druhého bydlení.
- Chalupáři a starší uživatelé druhého bydlení mají lepší vazby s místními obyvateli.
- Více jsou v dané obci angažovaní chalupáři a mladší uživatelé druhého bydlení než chataři a starší uživatelé, kteří už spíše vyhledávají klid.
- Drtivá většina uživatelů druhého bydlení využívá k přepravě na chatu/chalupu osobní automobil.
- Chaty jako lehčí stavby jsou využívány především v letním období, zatímco chalupy častěji celoročně.
- Většina uživatelů druhého bydlení navštěvuje chatu/chalupu pouze o víkendech nebo méně. Častěji ji navštěvují chataři s blízkým trvalým bydlištěm a starší uživatelé.
- Jednodenní pobyty na chatě/chalupě jsou výjimkou, pouze uživatelé s blízkým trvalým bydlištěm využívají své druhé bydlení i k jednodenním pobytům.
- Chalupy jsou vzhledem k větší velikosti více obsazeny než chaty.
- Většina uživatelů druhého bydlení se věnuje práci na objektu, případně pasivní relaxaci. Využívání infrastruktury pro cestovní ruch je spíše výjimkou.
- Uživatelé druhého bydlení napomáhají svou kupní silou místním obchodům a dávají práci místním řemeslníkům.
- Většina uživatelů druhého bydlení oceňuje především klid a přírodu, která je pro ně příjemným kontrastem s městským prostředím jejich trvalého bydliště.
- Se vzrůstajícím věkem plánuje čím dál více chatařů/chalupářů trvalé přestěhování na chatu/chalupu.
- Postupně bude docházet stále více ke komercializaci druhého bydlení.

Tyto hypotézy byly sepsány na základě obecných zákonitostí druhého bydlení řešených v přehledu problematiky této diplomové práce a na základě rozhovoru s manažerem Sdružení obcí Orlicko. Jedná se o obecně uznávané předpoklady o druhém bydlení, stejně jako o představy o tomto fenoménu ze strany vedení Sdružení obcí Orlicko.

6.2.2 Základní informace o anketě a její metodika

Anketní šetření probíhalo o víkendech v měsících červenec a srpen roku 2015, konkrétně se jednalo o dny 11. 7., 25. 7., 1. 8., 22. 8. a 29. 8. V jeden den se průzkum zaměřil vždy pouze na jednu obec. Dotazování bylo prováděno v odpoledních hodinách, pouze v obci Pastviny bylo šetření celodenní. Uvedené termíny byly zvoleny záměrně z důvodu probíhající letní sezóny, během níž je víkendová obsazenost chat a chalup tradičně nejvyšší, a předpokládala se proto nejlepší možnost zastížení velkého počtu uživatelů na jejich objektu. V uvedené dny nicméně panovalo vesměs velmi teplé a slunečné počasí, které lákalo chataře/chalupáře na výlety a odpočinek mimo chatu/chalupu, proto byly objekty druhého bydlení často prázdné, a počty respondentů tak mnohdy nedosahovaly původních očekávání.

V rámci všech 30 sídel na Orlicku bylo pro anketu vybráno nakonec 5 obcí s výrazným zastoupením OIR, o nichž je na Orlicku všeobecně známo, že jsou centry druhého bydlení. Průzkum se prováděl většinou v obcích s výraznou převahou chat nad chalupami, jako jsou Čenkovice (11. 7.), Pastviny (25. 7.), Klášterec nad Orlicí (1. 8.) a Záchlumí (29. 8.). Z řešených obcí pouze Těchonín (22. 8.) patřil k vysloveně chalupářským obcím.

Anketní šetření prováděl osobně autor diplomové práce. Ve všech obcích kromě Záchlumí mu ve sběru dat pomáhala další osoba, neboť vzhledem k časové náročnosti a prostorové rozlehlosti některých obcí by sám získal daleko méně vyplněných dotazníků. Řada chatařů byla velmi sdílná a pohostinná, a proto vyplňování dotazníků trvalo obvykle déle než autorem předpokládaných 10 minut. Pouze v několika málo případech bylo z chování chatařů očividné, že se cítí obtěžováni a v jednotkách případů byli tazatelé odmítnuti.

Výzkum cílil na uživatele, majitele, pronajímatele, či nájemce chat a chalup ve výše zmíněných obcích. Vždy záleželo, kdo byl právě na objektu zastížen, což byli však ve většině případů majitelé a současně uživatelé (viz výsledky průzkumu níže). Respondenti nebyli nijak selektováni a z průzkumu vyřazováni. Pouze v případě, že se dotazovaný na chatě objevil pouze náhodou (např. majitel, který na chatě pouze 2x

ročně seče trávu a jinak ji nevyužívá), byl takový respondent z průzkumu vyřazen, protože by jednak na většinu otázek nedovedl odpovědět a jednak by jeho odpovědi o charakteristice druhého bydlení v obci příliš nevyovídaly.

Celkem se průzkumu účastnilo 100 respondentů. Jejich rozložení mezi jednotlivé obce však není rovnoměrné. Příčinou je rozdílná velikost chatařské/chalupářské komunity v dané obci, jiní datum konání průzkumu, odlišné počasí v jednotlivé termíny, různý způsob trávení volného času v jednotlivých obcích apod. Z důvodu lišících se počtů respondentů ve vybraných obcích jsou výsledkové tabulky níže doplněné i o procentuální vyjádření jednotlivých hodnot, čímž může čtenář získat lepší přehled o váze jednotlivých kategorií například právě vzhledem k celkovému počtu respondentů v dané obci.

Vyplnění dotazníku vždy probíhalo formou strukturovaného rozhovoru při přímém navštívení chataře/chalupáře na jeho rekreačním objektu. Dotazník obsahoval celkem 16 otázek členěných do jednotlivých kategorií. U otázek byly nabízeny odpovědi s možností vlastního komentáře, popř. byly bez nabízených odpovědí. Úvodní skupina otázek (otázky 1 – 4) se zaměřila na získání základních informací o respondentovi v souvislosti s druhým bydlením. Následovala sekce zaměřená na sociální stránku druhého bydlení, která zkoumala vztahy respondenta a jeho zapojení do místní komunity (otázky 5 – 8). Poté dotazník pokračoval otázkami na způsob dopravy na chatu/chalupu, intenzitu pobytu a obsazenost, které se vztahovaly k dopadům užívání objektu na životní prostředí (otázky 9 – 11). Předposlední sekce se zaměřovala na vliv respondenta na místní ekonomiku prostřednictvím otázky na jeho převažující činnosti, kterými tráví čas na rekreačním objektu, a na využívání služeb v obci (otázky 12 – 13). Závěr rozhovoru byl vyplněn dotazy, které směřovaly na celkový názor dotazovaného na lokalitu a jeho budoucí plány s využíváním chaty/chalupy (otázky 14 – 16).⁴⁴

6.2.3 Výsledky anketního šetření

Tato kapitola shrnuje výsledky anketního šetření mezi uživateli druhého bydlení formou tabulek s výsledky doplněnými o komentář.⁴⁵ Tabulky vždy kombinují dvě proměnné a sledují jejich průnikové hodnoty. Ve sloupcích „celkem“ je ale možné se dovědět i absolutní hodnoty dané kategorie. Čísla v tabulkách jsou doplněna o procentuální vyjádření, které je u každé tabulky v poznámce pod čarou vysvětleno.

⁴⁴ Náhled dotazníku viz příloha č. 10.

⁴⁵ Zdrojem všech tabulek je pouze vlastní empirický výzkum autora.

V anketním šetření bylo zpovídáno 20 uživatelů druhého bydlení z Čenkovic, 29 z Pastvin, 21 z Klášterce nad Orlicí, 18 z Těchonína a 12 ze Záchlumí. Z celkového počtu 100 respondentů bylo 71 chatařů a 29 chalupářů.⁴⁶

Tabulka 1: Vlastnický vztah k objektu/věk uživatelů⁴⁷

		Vlastnický vztah k objektu				Celkem
		Majitel a současně uživatel	Pouze uživatel	Pronajímatel	Nájemce	
Věk uživatelů	30-40 a ml.	5 (41,7 %)	5 (41,7 %)	1 (8,3 %)	1 (8,3 %)	12
	40-50	13 (76,5 %)	3 (17,6 %)	0 (0,0 %)	1 (5,9 %)	17
	50-60	14 (82,4 %)	3 (17,6 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	17
	60+	44 (81,5 %)	7 (13,0 %)	1 (1,9 %)	2 (3,7 %)	54
Celkem		76	18	2	4	100

Tabulka výše popisuje závislost věku a vlastnického vztahu respondentů k objektu. Z tabulky vyplývá, že drtivá většina dotázaných nad 60 let byli majitelé, naopak pouze uživatelů bylo procentuálně nejvíce ve věkové skupině 30 – 40 let a mladší. Tato tabulka tedy jednak potvrzuje hypotézu, že většina uživatelů druhého bydlení je starších 60 let a jednak vyvrací předpoklad, že vzhledem k věku jsou již vlastníky druhého bydlení většinou mladší ročníky. Ve vlastnictví chat stále dominují pravděpodobně jejich stavitelé a chalup jejich první kupující. Vztahy pronajímatel nebo nájemce představují v celkovém součtu mizivé procento, tzn. komerční užívání chat a chalup není příliš rozšířeno.

Tabulka 2: Vzdálenost trvalého bydliště/druh objektu⁴⁸

		Vzdálenost trvalého bydliště			Celkem
		Okres ÚO	Sousední okresy	Zbytek republiky	
Druh objektu	Chaty	28 (39,4 %)	25 (35,2 %)	18 (25,4 %)	71
	Chalupy	9 (31,0 %)	6 (20,7 %)	14 (48,3 %)	29
Celkem		37	31	32	100

⁴⁶ Souhrnný přehled výsledků pomocí jednoduchých tabulek viz příloha č. 11.

⁴⁷ Procenta vyjadřují podíl jednotlivých vlastnických vztahů ve věkové skupině.

⁴⁸ Procenta vyjadřují podíl jednotlivých vzdáleností trvalého bydliště v typu druhého bydlení.

Okres ÚO - trvalé bydliště uživatele druhého bydlení se nachází v okrese Ústí nad Orlicí

Sousední okresy - trvalé bydliště uživatele druhého bydlení leží v jednom z okresů Rychnov nad Kněžnou, Pardubice, Chrudim, Svitavy, Šumperk

Zbytek republiky - trvalé bydliště uživatele druhého bydlení leží ve větší vzdálenosti, než jsou sousední okresy

Tabulka č. 2 znázorňuje, jak se liší vzdálenosti trvalého bydliště chatařů a chalupářů. Tabulka potvrzuje domněnku, že chalupáři pochází z větší vzdálenosti než chataři, jejichž počet s rostoucí vzdáleností trvalého bydliště klesá.

Tabulka 3: Doba užívání objektu k rekreaci/druh objektu⁴⁹

		Doba užívání objektu k rekreaci					Celkem
		0-10	10-20	20-30	30-40	40+	
Druh objektu	Chaty	13 (18,3 %)	13 (18,3 %)	9 (12,7 %)	16 (22,5 %)	20 (28,2 %)	71
	Chalupy	4 (13,8 %)	8 (27,6 %)	4 (13,8 %)	7 (24,1 %)	6 (20,7 %)	29
Celkem		17	21	13	23	26	100

Tabulka výše nepotvrzuje, že by chalupy byly k rekreaci užívány déle než chaty. Na Orlicku tak nelze dle provedeného výzkumu považovat chalupaření za mladší než chataření. Chalupy po německém obyvatelstvu tedy skutečně nebyly krátce po válce využívány k rekreaci, jak uvedl v rozhovoru RNDr. Antonín Fiala, ale spíše jsou často jako dědictví převedeny na potomstvo, které již objekt využívá jen rekreačně.

Tabulka 4: Druh objektu/vztahy s jinými uživateli druhého bydlení a druh objektu/vztahy s místními obyvateli⁵⁰

		Druh objektu		Celkem
		Chaty	Chalupy	
Vztahy s jinými uživateli druhého bydlení	Vřelé	24 (33,8 %)	6 (20,7 %)	30
	Vřelé až vlažné	18 (25,4 %)	9 (31,0 %)	27
	Vlažné	24 (33,8 %)	14 (48,3 %)	38
	Vlažné až chladné	4 (5,6 %)	0 (0,0 %)	4
	Chladné	1 (1,4 %)	0 (0,0 %)	1
Celkem		71	29	100
Vztahy s místními obyvateli	Vřelé	4 (5,6 %)	11 (37,9 %)	15
	Vřelé až vlažné	22 (31,0 %)	8 (27,6 %)	30
	Vlažné	36 (50,7 %)	9 (31,0 %)	45
	Vlažné až chladné	8 (11,3 %)	1 (3,4 %)	9
	Chladné	1 (1,4 %)	0 (0,0 %)	1
Celkem		71	29	100

⁴⁹Procenta vyjadřují podíl jednotlivých dob užívání v daném typu druhého bydlení.

⁵⁰Procenta vyjadřují podíl jednotlivých charakteristik vztahů v typu druhého bydlení.

Vřelé vztahy - lidé spolu velmi dobře vychází, pořádají společné akce (grilování, výlety)

Vlažné vztahy - lidé se navzájem respektují, občas naváží rozhovor, v případě nutnosti si vypomohou, možnost vybírána i v případě nulového kontaktu s chataři/místními

Chladné vztahy - jednostranná nebo vzájemná antipatie, nesnášenlivost, časté problémy v soužití

Tabulka 5: Věk uživatelů/vztahy s jinými uživateli druhého bydlení a věk uživatelů/vztahy s místními obyvateli⁵¹

		Věk uživatelů				Celkem
		30-40 a ml.	40-50	50-60	60+	
Vztahy s jinými uživateli druhého bydlení	Vřelé	3 (25,0 %)	6 (35,3 %)	5 (29,4 %)	16 (29,6 %)	30
	Vřelé až vlažné	3 (25,0 %)	6 (35,3 %)	3 (17,6 %)	15 (27,8 %)	27
	Vlažné	4 (33,3 %)	4 (23,5 %)	9 (52,9 %)	21 (38,9 %)	38
	Vlažné až chladné	2 (16,7 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	2 (3,7 %)	4
	Chladné	0 (0,0 %)	1 (5,9 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	1
Celkem		12	17	17	54	100
Vztahy s místními obyvateli	Vřelé	0 (0,0 %)	3 (17,6 %)	3 (17,6 %)	9 (16,7 %)	15
	Vřelé až vlažné	4 (33,3 %)	6 (35,3 %)	5 (29,4 %)	15 (27,8 %)	30
	Vlažné	6 (50,0 %)	5 (29,4 %)	8 (47,1 %)	26 (48,1 %)	45
	Vlažné až chladné	2 (16,7 %)	3 (17,6 %)	1 (5,9 %)	3 (5,6 %)	9
	Chladné	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	1 (1,9 %)	1
Celkem		12	17	17	54	100

Tabulky 4 a 5 se věnují vztahům mezi uživateli druhého bydlení navzájem a mezi nimi a místními obyvateli, a to v závislosti na druhu OIR a věku uživatelů. Obě tabulky se vyjadřují k hypotézám, že chataři a starší uživatelé druhého bydlení mají lepší vztahy s ostatními uživateli druhého bydlení a že chalupáři a starší uživatelé druhého bydlení mají lepší vztahy s místními obyvateli.

Co se týká chatařů, je u nich opravdu zastoupeno více těch, kteří mají s ostatními vřelé vztahy. Nicméně i těch, kteří mají vztahy naopak chladné, což souvisí s obměnou generací a vzájemným nepochopením mezi staršími uživateli a nově příchozími. Tato extrémnost vyplývá pravděpodobně z umístění chat, které se nachází blízko sebe. Tím k sobě mají blízko i jejich uživatelé a jejich vztahy jsou tudíž buď extrémně dobré, nebo extrémně špatné. Jejich vazby jsou tedy spíše těsnější než lepší, ať už v dobrém, nebo ve špatném směru. Naproti tomu chalupáři přijdou kvůli poloze chalupy do kontaktu s jinými chalupáři a chataři méně často a jejich vztahy jsou proto mnohem více vlažné neboli neutrální. Chalupáři mají mnohem blíže k místním, což dokládá i zastoupení respondentů s vřelým vztahem ke stálým obyvatelům obce.

Tvrzení, že starší chataři a chalupáři mají lepší vztahy jak s jinými chataři a chalupáři, tak s místními nelze potvrdit, neboť výsledky ukazují, že nejlepší vztahy

⁵¹Procenta vyjadřují podíl jednotlivých charakteristik vztahů ve věkové skupině. Charakteristika vztahů viz poznámka pod čarou č. 48.

s ostatními chataři a chalupáři mají uživatelé ve věku 40 – 50 let. S místními je situace ve všech věkových kategoriích rovnoměrná. Zajímavé je nicméně zjištění, že u dvou mladších věkových skupin se objevuje daleko větší extrémnost vztahů, zatímco starší generace jsou klidnější a jejich vztahy jsou mnohem více vložné.

Tabulka 6: Podílení se na životě v obci/druh objektu⁵²

		Podílení se na životě v obci			Celkem
		Organizátoři	Účastníci	Žádné	
Druh objektu	Chaty	2 (2,8 %)	23 (32,4 %)	46 (64,8 %)	71
	Chalupy	5 (17,2 %)	18 (62,1 %)	6 (20,7 %)	29
Celkem		7	41	52	100

Tabulka 7: Podílení se na životě v obci/věk uživatelů⁵³

		Podílení se na životě v obci			Celkem
		Organizátoři	Účastníci	Žádné	
Věk uživatelů	30-40 a ml.	1 (8,3 %)	1 (8,3 %)	10 (83,3 %)	12
	40-50	1 (5,9 %)	10 (58,8 %)	6 (35,3 %)	17
	50-60	3 (17,6 %)	6 (35,3 %)	8 (47,1 %)	17
	60+	2 (3,7 %)	24 (44,4 %)	28 (51,9 %)	54
Celkem		7	41	52	100

Co se týká angažovanosti chatařů a chalupářů v obci, výzkum potvrzuje, že chalupáři jsou jak v návštěvnosti, tak i v organizaci akcí aktivnější než chataři. V případě věkového rozložení jsou v návštěvnosti nejaktivnější uživatelé ve věku 40 – 50 let, ale organizačně se nejvíce zapojují chataři a chalupáři ve věku 50 – 60 let. Zřejmě je to dáno znalostí místního prostředí a dostatkem volného času. Touha po klidu a odpočinku a s tím spojená pasivita se projevuje až u nejstarší věkové skupiny.

⁵²Procenta vyjadřují podíl jednotlivých forem podílení se na životě v obci v daném typu druhého bydlení.

⁵³Procenta vyjadřují podíl jednotlivých forem podílení se na životě v obci v dané věkové skupině.

Tabulka 8: Věk uživatelů/způsob dopravy⁵⁴

		Věk uživatelů				Celkem
		30-40 a ml.	40-50	50-60	60+	
Doprava hromadnou dopravou	Nikdy	10 (83,3 %)	13 (76,5 %)	13 (76,5 %)	42 (77,8 %)	78
	Občas	2 (16,7 %)	4 (23,5 %)	4 (23,5 %)	10 (18,5 %)	20
	Vždy	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	2 (3,7 %)	2
Doprava autem						
Doprava autem	Nikdy	0 (0,0 %)	2 (11,8 %)	0 (0,0 %)	2 (3,7 %)	4
	Občas	2 (16,7 %)	5 (29,4 %)	5 (29,4 %)	12 (22,2 %)	24
	Vždy	10 (83,3 %)	10 (58,8 %)	12 (70,6 %)	40 (74,1 %)	72
Doprava na motocyklu						
Doprava na motocyklu	Nikdy	12 (100,0 %)	16 (94,1 %)	17 (100,0 %)	52 (96,3 %)	97
	Občas	0 (0,0 %)	1 (5,9 %)	0 (0,0 %)	2 (3,7 %)	3
Doprava na kole						
Doprava na kole	Nikdy	11 (91,7 %)	13 (76,5 %)	16 (94,1 %)	54 (100,0 %)	94
	Občas	1 (8,3 %)	4 (23,5 %)	1 (5,9 %)	0 (0,0 %)	6
Celkem		11	17	17	54	100

Tabulka výše potvrzuje, že většina uživatelů druhého bydlení se na chatu/chalupu dopravuje nejčastěji automobilem. Srovnání s věkem uživatelů přináší následující poznatky. Hromadnou dopravou se nejméně dopravuje nejmladší věková skupina. U ostatních věkových skupin jsou vždy přibližně 3/4 uživatelů, které nikdy hromadnou dopravu nevyužívají. Nejmladší věková skupina naopak nejvíce upřednostňuje dopravu automobilem. Tento způsob dopravy je nejméně preferován ve věkové skupině 40 – 50 let. Doprava na motocyklu má mizivé zastoupení. O něco lépe je na tom doprava na kole, které nejvíce holduje věková skupina 40 – 50 let. Dle výsledků se tedy tato věková skupina dopravuje na chatu/chalupu nejzdravěji. Mladí mají rádi pohodlí automobilu a pro starší ročníky je doprava vlastními silami zřejmě již příliš náročná. Výsledky je však nutno brát s rezervou, neboť na způsob dopravy má značný vliv lokalizace obce i vzdálenost trvalého bydliště.

⁵⁴ Procenta vyjadřují podíl jednotlivých způsobů dopravy v dané věkové kategorii.

Tabulka 9: Převažující období užívání objektu/druh objektu⁵⁵

		Převažující období užívání objektu			Celkem
		Celoročně	Především v létě	Především v zimě	
Druh objektu	Chaty	26 (36,6 %)	42 (59,2 %)	3 (4,2 %)	71
	Chalupy	19 (65,5 %)	10 (34,5 %)	0 (0,0 %)	29
Celkem		45	52	3	100

Tabulka 10: Převažující období užívání objektu/obec⁵⁶

		Převažující období užívání objektu			Celkem
		Celoročně	Především v létě	Především v zimě	
Obec	Čenkovice	15 (75,0 %)	2 (10,0 %)	3 (15,0 %)	20
	Pastviny	4 (13,8 %)	25 (86,2 %)	0 (0,0 %)	29
	Kláštorec	10 (47,6 %)	11 (52,4 %)	0 (0,0 %)	21
	Těchonín	10 (55,6 %)	8 (44,4 %)	0 (0,0 %)	18
	Záchlumí	6 (50,0 %)	6 (50,0 %)	0 (0,0 %)	12
Celkem		45	52	3	100

Tabulka č. 9 potvrzuje hypotézu, že chaty jsou více využívány v létě, zatímco chalupy díky lepší konstrukci celoročně. Na převažující období užívání má však výrazný vliv umístění chaty a okolní zajímavosti, což dokládá tabulka č. 10, neboť velmi závisí na důvodu trávení času na chatě/chalupě a zajímavostech v obci a okolí.

Tabulka 11: Intenzita využívání objektu/vzdálenost trvalého bydliště⁵⁷

		Intenzita využívání objektu				Celkem
		Několikrát týdně	1x týdně (víkendy)	Méně než 1x týdně	Nárazový dlouhodobý pobyt	
Vzdálenost trvalého bydliště	Okres ÚO	14 (37,8 %)	9 (24,3 %)	9 (24,3 %)	5 (13,5 %)	37
	Sousední okresy	7 (22,6 %)	15 (48,4 %)	8 (25,8 %)	1 (3,2 %)	31
	Zbytek republiky	2 (6,3 %)	10 (31,3 %)	15 (46,9 %)	5 (15,6 %)	32
Celkem		23	34	32	11	100

⁵⁵Procenta vyjadřují podíl jednotlivých období užívání v daném typu druhého bydlení.

⁵⁶Procenta vyjadřují podíl jednotlivých období užívání v dané obci.

⁵⁷Procenta vyjadřují podíl jednotlivých kategorií intenzity využívání objektu v dané vzdálenosti trvalého bydliště.

Tabulka 12: Intenzita využívání objektu/věk uživatelů⁵⁸

		Intenzita využívání objektu				Celkem
		Několikrát týdně	1x týdně (víkendy)	Méně než 1x týdně	Nárazový dlouhodobý pobyt	
Věk uživatelů	30-40 a ml.	1 (8,3 %)	3 (25,0 %)	8 (66,7 %)	0 (0,0 %)	12
	40-50	5 (29,4 %)	8 (47,1 %)	3 (17,6 %)	1 (5,9 %)	17
	50-60	3 (17,6 %)	7 (41,2 %)	6 (35,3 %)	1 (5,9 %)	17
	60+	14 (25,9 %)	16 (29,6 %)	15 (27,8 %)	9 (16,7 %)	54
Celkem		23	34	32	11	100

Tabulky 11 a 12 dokumentují vliv věku uživatelů a vzdálenosti trvalého bydliště na intenzitu využívání chaty/chalupy. První tabulka potvrzuje, že blízko bydlicí uživatelé navštěvují OIR častěji. Druhá tabulka pak dokládá, že uživatelé důchodového věku tráví na chatě/chalupě čas nejvíce ze všech věkových skupin formou dlouhodobých nárazových pobytů. Naopak uživatelé v nejmladší věkové skupině navštěvují svůj OIR nejméně. Obě tabulky potvrzují domněnku, že většina chatařů a chalupářů navštěvuje objekt jednou týdně nebo méně.

Tabulka 13: Převažující délka pobytu/vzdálenost trvalého bydliště⁵⁹

		Převažující délka pobytu				Celkem
		Výhradně jednodenní	Spíše jednodenní	Spíše vícedenní	Výhradně vícedenní	
Vzdálenost trvalého bydliště	Okres ÚO	1 (2,7 %)	2 (5,4 %)	6 (16,2 %)	28 (75,7 %)	37
	Sousední okresy	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	6 (19,4 %)	25 (80,6 %)	31
	Zbytek republiky	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	1 (3,1 %)	31 (96,9 %)	32
Celkem		1	2	13	84	100

Drtivá většina uživatelů druhého bydlení využívá svůj objekt k vícedenním pobytům. Z tabulky je rovněž zřejmé, že čím se trvalé bydliště uživatelů nachází blíže, tím častěji využívají svou chatu/chalupu pouze k jednodenním pobytům. Nicméně trvalé pobyty naprosto převládají i u chatařů/chalupářů ze stejného okresu.

⁵⁸Procenta vyjadřují podíl jednotlivých kategorií intenzity využívání objektu v dané věkové skupině.

⁵⁹Procenta vyjadřují podíl jednotlivých kategorií délky pobytu v dané vzdálenosti trvalého bydliště.

Tabulka 14: Průměrná obsazenost objektu/druh objektu⁶⁰

		Průměrná obsazenost objektu (os.)					Celkem
		2	3	4	5	6 a více	
Druh objektu	Chaty	13 (18,3 %)	13 (18,3 %)	20 (28,2 %)	13 (18,3 %)	12 (16,9 %)	71
	Chalupy	8 (27,6 %)	3 (10,3 %)	11 (37,9 %)	2 (6,9 %)	5 (17,2 %)	29
Celkem		21	16	31	15	10	100

Průměrná obsazenost ve vztahu k druhu objektu ukazuje, že chalupy nejsou více obsazené než chaty. Mnohé chaty jsou dnes velikostí srovnatelné s chalupami, či je dokonce ubytovací kapacitou předčí, což je důsledek rozšiřování a modernizace chat zejména v posledních desetiletích.

Tabulka 15: Nejčastější činnosti/věk uživatelů⁶¹

		Nejčastější činnosti					Celkem	
		Práce a výlety	Práce a sport	Práce a relaxace	Výlety a sport	Výlety a relaxace		Sport a relaxace
Věk uživatelů	30-40 a ml.	6 (50,0 %)	0 (0,0 %)	2 (16,7 %)	1 (8,3 %)	3 (25,0 %)	0 (0,0 %)	12
	40-50	5 (29,4 %)	2 (11,8 %)	7 (41,2 %)	2 (11,8 %)	1 (5,9 %)	0 (0,0 %)	17
	50-60	5 (29,4 %)	2 (11,8 %)	8 (47,1 %)	1 (5,9 %)	1 (5,9 %)	0 (0,0 %)	17
	60+	16 (29,6 %)	8 (14,8 %)	22 (40,7 %)	2 (3,7 %)	3 (5,6 %)	3 (5,6 %)	54
Celkem		32	12	39	6	8	3	100

Tabulka 16: Nejčastější činnosti/obec⁶²

		Nejčastější činnosti					Celkem	
		Práce a výlety	Práce a sport	Práce a relaxace	Výlety a sport	Výlety a relaxace		Sport a relaxace
Obec	Čenkovice	10 (50,0 %)	6 (30,0 %)	1 (5,0 %)	1 (5,0 %)	1 (5,0 %)	1 (5,0 %)	20
	Pastviny	3 (10,3 %)	4 (13,8 %)	14 (48,3 %)	3 (10,3 %)	3 (10,3 %)	2 (6,9 %)	29
	Klášterec	8 (38,1 %)	0 (0,0 %)	8 (38,1 %)	2 (9,5 %)	3 (14,3 %)	0 (0,0 %)	21
	Těchonín	5 (27,8 %)	2 (11,1 %)	11 (61,1 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	18
	Záchlumí	6 (50,0 %)	0 (0,0 %)	5 (41,7 %)	0 (0,0 %)	1 (8,3 %)	0 (0,0 %)	12
Celkem		32	12	39	6	8	3	100

Tabulky č. 15 a 16 se věnují způsobu trávení času na OIR. Ve všech věkových skupinách kromě té nejmladší převažuje práce a relaxace. U uživatelů mladších 40 let jsou nejčastější činnosti práce a výlety. Na způsob trávení volného času má významný vliv i lokalizace chaty/chalupy. V Čenkovicích je překvapivě nejčastější hodnota u kolonky práce a výlety, což je však dáno stáří oslovených uživatelů, kteří se dříve

⁶⁰Procenta vyjadřují podíl jednotlivých kategorií obsazenosti v daném typu druhého bydlení.

⁶¹Procenta vyjadřují podíl jednotlivých činností v dané věkové skupině.

⁶²Procenta vyjadřují podíl jednotlivých činností u uživatelů v dané obci.

věnovali více sportu, ale dnes již vzhledem k věku preferují spíše jen výlety. U ostatních obcí dominují vždy odpovědi práce a výlety nebo práce a relaxace.

Tabulka 17: Obec/využívání služeb⁶³

Využívání služeb		Obec					Celkem
		Čenkovice	Pastviny	Klášteřec	Těchonín	Záchlumí	
Prodej potravin	> nebo 1x měs.	14 (70,0 %)	22 (75,9 %)	19 (90,5 %)	15 (83,3 %)	11 (91,7 %)	81
	<1x měs. / nikdy	6 (30,0 %)	7 (24,1 %)	2 (9,5 %)	3 (16,7 %)	1 (8,3 %)	19
Jiné obchody	> nebo 1x měs.	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	10 (47,6 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	10
	<1x měs. / nikdy	20 (100,0 %)	29 (100,0 %)	11 (52,4 %)	18 (100,0 %)	12 (100,0 %)	90
Restaurační zařízení	> nebo 1x měs.	18 (90,0 %)	21 (72,4 %)	10 (47,6 %)	2 (11,1 %)	11 (91,7 %)	62
	<1x měs. / nikdy	2 (10,0 %)	8 (27,6 %)	11 (52,4 %)	16 (88,9 %)	1 (8,3 %)	38
Služby pro cestovní ruch	> nebo 1x měs.	17 (85,0 %)	9 (31,0 %)	2 (9,5 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	28
	<1x měs. / nikdy	3 (15,0 %)	20 (69,0 %)	19 (90,5 %)	18 (100,0 %)	12 (100,0 %)	72
Místní řemeslníci	> nebo 1x měs.	1 (5,0 %)	2 (6,9 %)	0 (0,0 %)	1 (5,6 %)	1 (8,3 %)	5
	méně než 1x měs.	11 (55,0 %)	12 (41,4 %)	10 (47,6 %)	13 (72,2 %)	3 (25,0 %)	49
	nikdy	8 (40,0 %)	15 (51,7 %)	11 (52,4 %)	4 (22,2 %)	8 (66,7 %)	46

Využívání služeb velmi závisí na vybavenosti obce. V Čenkovicích jsou potraviny využívány nejméně, naopak spolu se Záchlumím jsou zde nejčastěji využívány restaurační zařízení. Jiné obchody než potraviny se kromě Klášteřce n/O v žádné obci nevyskytují, tudíž je chataři/chalupáři nemohou využívat. Nízké využívání služeb pro cestovní ruch bylo zaznamenáno v Těchoníně a Záchlumí, kde oproti Čenkovicím, Pastvinám a Klášteřci prakticky žádné nejsou. Místní řemeslníci jsou nejvíce využíváni v Těchoníně. Značná část respondentů uváděla, že si v případě nutnosti řemeslníky přiveze z místa trvalého bydliště.

Tabulka 18: Nejčastější důvody pro druhé bydlení

	Příroda	Klid	Prostředí	Voda/koupání	Krajina
Frekvence	52	34	12	11	10

V anketním šetření nejvíce oslovených uvádělo jako důvod pro využívání druhého bydlení v dané lokalitě přírodu, následoval klid a prostředí. Všechny nejčastěji uváděné

⁶³Procenta vyjadřují podíl respondentů využívající službu v dané intenzitě v obci.

důvody mají spojitost s kvalitním životním prostředím a potvrzují, proč je Orlicko pro druhé bydlení tolik lákavé.

Tabulka 19: Plány uživatelů do budoucna/věk uživatelů⁶⁴

		Plány uživatelů do budoucna					Celkem
		Os. užívání jako rek.obj.	Pronájem jako rek. obj.	Prodej	Trvalé bydlení	Neuvedeno	
Věk uživatele	30-40 a ml.	10 (83,3 %)	2 (16,7 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	12
	40-50	14 (82,4 %)	2 (11,8 %)	0 (0,0 %)	1 (5,9 %)	0 (0,0 %)	17
	50-60	10 (58,8 %)	1 (5,9 %)	0 (0,0 %)	4 (23,5 %)	2 (11,8 %)	17
	60+	40 (74,1 %)	3 (5,6 %)	1 (1,9 %)	10 (18,5 %)	0 (0,0 %)	54
Celkem		74	8	1	15	2	100

Tabulka č. 19 ukazuje, že se stoupajícím věkem stále více chatařů/chalupářů uvažuje o trvalém přesídlení na chatu/chalupu, nicméně u nejstarší věkové skupiny se tento trend znovu obrací. Mladší ročníky jsou prací svázáni s městem. Nejstarší uživatelé pak potřebují služby trvalého bydliště, které jim obec nemůže nabídnout, proto zpět inklinují k pouze rekreačnímu užívání objektu. Záměr OIR pronajímat s rostoucím věkem klesá, nicméně i v nejmladší věkové skupině je uveden pouze v 16,7 % případů, což z něho nedělá nijak masový jev.

6.3 SWOT analýza

Následující SWOT analýza shrnuje jednotlivé předpoklady mikroregionu Orlicko ve vztahu k dalšímu rozvoji druhého bydlení v tomto území, ovšem rozvoji udržitelnému, který nepředstavuje ohrožení pro zdejší obce po stránce sociální, architektonické nebo environmentální. Analýza vychází z charakteristiky území, výsledků rozhovorů a anketního šetření popsaných výše, identifikuje v několika bodech hlavní přednosti a nedostatky zdejších obcí pro druhé bydlení, které jsou příčinou nynějšího stavu chataření a chalupaření v území, stejně jako příležitosti a hrozby, které mohou do budoucna ovlivňovat tento fenomén na Orlicku. SWOT analýza je zpracována pro celé území mikroregionu, proto obsahuje body, které vždy platí jen pro některé obce, a nelze je tedy automaticky přiřazovat všem sídlům v řešeném území, neboť každá obec je ve vztahu k druhému bydlení specifická.

⁶⁴ Procenta vyjadřují podíl jednotlivých plánů do budoucna v dané věkové skupině.

Silné stránky

- Atraktivní krajina a nenarušené životní prostředí
- Velká koncentrace přírodních a historických památek vzhledem k velikosti území
- Výhodná poloha v rámci republiky
- Poměrně rozvinutá infrastruktura pro cestovní ruch
- Ojedinelost některých atraktivit v rámci Pardubického kraje
- Tradice využívání území k rekreaci
- Dobré renomé mikroregionu jako klidné rekreační oblasti
- Regulace rozsahu druhého bydlení v nejoblíbenějších lokalitách
- Nevyužitý domovní fond
- Podnebí umožňující kvalitní letní i zimní rekreaci
- Seriózní přístup vedení samospráv k uživatelům druhého bydlení

Slabé stránky

- Nedostatečné finanční i lidské zdroje nejvytíženějších obcí pro péči o rozsáhlou zástavbu
- Naplnění prostorových kapacit u rekreačně nejvýznamnějších obcí
- Špatná dostupnost ze vzdálenějších míst republiky
- Nedostatečná nabídka služeb zejména v nejmenších obcích
- Nedostatečný kulturní a společenský život v malých obcích
- V minulosti neregulovaná rekreační zástavba nerespektující tradiční venkovskou architekturu
- Rezervovanost některých místních obyvatel vůči uživatelům druhého bydlení vzhledem k jejich věku a vzdělání
- Slabý zájem o uživatele druhého bydlení ze strany vedení některých obcí
- Nevyřešené čištění odpadních vod z chat a chalup
- Poplatky za svoz komunálního odpadu nezohledňující intenzitu využívání objektu
- Nevhodné podmínky území pro amenitní migraci

Příležitosti

- Komercializace druhého bydlení
- Rostoucí množství volného času majitelů

- Prodlužování délky pobytu
- Trend zvelebování objektů druhého bydlení
- Rostoucí všeobecné povědomí o ochraně životního prostředí
- Neutuchající zájem o objekty individuální rekreace v tuzemsku
- Dobrá ekonomická situace majitelů chat a chalup
- Široká nabídka stavebních materiálů na trhu
- Těsná spolupráce obcí v rámci mikroregionu
- Právní instituty k regulaci množství a vzhledu objektů druhého bydlení

Hrozby

- Zhoršení kvality přírodního prostředí
- Rostoucí nároky chatařů a chalupářů
- Překotný rozvoj komerčního druhého bydlení s dopadem na genius loci
- Omezení využívání služeb ze strany chatařů a chalupářů
- Rostoucí náklady na provoz OIR
- Nezájem ze strany potomků majitelů investovat do zděděného objektu druhého bydlení
- Rozšiřování objektů druhého bydlení bez zřetele na charakter zástavby v obci
- Rozvoj nové rekreační zástavby v doposud nezasažených obcích, popř. obcházení vyhlášek a budování nových OIR v již druhým bydlením silně ovlivněných obcích
- Další prosazování individualismu ve společnosti
- Mezigenerační spory mezi novými a starými rekreanty a mezi novými rekreanty a místními

6.4 Navrhovaná opatření

6.4.1 Omezení a hlavní zásady rozvojových strategií

Druhé bydlení v mikroregionu Orlicko je dnes silně rozvinutým fenoménem, který zdejšími obcemi přináší jak pozitivní v podobě ekonomických a sociálních přínosů, tak negativní v podobě nákladů a nároků na prostor, přírodní prostředí apod. Situace druhého bydlení v jednotlivých obcích na Orlicku se velmi liší, což pramení z různého množství a prostorového rozložení OIR, různého zastoupení forem druhého bydlení, různého přístupu vedení samosprávy k druhému bydlení, různým vizím starostů, různým vztahům v obci apod. Z těchto důvodů je velmi složité stanovit univerzální

strategii pro rozvoj druhého bydlení na Orlicku. Rovněž manévrovací prostor vedení samospráv ve vztahu k již stojícím objektům a jejich majitelům je velmi omezený vzhledem k právním zárukám nedotknutelnosti osobního majetku a soukromého pozemku. Vzhled objektu a způsob využívání je zcela v rukou majitele a obec do jeho práv může jen těžko vstupovat. Bez součinnosti se samotnými majiteli tedy není naplňování jakékoli strategie možné.

Cíle každé rozvojové strategie se dají shrnout do čtyř rovin, ekonomické, sociální, environmentální a architektonické. Kromě architektonické roviny vychází zbylé tři z konceptu udržitelného rozvoje stojícího na zmíněných třech pilířích.

- Druhé bydlení musí ekonomicky přispívat k rozvoji obce, a to prostřednictvím plateb směřujících přímo do rozpočtu obce a prostřednictvím podpory hospodářských aktivit v obci, zejména služeb. Chalupáři a chataři mohou přispět k rozvoji obce také svými kontakty a know-how, které místní lidé nemají. Může jít například o přípravu a prosazování rozvojových projektů.
- Vztahy mezi místními a chataři/chalupáři jsou klíčové jak pro spokojený život místních, tak pro klidný pobyt rekreantů. Tyto vztahy je v této době třeba znovu budovat, neboť generační výměna, která u uživatelů druhého bydlení probíhá, narušuje stávající vazby mezi chataři/chalupáři a místními i mezi samotnými rekreanty. Těmto rozporům je třeba ze strany vedení obce předcházet. Je třeba odbourávat negativní přístup místních obyvatel k novým uživatelům i naopak.
- Současný problém vzrůstajících nároků a potřeb je nutné u objektů druhého bydlení když ne omezit, tak alespoň vyvážit používáním nových moderních technologií. Druhé bydlení nesmí zatěžovat přírodní prostředí a snižovat přírodní hodnotu zájmové lokality nad obecně akceptovanou míru, neboť kvalitní životní prostředí je výrazná přednost venkova jak pro místní obyvatelstvo, tak pro samotné uživatele druhého bydlení, a z toho důvodu musí zůstat zachováno.
- Cílem rozvoje druhého bydlení na Orlicku by měla nakonec být stabilizace zdejšího domovního fondu a jeho kvalitativní rozvoj v souladu s tradičním typem zástavby bez dalšího masivního rozšiřování, které by přispělo ke ztrátě genia loci, k podnícení antipatií místních vůči uživatelům druhého bydlení a k negativním dopadům na místní životní prostředí.

Navrhované strategie musí také reagovat na předpokládaný scénář dalšího vývoje druhého bydlení. V nejbližších letech se předpokládá postupná generační výměna uživatelů OIR, růst nákladů na vlastnictví OIR a z toho plynoucí trend komerčního využívání OIR nebo prodlužování délky pobytu tak, aby bylo vlastnictví OIR pro majitele ekonomicky únosné. Dále se bude projevovat nepolevující poptávka po chatách a chalupách, snaha uzpůsobit objekt k trvalému pobytu, bude docházet i ke snaze trvale se přesídlit na venkov, nicméně tento trend nebude výrazný. Bude docházet k prosazování stále většího individualismu chatařů a chalupářů. Pozitivním efektem bude postupné snižování negativních vlivů chat a chalup na životní prostředí, ale také zlepšování estetického vzhledu objektů druhého bydlení jednak kvůli lepším finančním možnostem majitelů a široké nabídce trhu a jednak díky obecnému příklonu smýšlení obyvatel k tradicím a přírodě.

6.4.2 Strategie ekonomického přínosu druhého bydlení

V turisticky atraktivních obcích je navrhována strategie, která klade důraz na zvýšení ekonomického přínosu druhého bydlení pro obec prostřednictvím co největšího využití chat/chalup k podpoře cestovního ruchu. Mezi tyto obce na Orlicku patří především sídla v okolí Pastvinské přehrady a poté sídla s nabídkou zimních sportů. Jedná se často o obce, kde již v minulosti vznikly rozsáhlé kolonie chat a jsou v současné době hojně turisticky využívány i komerčními rekreanty. Je třeba si uvědomit fakt, že obce jako Pastviny nebo Čenkovice nejsou po celý rok typickými představiteli klidného venkovského prostředí, ale v několika měsících v roce se přemění ve vyhledávané turistické resorty, přičemž jejich popularita neklesá. Rekreční objekty byly v minulosti vybudovány v nejatraktivnějších místech, a z toho důvodu představují omezení pro současnou výstavbu zařízení pro cestovní ruch. Jejich ubytovací prostory jsou přitom mnohdy prázdné. Dochází tak k neefektivnímu využívání prostoru, což může vést ke zbytečné výstavbě nových ubytovacích kapacit, úbytku volné krajiny a ve svém důsledku ke snížení atraktivity přírodního prostředí v oblasti. Díky vysokému turistickému potenciálu je proto vhodné lépe využít stávající ubytovací kapacity druhého bydlení v těchto obcích. Větší zastoupení krátkodobých rekreantů rovněž zvyšuje využívání zařízení pro cestovní ruch a příjem jejich provozovatelů, neboť stálí chataři/chalupáři nemají motivaci využívat tato zařízení intenzivně. Strategii zaměřující se na ekonomický přínos druhého bydlení charakterizují následující body:

- důraz na zvýšení příjmů z druhého bydlení pro obec,

- důraz na větší příjem pro provozovatele infrastruktury pro cestovní ruch,
- zaměření se na mladší majitele chat/chalup,
- podpora komercializace a internacionalizace druhého bydlení,
- podpora přestaveb stávajících chat a chalup s cílem zvýšení komfortu,
- podpora zavádění nových technologií v rekreačních objektech snižujících zatížení rekreace na životní prostředí,
- důraz na rozvoj cestovního ruchu v obci.

Navrhovaná opatření:

Převedení objektů pod správu obce – Jádrem strategie je větší komercializace a internacionalizace druhého bydlení. Za tím účelem je navrhováno převedení uživatelských práv objektu na obec, případně instituci zřízenou obcí za účelem správy ubytovacích zařízení vytvořených z objektů druhého bydlení. Majitelem nadále zůstane fyzická osoba, avšak obec by měla právo objekt jako ubytovací zařízení provozovat. Motivace k pronajímání se předpokládá u nových mladých majitelů, kteří objekt zdědí a nebudou mít čas nebo zájem o něj pečovat. Při převodu uživatelských práv na obec jim bude pravidelně vyplácen podíl na zisku z pronájmu krátkodobým rekreačním a bude jim zachováno přednostní právo objekt užívat k vlastní rekreaci. Ve zbylý čas bude obec pod svým jménem objekt za úplatu pronajímat.

Rekonstrukce objektů – Pro zvýšení atraktivity druhého bydlení pro krátkodobé rekreanty bude nutné realizovat úpravy a rekonstrukce, které přiblíží ubytování na chatě/chalupě požadovanému standardu, tak jak dnes již na mnohých objektech probíhají. Je však nutné klást důraz na citlivé úpravy staveb, aby ve svém důsledku nenarušovaly krajinný ráz a zapadaly do celkového konceptu zástavby v obci. Způsob financování zásadních úprav bude záviset na domluvě s konkrétním majitelem.

Jednotná propagace – Zásadním pro dosažení cíle, tedy zvýšení příjmu obecního rozpočtu z využívání chat a chalup, je jednotná propagace a přehlednost nabízených ubytování na stránkách obce, nabízení doplňkových služeb pro cestovní ruch v obci a okolí, finanční zvýhodnění stravování ve vybraných restauracích apod. Důležitá je vzájemná kooperace samosprávy a podnikatelů v obci.

Zavádění environmentálně šetrných technologií – Při zvýšení intenzity využívání objektu se předpokládá větší zátěž pro životní prostředí. Z toho důvodu je nutné chaty/chalupy napojit na systém čištění odpadní vod, případně zavést šetrnější způsob vytápění.

Strategie zaměřená na ekonomické zhodnocení druhého bydlení v obci má i svá omezení. Je vhodná pouze pro několik málo obcí, které jsou dostatečně vyhledávané pro cestovní ruch. V těchto obcích musí být dostatek nových uživatelů, kteří nemají zájem se o chatu/chalupu starat. Zároveň musí být další podpora cestovního ruchu jednou ze snah vedení obce. Většina obcí na Orlicku, které jsou v současnosti turisticky vyhledávány, se však staví poněkud rezervovaně k dalšímu rozvoji turistiky, neboť v ní buď nevidí příležitost pro obec, či současné využití obce turismem již přesahuje únosnou mez, nebo se snaží vyjít vstříc trvalým obyvatelům, již cestovní ruch v obci odmítají. Z toho důvodu je pro obce na Orlicku patrně použitelnější strategie zdůrazňující spíše sociální přínos druhého bydlení pro obec než ekonomický.

6.4.3 Strategie sociálního přínosu druhého bydlení

Tato strategie je vhodnější pro drtivou většinu obcí Orlicka, kde se druhé bydlení vyskytuje v menší míře. Pro ty obce, které nemají výrazné zkušenosti ani turistický potenciál a kde mají starostové vizi jejich vesnice jako klidného místa k životu bez rušivých elementů, byť by obci přinášely finanční prospěch. Strategie zdůrazňuje a snaží se rozvíjet zejména sociální přínos druhého bydlení pro cílovou municipalitu, ovšem i s menším pozitivním ekonomickým a architektonickým efektem. Strategie vychází z vnímání starostů druhého bydlení, kteří ho vidí jako přínos z hlediska společenského a kulturního života v obci. Strategii zaměřující se na sociální přínos druhého bydlení charakterizují následující body:

- podpora prodlužování délky pobytu,
- podpora zintenzivnění vztahů mezi rekreanty a místními obyvateli,
- omezení rozšiřování druhého bydlení,
- důraz jak na staré, tak na nové uživatele,
- podpora přestaveb stávajících chat a chalup v souladu s charakterem původní zástavby,
- podpora zavádění nových technologií v rekreačních objektech snižující zatížení životního prostředí v době pobytu,
- zacílení na amenitní migraci.

Navrhovaná opatření:

Zapojování chatařů/chalupářů do místních spolků – Zapojování nových členů z řad chatařů a chalupářů do místních spolků je jednou z hlavních cest, jak rozšířit členskou základnu, pozvednout kulturní a společenský život v obci a probudit u rekreatantů vztah k obci. Tento bod zahrnuje i podporu jejich vlastní iniciativy při pořádání různých akcí a drobné finanční odměňování za jejich aktivitu.

Marketingová kampaň pro potomky původních majitelů rekreačních objektů – Na stránkách obce, v tiskovinách i jiných médiích je třeba podpořit stěhování lidí na periferní venkov. V kampani musí obec zdůrazňovat kladné stránky života na venkově, nabídnout možnosti obživy, ale i připomínat náklady na vlastnění neobyvané chaty/chalupy. Kampaň se musí zaměřit na nové majitele chat a chalup, kteří jsou pro obec perspektivní.

Rekonstrukce objektů - Pro umožnění dlouhodobého pobytu je nutné podpořit úpravy a rekonstrukce, které přiblíží ubytování na chatě/chalupě dnešnímu standardu. Obec by v tomto měla hrát roli zprostředkovatele mezi stavebníkem a volnými pracovníky v obci z řad nezaměstnaných, řemeslníků nebo mladistvých. Je nicméně nutné klást důraz na citlivé úpravy staveb, aby nenarušovaly krajinný ráz a zapadaly do celkového konceptu zástavby v obci.

Rozšiřování služeb v obci – Růst délky pobytu, případně amenitní migrace, je u občanů v produktivním věku vázána na možnost pracovního uplatnění, v čemž je největší nevýhoda obcí Orlicka. Jedním z opatření je proto motivovat občany k širšímu záběru pracovních aktivit i mimo jejich stálé zaměstnání a ukázat jim domácí řemeslnou a zemědělskou výrobu na akcích pořádaných obcí.

Ačkoli je strategie zaměřená na sociální přínos druhého bydlení na Orlicku použitelnější a ve většině obcí i vhodnější, její úskalí tkví v horší možnosti prosazování mezi samotnými chataři a chalupáři, neboť obce nemají zaručené prostředky, jak uživatele k delšímu pobytu a silnějším vazbám k obci přimět. Obec může použít pouze podpůrná opatření s nejistým výsledkem.

7 DISKUZE

Z rozhovorů s představiteli samosprávy i z provedené ankety vyplynulo, že ve všech obcích převažují chataři/chalupáři důchodového věku, kteří patří spíše k movitějším skupinám obyvatel. Diplomová práce tak potvrzuje údaje v díle Huka (2002). Obce na Orlicku lákají chataře a chalupáře zejména na kvalitní životní prostředí, klid, rozmanitou přírodu apod. Starostové mají velmi dobrý přehled o trvalém bydlišti chatařů a chalupářů v jejich obci, neboť většinou byla zmiňována krajská města Hradec Králové a Pardubice, v menší míře poté Brno a Praha. Z regionálních center Svitavy, Ústí nad Orlicí, Česká Třebová a Žamberk. Empirický výzkum rovněž potvrdil tvrzení Vágnera a Fialové, že chalupáři pochází z větší vzdálenosti než chataři.

Doba, odkdy se druhé bydlení v jednotlivých obcích rozmohlo, byla uváděna různě, od 60. let (Pastviny, Záchlumí, Těchonín) přes 70. léta (Čenkovice) po 80. léta (Kláštelec n/O). Ve všech řešených obcích výstavba probíhala velmi rychle a živelně, což souhlasí s tvrzením Bičíka a kol. (2001). To ovšem neplatí o chalupaření, které se rozvíjelo pozvolna zhruba od 60. let. Nikoli tedy, jak by se mohlo předpokládat, již po roce 1945, ale až s dvacetiletým časovým odstupem, s růstem životní úrovně a společenským uvolněním. V současné době se chatové osady v řešených obcích nerozšiřují. Zájem občanů o nové chaty zůstává, stejně jak to uvádí Vavroň (2012), nicméně obce tlačí prostřednictvím stavebních uzávěr a územních plánů na využívání a rekonstrukce stávajícího domovního fondu, tudíž se stále více do popředí dostává chalupaření, což lze jistě označit za pozitivní jev.

Nové trendy v druhém bydlení se v jednotlivých obcích objevují v různé intenzitě v závislosti na atraktivitě lokality pro cestovní ruch. Cizinci o objekty druhého bydlení v řešených obcích zájem prakticky nemají. Existují pouze jednotky případů. Orlicko tak v druhém bydlení není mezinárodně vyhledávanou destinací, a vlastní výsledky tedy odporují tvrzení Kadlecové (2009).

Obecně starostové vidí chataře/chalupáře jako náročnější (např. doprava automobilem) ale i turisticky aktivnější než dříve. V chování se objevují rozdíly, které souvisí s obměnou generací, a to jednak ve vztahu k obci, kdy starší chataři mají daleko silnější vazbu k obci a k místním obyvatelům než nová generace, a jednak ve vztazích mezi samotnými chataři, kdy se u nich objevují vzájemné konflikty a neochota se domluvit. Předpoklad, že starší chataři a chalupáři mají vysloveně lepší vztahy jak s jinými chataři a chalupáři, tak s místními, však také nelze na základě ankety potvrdit.

V žádné z řešených obcí také starosta/ka nevnímal/a problémy mezi těmito starousedlíky a rekreanty jako výrazné. Na Orlicku tedy není tak výrazná turistická iritace ve vztahu k uživatelům druhého bydlení, jak ji uvádí Bartoš (2011) nebo Kolářová (2012).

Starostové shodně uvádějí, že se doba pobytu na chatě/chalupě prodlužuje, avšak trvalé usídlení v obci se vyskytuje pouze výjimečně. Nejčastěji o trvalém přesídlení uvažují starší ročníky, ovšem ne nad 60 let. Období využívání pak jednak závisí na druhu objektu a jednak na lokalitě. V řešených obcích si chataři a chalupáři nejčastěji dle zkušeností starostů stěžují na odpadové hospodářství v obci a na způsob hrazení svozu odpadů. Uživatelé druhého bydlení se dle názoru vedení samospráv o dění v řešených obcích zajímají. Pokud se na zastupitelstvu projednává záležitost, která se jich přímo týká, tak zasedání zastupitelstva navštíví. Nicméně jinak aktivně nevystupují a na řízení obce se až na výjimky nepodílí.

Starostové vesměs chápou druhé bydlení jako přínos pro obec, a to zejména v rovině sociální, přičemž dle výsledků ankety jsou v obci aktivnější spíše chalupáři. Ekonomický přínos se projevuje především v obcích s výrazným turistickým potenciálem, v ostatních sídlech není výrazný i kvůli typickým aktivitám chatařů a chalupářů, mezi něž patří práce a relaxace. Starostové příliš negativ nevidí, a když, tak jsou spojena s náklady obce na svoz odpadu. Samotní uživatelé jezdí na Orlicko z důvodu kvalitního životního prostředí a do budoucna jen málo z nich uvažuje o pronajímání jejich objektu cizím rekreantům.

Výsledky práce jsou založeny na rozhovorech se čtyřmi představiteli samospráv a na dotaznících od chatařů a chalupářů ve vybraných pěti obcích. Jejich zobecnění pro celý mikroregion je třeba proto brát s určitou rezervou vzhledem k rozdílné situaci jednotlivých obcí. Pro větší relevanci by bylo třeba rozšířit počet respondentů zejména v anketním šetření, kde se bohužel nepodařilo získat vyjádření od více jak 29 chalupářů. Jiné kategorie jsou rovněž zastoupeny tak malým počtem respondentů, že vzniklá statistická chyba může výsledky výrazně zkreslit. Zásadní jsou proto informace získané při rozhovorech. Pro naprosté potvrzení nebo vyvrácení hypotéz je třeba provést výzkumy v dalších obcích na Orlicku. Autor dále navrhuje do anketních šetření zapojit i místní obyvatele, jejichž názor je v této diplomové práci reprezentován pouze prostřednictvím výpovědi starosty.

8 ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo odpovědět na otázku, zda je druhé bydlení v dnešní době pro zájmový region a obce v něm příležitostí, nebo překážkou rozvoje, jinak řečeno jaké jsou ekonomické, socio-demografické, environmentální a architektonické dopady druhého bydlení na zvolený mikroregion. Práce byla koncipována tak, aby jednotlivé kapitoly vycházely ze zadání práce, logicky na sebe navazovaly a postupně naplňovaly jednotlivé předem stanovené dílčí cíle. Dokument se tak snaží srozumitelnou formou přispět k lepšímu poznání zkoumaného jevu v řešeném území.

Díky tomu, že autor čerpal poznatky pro vlastní práci od samotných uživatelů druhého bydlení a také starostů, nabízí text pohled na zkoumaný fenomén ze dvou úhlů pohledu. Čtenář si tak může udělat komplexní obrázek o druhém bydlení v řešené lokalitě. Jako čtenář je pak myšlen především představitel samosprávy, vedení mikroregionu či jiné zainteresované osoby, které se podílejí na rozvoji zdejšího území. Dokument by měl najít využití při přípravách rozvojových strategií zdejších obcí či může sloužit i jako námět k zamyšlení nad problematikou druhého bydlení a podklad k dalším výzkumům fenoménu chataření a chalupaření nejen na Orlicku.

Práce potvrdila, že z ekonomického hlediska není druhé bydlení pro obecní rozpočty v současnosti významné. Chataři a chalupáři však budou představovat díky prodlužující se délce pobytu stále významnější kupní sílu. V lokalitách s turistickou infrastrukturou je navíc tento fenomén i díky komercionalizaci výrazným finančním přínosem pro zdejší provozovatele turistických atrakcí a služeb. Většina oslovených starostů spíše než ekonomický přínos upřednostňovala sociální význam druhého bydlení pro jejich obec. V této oblasti dokument ukázal, že starostové vnímají druhé bydlení vesměs pozitivně, jako zdroj nových nápadů pro pořádání různých akcí, ačkoli je aktivních vždy jen několik jedinců. Názory na architektonický dopad a jeho další vývoj se různí, nicméně díky provedenému výzkumu je zřejmé, že objekty druhého bydlení se budou vzhledem a velikostí stále více přibližovat hlavnímu bydlení. S tím souvisí i budoucí nutné zavádění environmentálně šetrnějších technologií do těchto objektů, což bude mít konkrétně na Orlicku pozitivní efekt zejména v obcích v okolí Pastvinské přehrady. Závěrem lze tedy konstatovat, že pro obce představuje druhé bydlení především příležitost, kterou je třeba správně uchopit, aby přinesla obci co nejvíce pozitiv.

9 SEZNAM ZDROJŮ

- [1] Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR), 2012. Mapový server [online]. [vid. 15. 1. 2016]. Dostupné z: <http://mapy.nature.cz/>
- [2] ATKINSON R., PICKEN F., TRANTER B., 2009: Home and away from home: the urban-regional dynamics of second home ownership in Australia. *Urban Research & Practice* [online]. 2(1), s. 1 – 17 [cit. 16. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.academia.edu/1022045/Atkinson_R._Picken_F._and_Tranter_B._2008_Second_homes_in_Australia_Charting_growth_of_holiday_homeownership_and_its_community_impact
- [3] BARTOŠ M., KUŠOVÁ D., TĚŠITEL J., 2009: Amenitní migrace - specifická forma migrace obyvatel. *Auspicia* [online]. 5(2), s. 103 – 108 [cit. 19. 4. 2015]. Dostupné z: <http://vsers.cz/wp-content/uploads/2012/10/Auspicia-2-2009.pdf>
- [4] BARTOŠ M., 2011: *Amenitní migrace do venkovských oblastí České republiky*. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 196 s. ISBN 978-80-87154-49-6.
- [5] BIČÍK I., 2001: *Druhé bydlení v Česku*. Praha: Univerzita Karlova, 167 s. ISBN 80-238-7002-5.
- [6] BINEK J., 2009: *Synergie ve venkovském prostoru: aktéři a nástroje rozvoje venkova*. Brno: GaREP, 94 s. ISBN 978-80-904308-0-8.
- [7] BOUŠOVÁ K., 2007: Češi si druhé bydlení pořizují kvůli odpočinku, cizinci jako investici. In: *peníze.cz* [online]. 16. 3. 2007 [cit. 10. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/bydleni/18697-cesi-si-druhe-bydleni-porizuji-kvuli-odpocinku-cizinci-jako-investici>
- [8] Čenkovice, 2016. Oficiální webové stránky obce [online]. [cit. 12. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.obeccenkovice.cz/uvod>
- [9] Český statistický úřad (ČSÚ), 2009: *Postavení venkova v Pardubickém kraji*. Pardubice: Český statistický úřad, 157 s. ISBN 978-80-250-1941-2.
- [10] Český statistický úřad (ČSÚ), 2014a. Krajská správa ČSÚ v Pardubicích: Kraj, okresy... [online]. [vid. 12. 1. 2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/x/kraj-okresy>
- [11] Český statistický úřad (ČSÚ), 2014b. Krajská správa ČSÚ v Pardubicích: Města a obce [online]. [vid. 14. 1. 2016]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/x/mesta_a_obce
- [12] Český statistický úřad (ČSÚ), 2016a. Územně analytické podklady [online]. [cit. 13. 1. 2016]. Dostupné z:

- https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf;jsessionid=FG6n69KZ3Mn5zrCO9pnjgGMvct8GL4fUyFwHwPDJiEPsleV64dA!-1674735015?page=statistiky&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_null_null_&katalog=31716
- [13] Český statistický úřad (ČSÚ), 2016b. SLDB 2011 [online]. [vid. 14. 1. 2016]. Dostupné z:
https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profiluzemi&uzemiprofil=31288&u=__VUZEMI__97__19#
- [14] Český statistický úřad (ČSÚ), 2016c. Nezaměstnanost v obcích vybraného SO ORP [online]. [vid. 15. 1. 2016]. Dostupné z:
https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&vyhltext=&zo=N&pvo=ZAMD004&verze=-1&z=T&f=TABULKA&nahled=N&sp=A&nuid=&zs=&skupId=&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_null_null_&katalog=30853&pvokc=65&pvoch=5315&c=v3__RP2015MP12DPPDM
- [15] Digitální povodňový plán České republiky (DPPČR), 2016. Grafická část [online]. [vid. 13. 1. 2016]. Dostupné z: http://www.dppcr.cz/html_pub/
- [16] DUFFKOVÁ J., 2006: O tom, jak a proč vzniklo a (zatím) nezaniklo chataření a chalupaření v Čechách. Studijní podklady pro studenty sociologie životního stylu. In: *PhDr. Jana Duffková, CSc. - katedra sociologie FF UK* [online]. 15. 5. 2006 [cit. 4. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.janaduff.estranky.cz/clanky/sociologie-zivotniho-stylu/Duffkova_chatareni-chalupareni-v-CR.html
- [17] DUFFKOVÁ J., 2011: Chataření a chalupaření jako soubor aktivit, s. 152–156. In: FAZIK A.: *Čítanka: Sociologie volného času a cestovního ruchu: (výběr statí, textů a klíčových citací z děl pojednávajících o sociologii volného času a cestovním ruchu)*. Praha: Vysoká škola obchodní, 297 s. ISBN 978-80-86841-35-9.
- [18] DUFFKOVÁ J., 2013: Druhé bydlení (chataření/chalupaření) jako významný prostor pro rekreační využívání volného času, s. 175–181. In: FAZIK A., ŠTEMBERK J.: *Aktuální problémy volného času a cestovního ruchu*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov ve spolupráci s katedrou společenských věd Vysoké školy obchodní v Praze, 199 s. ISBN 978-80-7415-076-0.
- [19] ELISOVÁ K., 2013: Chataři a chalupáři v České republice – minulost nebo znovuobjevený fenomén? In: BALAKOVSKÁ R. (ed.): *Sborník mezinárodní vědecké konference: Hotelnictví, turismus a vzdělávání. Perspektivy 2020*. [online] Praha:

- Vysoká škola hotelová v Praze, spol. s r. o., s. 80 – 91 [cit. 10. 4. 2015]. ISBN 978-80-87411-53-7. Dostupné z: <http://www.vsh.cz//file.php?id=62>
- [20] FALTA M., 2016. Osobní rozhovor se starostou obce Záchlumí. Záchlumí, 17. 2. 2016.
- [21] FIALA A., 2015. Osobní rozhovor s manažerem Sdružení obcí Orlicko. Žamberk, 11. 6. 2015.
- [22] FIALOVÁ D., VÁGNER J., 2005: Druhé bydlení v periferních oblastech. In: NOVOTNÁ M. (ed.): *Problémy periferních oblastí* [online]. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, s. 74–80. ISBN 80-86561-21-6. [cit. 1. 4. 2015]. Dostupné z: <http://periphery.cz/download/nectiny.pdf#page=74>
- [23] FIALOVÁ D., VÁGNER J., 2009: Sociogeografické aspekty druhého bydlení a jejich regionální diferenciacie (na příkladu Česka). *Geografický časopis* [online]. 61(2), s. 89-110. Geografický ústav SAV. ISSN 0016-7193. [cit. 8. 4. 2015]. Dostupné z: https://www.sav.sk/journals/uploads/03121150GC-09-2_Fialova_Vagner.pdf
- [24] FIALOVÁ D., 2012: Druhé bydlení v zázemí Prahy. In OUŘEDNÍČEK M., TEMELOVÁ J., eds.: *Sociální proměny pražských čtvrtí* [online]. Praha, s. 229 –249. ISBN 978-80-200-2064-02. [cit. 19. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.academia.edu/8207345/_FIALOV%C3%81_D._2012_Druh%C3%A9_bydlen%C3%AD_v_z%C3%A1zem%C3%AD_Prahy._In_Ou%C5%99edn%C3%AD%C4%8Dek_M._Temelov%C3%A1_J._eds._Soci%C3%A1ln%C3%AD_pr om%C4%9Bny_pra%C5%B5k%C3%BDch_%C4%8Dtvrt%C3%AD._Academi a_Praha_s._229_249._ISBN_978-80-200-2064-02
- [25] FIALOVÁ D., 2014: Tradiční a nové formy druhého bydlení jako významná součást vnitrostátního cestovního ruchu. In: HOLEŠINSKÁ A. (ed.): *5. mezinárodní kolokvium o cestovním ruchu. Pavlov. 11. – 12. září 2014* [online]. Brno: Masarykova univerzita, s. 16–29 [cit. 29. 3. 2015]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/3910085/10619195/sbornik-kolokviumCR2014.pdf>
- [26] FORET M., 2013: *Cestovní ruch v regionálním rozvoji*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 137 s. ISBN 978-80-7375-739-7.
- [27] GIBAS P., 2013: *Zahrádkové osady: stíny minulosti nebo záblesky budoucnosti?*. Praha: Egmont, 147 s. ISBN 978-80-87398-30-2.

- [28] HALL C. M., MÜLLER D. K., 2004: *Tourism, Mobility, and Second Homes: Between Elite Landscape and CommonGround* [online]. ChannelViewPublications, 307 s. ISBN 1-873150-80-6. [cit. 16. 4. 2015]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=YfU1R69oyKQC&pg=PA233&lpg=PA233&dq=second+home+in+norway&source=bl&ots=0FJ_-Xdeq9&sig=KiJ2u7P_dMYwJ2m87rieUv2K6zU&hl=cs&sa=X&ei=FHkdVameEdXsaMS_ggg&ved=0CD0Q6AEwAw#v=onepage&q=second%20home%20in%20Onorway&f=false
- [29] HUDEČKOVÁ H., LOŠŤÁK M., ŠEVČÍKOVÁ A., 2006: *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 189 s. ISBN 80-213-1413-3.
- [30] HUK J., 2002: Včera hrušky a zelí, dnes. Chataři a chalupáři mezi reálným socialismem a kapitalismem. *Přítomnost. Politický a kulturní čtvrtletník* [online]. Léto/2002, s. 32 – 33 [cit. 13. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.pritomnost.cz/archiv/cz/2002/2002_2.pdf
- [31] INDROVÁ J., 2009: *Cestovní ruch: (základy)*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Oeconomica, 122 s. ISBN 978-80-245-1569-4.
- [32] INSPIRE (národní geoportál), 2016. Mapy [online]. [vid. 13. 1. 2016]. Dostupné z: <http://geoportal.gov.cz/web/guest/map>
- [33] Institut national de la statistique et des études économiques (Insee), 2015. Parc de résidences principales, secondaires ou logements vacants en habitat collectif ou individuel en 2015 [online]. [cit. 17. 4. 2016]. Dostupné z: http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&id=69
- [34] KADLECOVÁ V., 2009: *Geografické aspekty problematiky apartmánových rekreačních domů a bytů v Česku* [online]. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje. Vedoucí práce RNDr. Dana Fialová, Ph.D. [cit. 13. 4. 2015]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/100371/>
- [35] KADLECOVÁ V., FIALOVÁ D., 2010: Recreational housing, a phenomenon significantly affecting rural areas. *Moravian Geographical Reports* [online], 18(1), s. 38 – 44. [cit. 1. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.geonika.cz/mgr.html#articles>

- [36] KNOPP A., 1994: *Vesnice: Stavby a krajina mají svůj řád*. Brno: Ústav územního rozvoje, 211 s. ISBN 80-85124-96-3.
- [37] KOHOUT P., 2013: *Regionální rozvoj - regionální politika*. Kladno: Vyšší odborná škola územně-správní a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, 67 s. ISBN 978-80-904859-7-6.
- [38] KOLÁŘOVÁ A., 2012: Druhé bydlení v ČR. In: Doktorská vědecká konference: *Think Together 2012* [online], Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 6. 2. 2012, s. 37 – 44 [cit. 28. 4. 2015]. ISBN 978-80-213-2275-2. Dostupné z: http://tt.pef.czu.cz/Files/3_printVersion_174.pdf
- [39] KONEČNÝ O., 2013a: Potenciál a předpoklady rozvoje cestovního ruchu v území, s. 28–41. In: FORET M. a kol.: *Cestovní ruch v regionálním rozvoji*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 137 s. ISBN 978-80-7375-739-7.
- [40] KONEČNÝ O., 2013b: *Agroturistika a venkovská turistika: venkovský cestovní ruch v České republice*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 136 s. ISBN 978-80-7375-738-0.
- [41] KREJSA D., 2016. Vyplnění dotazníku k druhému bydlení v obci Těchonín. 9. 3. 2016.
- [42] LACINA K., 2007: *Regionální rozvoj a veřejná správa*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 69 s. ISBN 978-80-86754-74-1.
- [43] LIBROVÁ E., 1986: *Volný čas obyvatel sídlišť v ČSR*. Praha: Výzkumný ústav výstavby a architektury, 168 s.
- [44] LIBROVÁ H., 1975: *Dva typy druhého bydlení v ČSR*. Brno.
- [45] LIBROVÁ H., 1987: *Sociální potřeba a hodnota krajiny*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 134 s.
- [46] LOQUENZ J., ŠIMON M., 2013: Amenitní migrace. *Geografické rozhledy* [online]. 23(2), s. 26 – 27 [cit. 19. 4. 2015]. Dostupné z: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/novyurrlab/user/documents/chlistovak/publikace/Loquenz,%20J.,%20%28Aimon,%20M.%20%282013%29%20Amenitn%ED%20migrace.%20Geografick%ED%20rozhledy,%20%28E8.%202,%20str.%2026-27.pdf>
- [47] Mapy.cz, 2016. [online]. [vid. 15. 1. 2016]. Dostupné z: <http://mapy.cz/>
- [48] MARIOT P., 1986: Cestovní ruch – prepych alebo nevyhnutelnosť?, s. 4–15 In: Sborník referátů ze 6. semináře ČGS – Rekreačia a voľný čas. Znojmo.

- [49] MATOUŠKOVÁ Z., 2000: *Regionální a municipiální ekonomika*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 156 s. ISBN 80-245-0052-3.
- [50] MENŠÍKOVÁ K., 2015: *Vztah uživatelů druhého bydlení k přírodě* [online]. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, obor sociální a kulturní ekologie. Vedoucí práce Ing. Michael Bartoš, CSc. [cit. 28. 4. 2015]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120176139>
- [51] MĚŠŤAN R., 2008: *Chaty a chalupy: (rady chatařům a chalupářům)*. 2.přepřac. vyd. Velké Bílovice: TeMi CZ, 144 s. ISBN 978-80-87156-11-7.
- [52] Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (MMR), 2006: *Strategie regionálního rozvoje České republiky na roky 2007 – 13* [online]. [cit. 25. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Regionalni-politika/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-Ceske-republiky-na>
- [53] Ministerstvo zemědělství (Mze), 2013: *Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013* [online]. [cit. 23. 4. 2015]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/272493/PRV_schvaleno_08_2013.pdf
- [54] NOSKOVÁ H., 2011: Kulturní kapitál a lidé na Králicku, s. 91 – 99. In: *Konference Orlicko-Kladsko 2010*. Žamberk: Sdružení obcí Orlicko. 115. ISBN 978-80-254-8766-2.
- [55] NOVOTNÁ M. a kol., 2013: Changes in migration to rural regions in the Czech Republic: position and perspectives. *Moravian Geographical Reports* [online], 21(3), s. 37 – 54. [cit. 19. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.geonika.cz/EN/research/ENMGRClanky/2013_3_NOVOTNA.pdf
- [56] NOŽIČKOVÁ V., 2011: Nové rekreační lokality ve vlastnictví cizinců. *Geografické rozhledy* [online]. 20(3), s. 28 – 29 [cit. 13. 4. 2015]. Dostupné z: <http://geography.cz/geograficke-rozhledy/wp-content/uploads/2011/02/28-29.pdf>
- [57] PÁCL P., 1988: *Sociologie životního způsobu*. Praha: SPN, 209 s.
- [58] PÁSKOVÁ M., 2008: *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 298 s. ISBN 978-80-7041-658-7.
- [59] Pastviny, 2016. Oficiální webové stránky obce [online]. [cit. 10. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.obecpastviny.cz/>
- [60] PERLÍN R., 2009: Vymezení venkovských obcí v Česku. In: *Deník veřejné správy* [online]. 14. 7. 2009 [cit. 23. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6384068>

- [61] POKORNÝ J., 2012: Chalupářů je víc než za socialismu. Rájem jsou střední Čechy. In: *Bydlení iDNES.cz* [online]. 18. 1. 2012 [cit. 30. 3. 2015]. Dostupné z: http://bydleni.idnes.cz/chalupy-a-chaty-0gn-stavba.aspx?c=A120117_120844_stavba_web
- [62] PTÁČEK P., 2002: Development of second housing in the Olomouc region. *Geographica, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis* [online]. 37, s. 69-75 [cit. 5. 4. 2015]. Dostupné z: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.385.6899&rep=rep1&type=pdf>
- [63] QUITT E., 1971: Klimatické oblasti Československa. Praha: Academia.
- [64] Regionální Informační Servis (RIS), 2016a. Mapový server [online]. [vid. 12. 1. 2016]. Dostupné z: http://mapy.crr.cz/tms/crr_a/default/?reload=1&z=1#c=3536025%252C5519376&z=1&l=ajax_default&p=&hs=1&
- [65] Regionální Informační Servis (RIS), 2016b. Obce - ČR [online]. [cit. 12. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/obce>
- [66] RYAN C., 2003: *Recreational Tourism: Demand and Impacts* [online]. Channel View Publications, 358 s. ISBN 1-873150-56-3. [cit. 26. 4. 2015]. Dostupné z: http://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=OifwDs6PcM4C&oi=fnd&pg=PR7&dq=Recreational+tourism+%E2%80%93+demand+and+Impacts&ots=knr3yRNiOk&sig=UqN32ZQfQyai9iLiIMQ6vQeWddc&redir_esc=y#v=onepage&q=Recreational%20tourism%20%E2%80%93%20demand%20and%20Impacts&f=false
- [67] SCHEJBAL C., 2008: *Geografie cestovního ruchu*. Přerov: Vysoká škola logistiky, 140 s. ISBN 978-80-87179-01-7.
- [68] STEINEKE J. M., 2007: Nordic topography of second homes. *Nordregio* [online]. [cit. 16. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.nordregio.se/en/Metameny/About-Nordregio/Journal-of-Nordregio/2007/Journal-of-Nordregio-no-3-2007/Nordic-topography-of-second-homes/>
- [69] SYROVÁTKOVÁ J., 2013: *Specifické formy cestovního ruchu*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 84 s. ISBN 978-80-7372-927-1.
- [70] ŠEVČÍKOVÁ L., 2016. Osobní rozhovor se starostkou obce Klášterec nad Orlicí. Klášterec nad Orlicí, 19. 2. 2016.
- [71] ŠKABRADA J., 1999: *Lidové stavby: architektura českého venkova*. Praha: Argo, 246 s. ISBN 80-7203-082-5.

- [72] ŠKABRADA J., 2007: Nemám rád chaty aneb Chaty proti lidové architektuře, s. 365 – 368. In: ZAPLETALOVÁ V., CÍLEK V.: *Chatařství: architektura lidských snů a možností = Summer houses: the architecture of human dreams and possibilities*. Brno: ERA, 414 s. ISBN 978-80-7366-086-4.
- [73] ŠKŮREK L., 2016. Osobní rozhovor se starostou obce Pastviny. Pastviny, 8. 2. 2016.
- [74] Těchonín, 2010. Oficiální webové stránky obce [online]. [cit. 17. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.obecpastviny.cz/>
- [75] TOŠOVSKÁ E., 2011: Proměny ekonomických aktivit na Králicku, s. 85 – 90. In: *Konference Orlicko-Kladsko 2010*. Žamberk: Sdružení obcí Orlicko. 115. ISBN 978-80-254-8766-2.
- [76] TRNKOVÁ O., 1993: *Území a cestovní ruch*. Praha: Vysoká škola ekonomická. Učební texty vysokých škol, 95 s. ISBN 80-7079-123-3.
- [77] TUČEK M., 2003: *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. Praha: Sociologické nakladatelství, 428 s. ISBN 80-86429-22-9.
- [78] ULIČNÝ F., 1973: *Rekreace a přírodní prostředí v krajině a sídlišti*. VÚVA Brno, 74 s.
- [79] Ústav územního rozvoje (ÚÚR), 2010: *Aktualizace potenciálu cestovního ruchu v České republice* [online]. [cit. 20. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.uur.cz/images/uzemnirozvoj/cestovnuruch/potencialCR/PotencialCR-text.pdf>
- [80] VÁGNER J., 1999: *Geografické aspekty druhého bydlení v České republice*. Praha. Dizertační práce. KSGRR PŘF UK, Praha, 201 s.
- [81] VÁGNER J., FIALOVÁ D., 2004: *Regionální diferenciacie druhého bydlení v Česku*. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 286 s. ISBN 80-86561-15-1.
- [82] VÁGNER J., FIALOVÁ D., 2011: Druhé bydlení - nejen české specifikum. *Geografické rozhledy* [online]. 21(1), s. 8 – 9 [cit. 16. 4. 2015]. Dostupné z: <http://geography.cz/geograficke-rozhledy/wp-content/uploads/2011/10/8-9.pdf>
- [83] VÁGNER J., MÜLLER D. K., FIALOVÁ D., 2011: Second home tourism in light of the historical-political and socio-geographical development of Czechia and Sweden. *Geografie* [online]. 116(2), s. 191 – 210 [cit. 16. 4. 2015]. Dostupné z: http://geography.cz/sbornik/wp-content/uploads/2011/06/g11-2-7vagner_muller_fialova.pdf

- [84] VAISHAR A. a kol., 2009: *Orlicko-region v pohraničí*. Brno: Ústav Geoniky Akademie věd České republiky, v.v.i., 119 s. ISBN 978-80-86407-87-6.
- [85] VALIŠOVÁ M., 2016. Osobní rozhovor se starostkou obce Čenkovice. Čenkovice, 9. 2. 2016.
- [86] VAVROŇ J., 2012: Češi zůstali národem chatařů a chalupářů, nově i kvůli byznysu. In: *Novinky.cz* [online]. 7. 7. 2012 [cit. 8. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/finance/272586-cesi-zustali-narodem-chataru-a-chaluparu-nove-i-kvuli-byznysu.html>
- [87] VLČEK V., KESTŘÁNEK J., 1984: *Vodní toky a nádrže: Zeměpisný lexikon ČSR* [online]. Praha: Academia, 315 s. [cit. 13. 1. 2016]. Dostupné z: <http://krameriusndktest.mzk.cz/search/handle/uuid:88711660-0fa5-11e3-9923-005056827e52>
- [88] VYSTOUPIL J. a kol., 2010: Vývoj cestovního ruchu v ČR a jeho prostorové organizace v letech 1990–2009. *Urbanismus a územní rozvoj* [online]. 13(5), s. 93– 108 [cit. 18. 4. 2015]. Dostupné z: http://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/casopis/2010/2010-05/12_vyvoj%20cestovniho.pdf
- [89] VYSTOUPIL J., ŠAUER M., 2006: *Základy cestovního ruchu: distanční studijní opora*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 163 s. ISBN 80-210-4205-2.
- [90] Záchlumí, 2016. Oficiální webové stránky obce [online]. [cit. 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.obeczachlumi.cz/>
- [91] Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů* [online]. 14. 3. 2006 [cit. 25. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-183>
- [92] ZAPLETALOVÁ V., CÍLEK V., 2007: *Chatařství: architektura lidských snů a možností = Summer houses: the architecture of human dreams and possibilities*. Brno: ERA, 414 s. ISBN 978-80-7366-086-4.
- [93] ZELENKA J., PÁSKOVÁ M., 2012: *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.
- [94] ŽÍTEK K., 2005: Místo rekreace trvalé bydlení. In: *Hospodářské noviny* [online]. 18. 5. 2005 [cit. 13. 4. 2015]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-16166520-misto-rekreace-trvale-bydleni>

10 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vlastnický vztah k objektu/věk uživatelů

Tabulka 2: Vzdálenost trvalého bydliště/druh objektu

Tabulka 3: Doba užívání objektu k rekreaci/druh objektu

Tabulka 4: Druh objektu/vztahy s jinými uživateli druhého bydlení a druh objektu/vztahy s místními obyvateli

Tabulka 5: Věk uživatelů/vztahy s jinými uživateli druhého bydlení a věk uživatelů/vztahy s místními obyvateli

Tabulka 6: Podílení se na životě v obci/druh objektu

Tabulka 7: Podílení se na životě v obci/věk uživatelů

Tabulka 8: Věk uživatelů/způsob dopravy

Tabulka 9: Převažující období užívání objektu/druh objektu

Tabulka 10: Převažující období užívání objektu/obec

Tabulka 11: Intenzita využívání objektu/vzdálenost trvalého bydliště

Tabulka 12: Intenzita využívání objektu/věk uživatelů

Tabulka 13: Převažující délka pobytu/vzdálenost trvalého bydliště

Tabulka 14: Průměrná obsazenost objektu/druh objektu

Tabulka 15: Nejčastější činnosti/věk uživatelů

Tabulka 16: Nejčastější činnosti/obec

Tabulka 17: Obec/využívání služeb

Tabulka 18: Nejčastější důvody pro druhé bydlení

Tabulka 19: Plány uživatelů do budoucna/věk uživatelů

11 PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA č. 1: Srovnání vybraných zemí z pohledu množství OIR (s. 87)

PŘÍLOHA č. 2: Mapy mikroregionu Orlicko (s. 88)

PŘÍLOHA č. 3: Charakteristika klimatických oblastí zasahujících na řešené území
(s. 91)

PŘÍLOHA č. 4: Tabulka krajinného pokryvu mikroregionu (s. 92)

PŘÍLOHA č. 5: Vybrané demografické charakteristiky mikroregionu (s. 93)

PŘÍLOHA č. 6: Tabulka a mapa s počty OIR v jednotlivých sídlech na Orlicku (s. 94)

PŘÍLOHA č. 7: Náhledy řešených obcí s vyznačením lokalit s druhým bydlením
(s. 96)

PŘÍLOHA č. 8: Ilustrativní obrázky objektů druhého bydlení na Orlicku (s. 101)

PŘÍLOHA č. 9: Přepisy rozhovorů se starosty a manažerem SO Orlicko (s. 104)

PŘÍLOHA č. 10: Dotazník pro majitele/uživatele chat/chalup (s. 132)

PŘÍLOHA č. 11: Souhrnné výsledky anketního šetření mezi uživateli druhého
bydlení (s. 136)

PŘÍLOHA č. 1

Srovnání vybraných zemí z pohledu množství OIR

Tabulka č. 1: Srovnání vybraných zemí z pohledu množství OIR

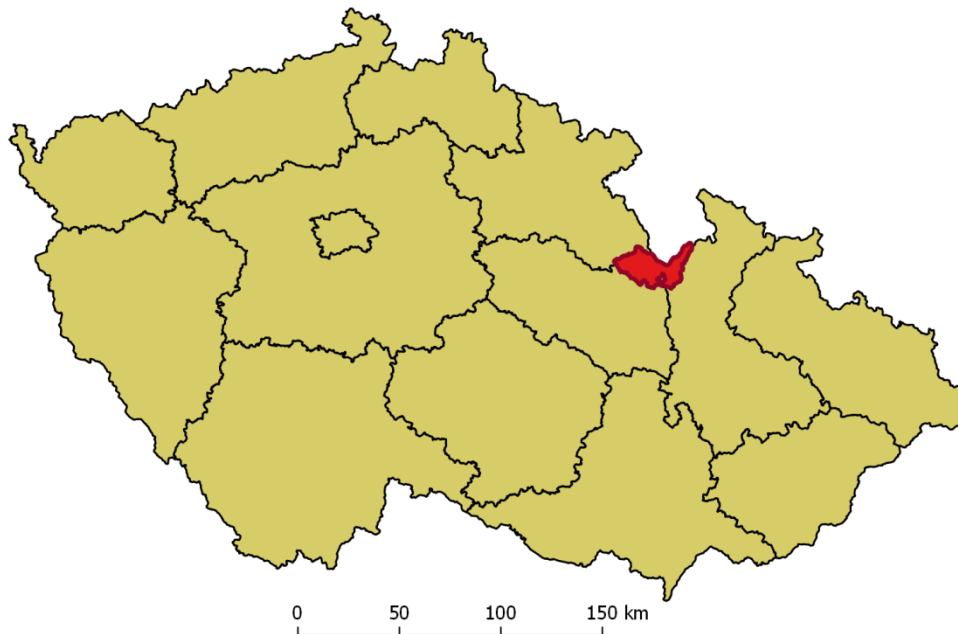
Stát	Počet OIR	Počet OIR/km ²	Počet OIR/1000 obyvatel
USA	4 500 000	0,5	14
Francie	3 307 000	6,1	51
Španělsko	2 600 000	5,2	56
Švédsko	680 000	1,5	71
Kanada	605 000	0,1	18
Česko	500 000	6,3	48
Finsko	475 000	1,4	89
Norsko	411 000	1,1	88
Švýcarsko	250 000	6,1	37

Zdroj: Vágner, Fialová, 2011; Atkinson a kol., 2009; Insee, 2015; Vágner, Müller, Fialová, 2011; Hall, Müller, 2004; Fialová, Vágner, 2009; Steineke, 2007; Vlastní výpočty

PŘÍLOHA č. 2

Mapy mikroregionu Orlicko

POLOHA MIKROREGIONU ORLICKO

Zdroj: ArcČR, ARCDATA Praha, ČSÚ, ZÚ, 2013, vlastní zpracování v programu QGIS 2.0

OBCE V MIKROREGIONU ORLICKO

Martin Fiala, Mendelova univerzita - Rozvoj venkova, Brno 2016.
 Zdroj: ©ArcČR, ARCDATA Praha, ČSÚ, ZÚ, 2013.
 S-JTSK.

KRAJINA MIKROREGIONU ORLICKO

Martin Fiala, Mendelova univerzita - Rozvoj venkova, Brno 2016.
 Zdroj: ©ArcČR, ARCDATA Praha, ČSÚ, ZÚ, 2013;
 WMS geoportal.gov.cz - stínový reliéf.
 S-JTSK.

PŘÍLOHA č. 3

Charakteristika klimatických oblastí zasahujících na řešené území

Tabulka 20: Charakteristika klimatických oblastí zasahujících na řešené území

Klimatická jednotka	MT7	MT2	MT3	CH7	CH6	CH4
Roční počet letních dní	30–40	20–30	20–30	10–30	10–30	0–20
Počet dní s průměrnou teplotou 10 ° C a více	140–160	140–160	120–140	120–140	120–140	80–120
Počet mrazových dní	110–130	110–130	130–160	140–160	140–160	160–180
Počet ledových dní	40–50	40–50	40–50	50–60	60–70	60–70
Průměrná teplota v lednu	(-2)–(-3)	(-3)–(-4)	(-3)–(-4)	(-3)–(-4)	(-4)–(-5)	(-7)–(-6)
Průměrná teplota v červenci	16–17	16–17	16–17	15–16	14–15	12–14
Počet dní se srážkami 1 mm a více	100–120	120–130	110–120	120–130	140–160	120–140
Počet dní se sněhovou pokrývkou	60–80	80–100	60–100	100–120	120–140	140–160
Srážkový úhrn za vegetační období (duben až září)	400–450	450–500	350–450	500–600	600–700	600–700
Srážkový úhrn za v zimním období (říjen až březen)	250–300	250–300	250–300	350–400	400–500	400–500

Zdroj: Quitt, 1971; vlastní zpracování

PŘÍLOHA č. 4

Krajinný pokryv mikroregionu

Tabulka 1: Krajinný pokryv mikroregionu

Typ pozemku		Podíl z rozlohy (%)	Rozloha (ha)
Zemědělská půda	ZP celkem	55,20%	23 508,8
	Orná půda ze ZP	49,50%	11 634,9
	Zahrady a ovocné sady ze ZP	4,40%	1 022,4
	Trvalé travní porosty ze ZP	46,20%	10 851,6
Lesní půda		36%	15 328,7
Zastavěné plochy		1,30%	539,6
Vodní plochy		1%	426,6
Ostatní plochy		6,50%	2 787,2
Celková výměra			42 590,9

Zdroj: ČSÚ, 2016a; vlastní zpracování

PŘÍLOHA č. 5

Vybrané demografické charakteristiky mikroregionu

Tabulka 1: Vybrané demografické údaje za mikroregion Orlicko pro rok 2014

Ukazatel	SO ORP Žamberk	SO ORP Králíky	Orlicko celkem
Počet obyvatel	28 035	8 804	36 839
Rozloha území	267,3 km ²	158,6 km ²	425,9 km ²
Hustota zalidnění	104,9 ob./km ²	55,5 ob./km ²	86,5 ob./km ²
Průměrný věk mužů	39,5	40,3	39,9
Průměrný věk žen	41,9	43,3	42,6
Podíl obyvatel ve věku 65 let a více	16,6%	18,6%	17,6%
Index stáří	105,1	127,7	116,4

Zdroj: ČSÚ, 2014a; ČSÚ, 2014b; vlastní zpracování

Tabulka 21: Vybrané demografické údaje za mikroregion Orlicko pro roky 2001 - 2014

Ukazatel	SO ORP Žamberk	SO ORP Králíky	Orlicko celkem
Narození	4 151	1 301	5 452
Zemřelí	3 260	1 501	4 761
Přirozený přírůstek	891	-200	691
Přistěhovalí	5 627	2 051	7 678
Vystěhovalí	6 176	2 497	8 673
Migrační přírůstek	-549	-446	-995
Celkový přírůstek	342	-646	-304

Zdroj: ČSÚ, 2014a; ČSÚ, 2014b; vlastní zpracování

Tabulka 22: Rozvrstvení a přírůstek obyvatelstva dle druhu sídel

Ukazatel		Stav populace k 1. 1. 2015	Podíl na celkovém počtu obyvatel (%) ⁶⁵	Změna populace od roku 2004	Procentuální změna od roku 2004
Města	Celkem	19 906	54,0%	-241	-1,20%
	Žamberk	6 059	30,4%	-23	-0,38%
	Letohrad	6 303	31,7%	+108	+1,74%
	Jablonné n/O	3 193	16,0%	+46	+1,46%
	Králíky	4 351	21,9%	-372	-7,88%
Obce	Celkem	16 933	46,0%	+138	+0,82%
	Obce příměstské ⁶⁶	8 490	50,1%	+297	+3,63%
	Obce periferní ⁶⁷	8 443	49,9%	-159	-1,85%
Celkem		36 839	100%	-103	-0,28%

Zdroj: ČSÚ, 2014b; vlastní zpracování

⁶⁵ Podíl jednotlivých měst je vztažen k celkovému počtu obyvatel měst. Stejně tak podíl kategorií obcí je počítán k celkovému počtu obyvatel obcí.

⁶⁶ Příměstské obce sousedí alespoň s jedním městem v mikroregionu kromě města Králíky, neboť to je v rámci svého katastrálního území obklopeno dříve samostatnými obcemi, které plní funkci příměstských obcí. Tudíž současné sousední samostatné obce již není vhodné chápat jako příměstské.

⁶⁷ Periferní obce nesousedí s žádným městem v mikroregionu.

PŘÍLOHA č. 6

Tabulka a mapa s počty rekreačních domů v jednotlivých sídlech na Orlicku

Tabulka 1: Počty rekreačních domů v jednotlivých sídlech na Orlicku

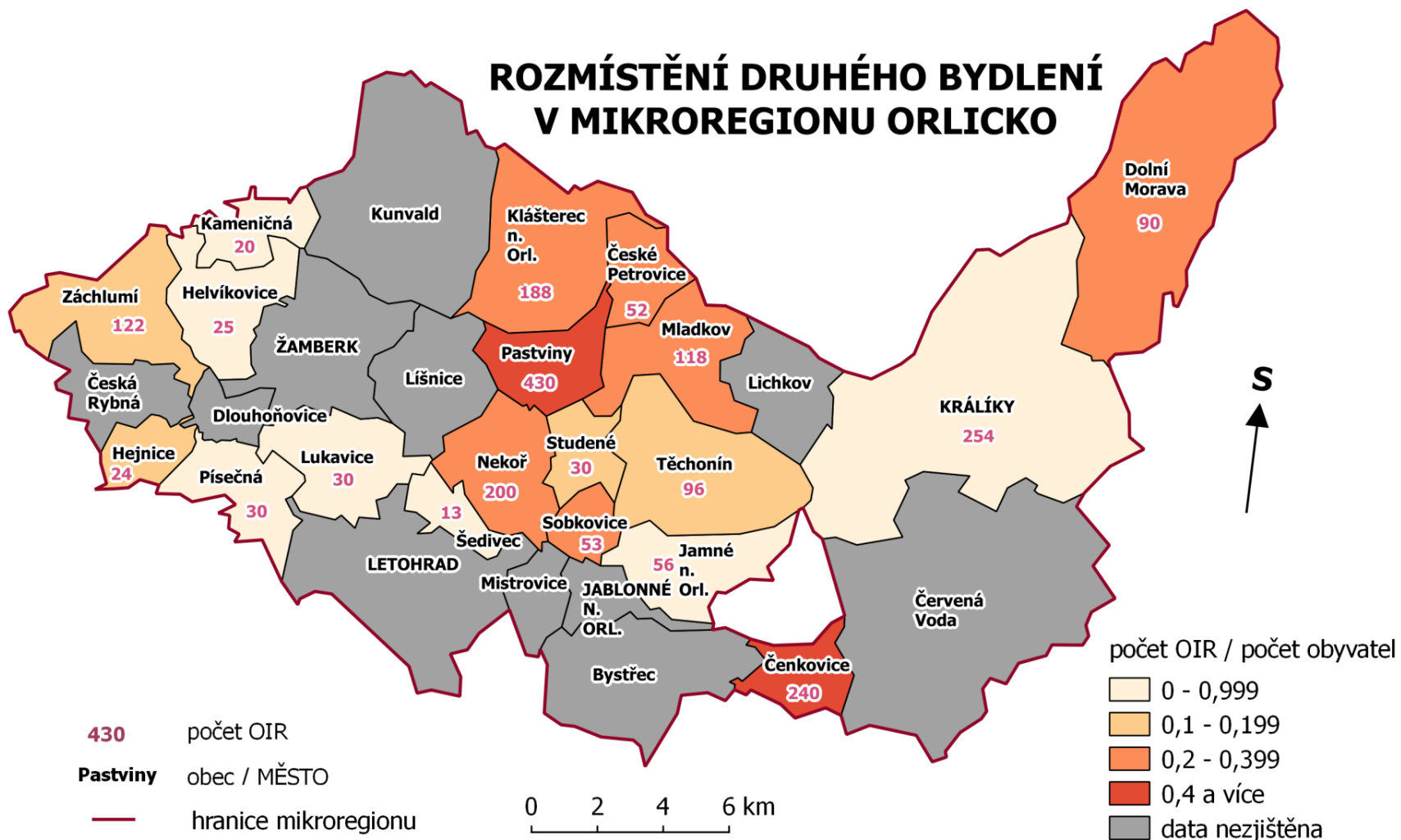
Pořadí	Název sídla	Počet obyvatel k 1. 1. 2015	Domy určené k rekreaci ⁶⁸	Počet rekreačních ⁶⁹ objektů připadajících na počet obyvatel
1	Čenkovice	184	240	1,304
2	Pastviny	357	426	1,193
3	České Petrovice	156	52	0,333
4	Dolní Morava	301	90	0,299
5	Kláštorec n. Orlicí	861	188	0,218
6	Mladkov	543	118	0,217
7	Nekoř	940	200	0,213
8	Sobkovice	250	53	0,212
9	Studené	169	30	0,178
10	Záchlumí	748	122	0,163
11	Těchonín	607	96	0,158
12	Hejnice	205	24	0,117
13	Jamně n. Orlicí	706	56	0,079
14	Kameničná	306	20	0,065
15	Šedivec	203	13	0,064
16	Králíky	4351	254	0,058
17	Písečná	522	30	0,057
18	Helvíkovice	474	25	0,053
19	Lukavice	1130	30	0,027
20	Česká Rybná	397	Údaj nezjištěn	Údaj nezjištěn
21	Kunvald	971	Údaj nezjištěn	Údaj nezjištěn
22	Líšnice	750	Údaj nezjištěn	Údaj nezjištěn
23	Lichkov	541	Údaj nezjištěn	Údaj nezjištěn
24	Bystřec	1133	Údaj nezjištěn	Údaj nezjištěn
25	Červená Voda	3068	Údaj nezjištěn	Údaj nezjištěn
26	Mistrovice	594	Údaj nezjištěn	Údaj nezjištěn
27	Žamberk	6059	Údaj nezjištěn	Údaj nezjištěn
28	Letohrad	6303	Údaj nezjištěn	Údaj nezjištěn
29	Jablonné n. Orlicí	3193	Údaj nezjištěn	Údaj nezjištěn
30	Dlouhoňovice	817	Údaj nezjištěn	Údaj nezjištěn

Zdroj: Starostové obcí na Orlicku; vlastní zpracování

⁶⁸ Na uvedené hodnoty je třeba hledět s rezervou, neboť řada starostů čísla zaokrouhlovala, ačkoli mají přesné údaje k dispozici díky evidenci poplatků na svoz komunálního odpadu. Rovněž někteří starostové patrně plně neodlišovali chaty a chalupy od penzionů a jiných ubytovacích zařízení v obci. Zhruba u třetiny sídel se údaj bohužel nepodařilo zjistit.

⁶⁹ Intenzitu zástavby chat a chalup v obci autor vztahoval k počtu stálých obyvatel obce z důvodu větší vypovídací hodnoty než ve vztahu k počtu staveb v obci, neboť tyto hodnoty jsou uváděny nepřesně.

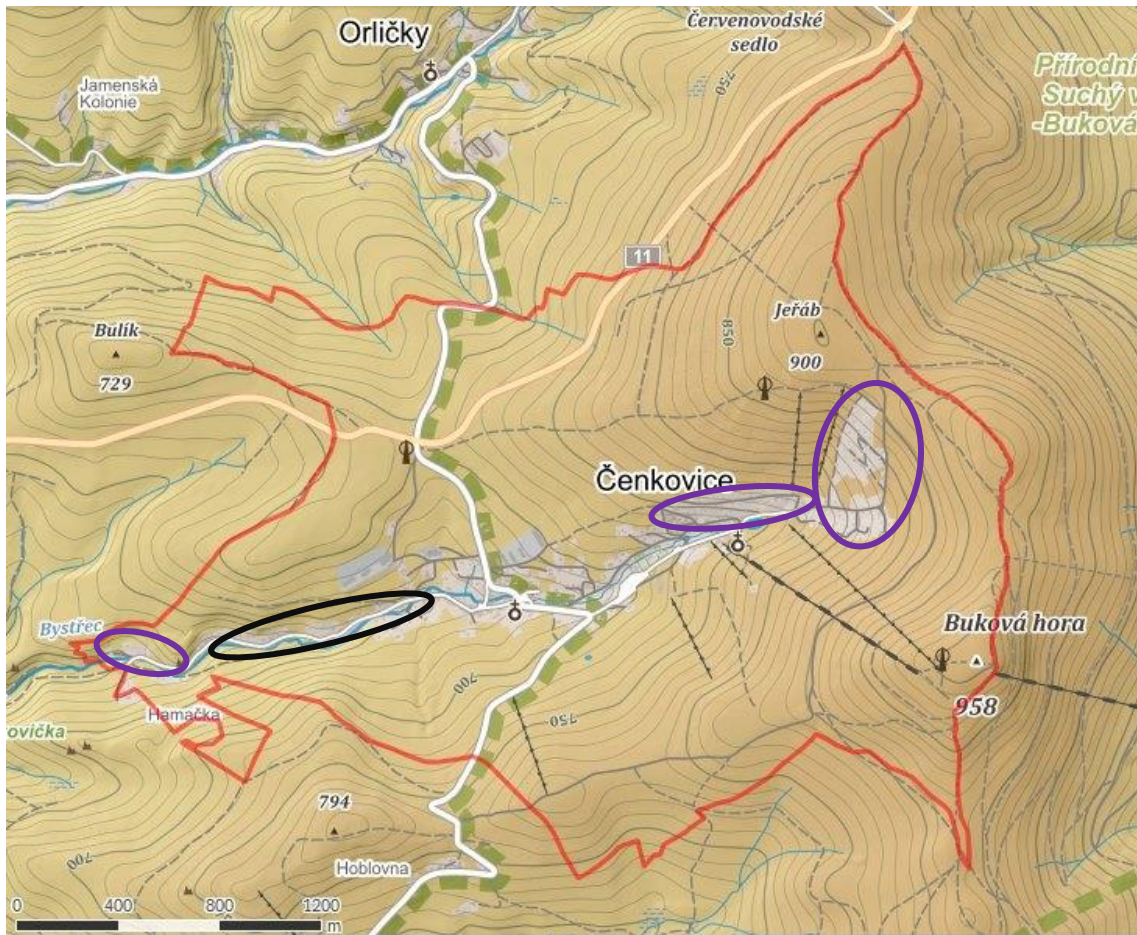
ROZMÍSTĚNÍ DRUHÉHO BYDLENÍ V MIKROREGIONU ORLICKO

Martin Fiala, Mendelova univerzita - Rozvoj venkova, Brno 2016.
Zdroj: ©ArcČR, ARCDATA Praha, ČSÚ, ZÚ, 2013.
S-JTSK.

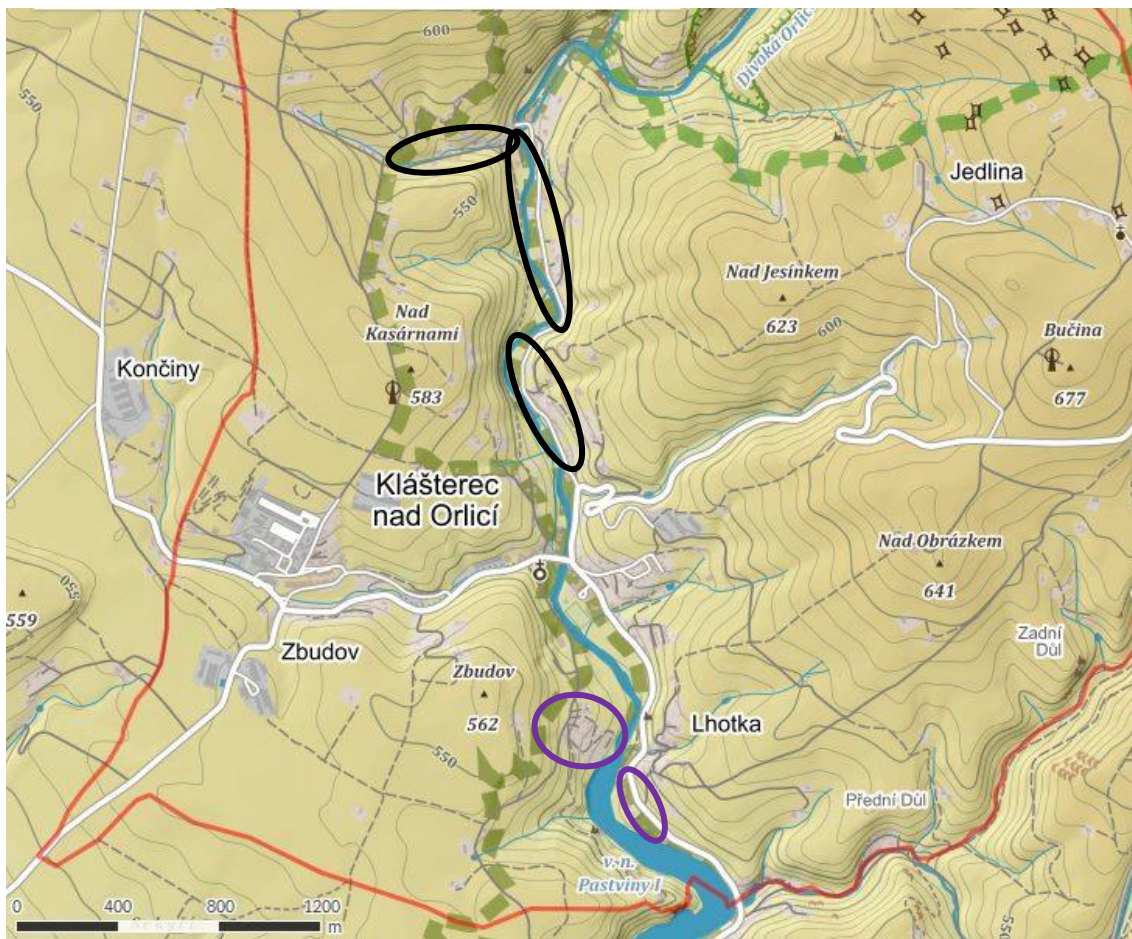
PŘÍLOHA č. 7

Snímky řešených obcí s vyznačením lokalit s druhým bydlením⁷⁰

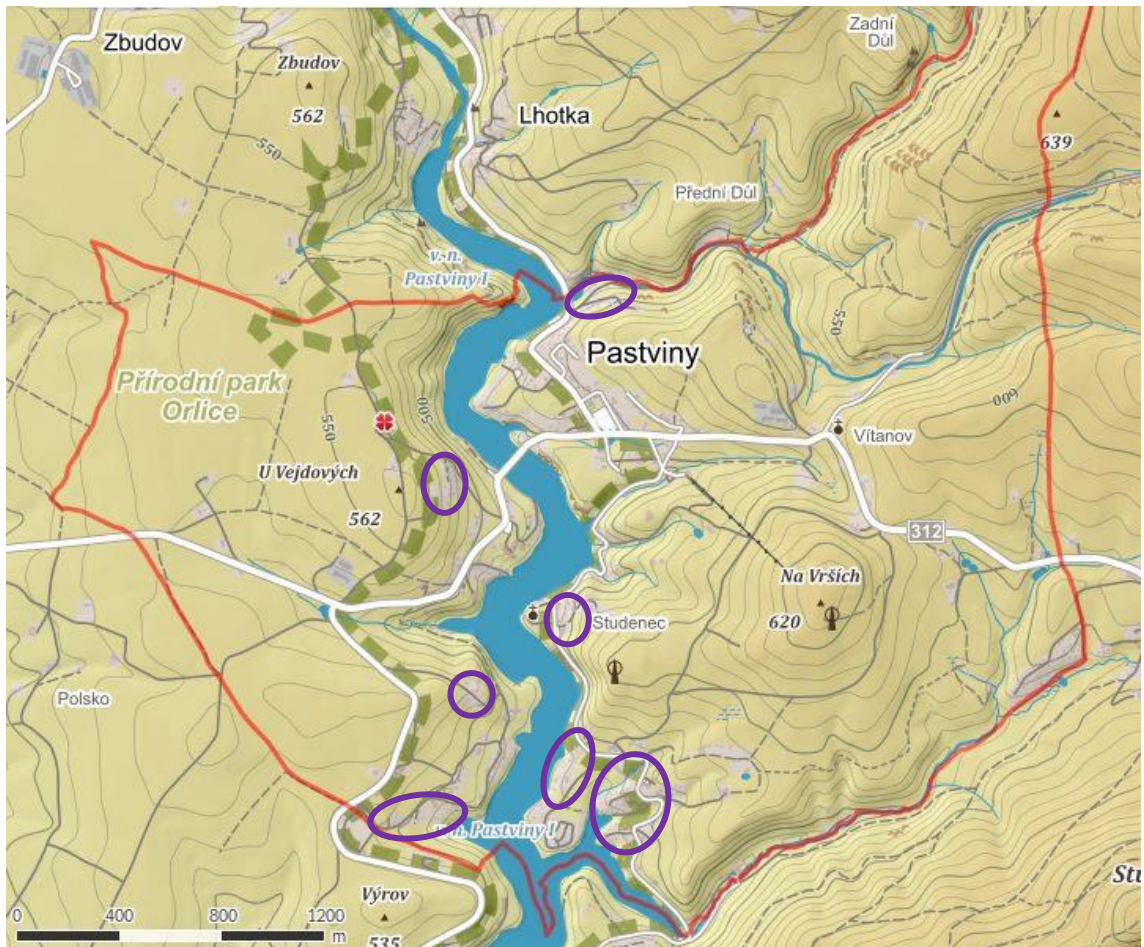

Obrázek 1: Náhled obce Čenkovice s vyznačením lokalit s výrazným zastoupením OIR v zástavbě, zdroj: <https://mapy.cz/>; vlastní zpracování

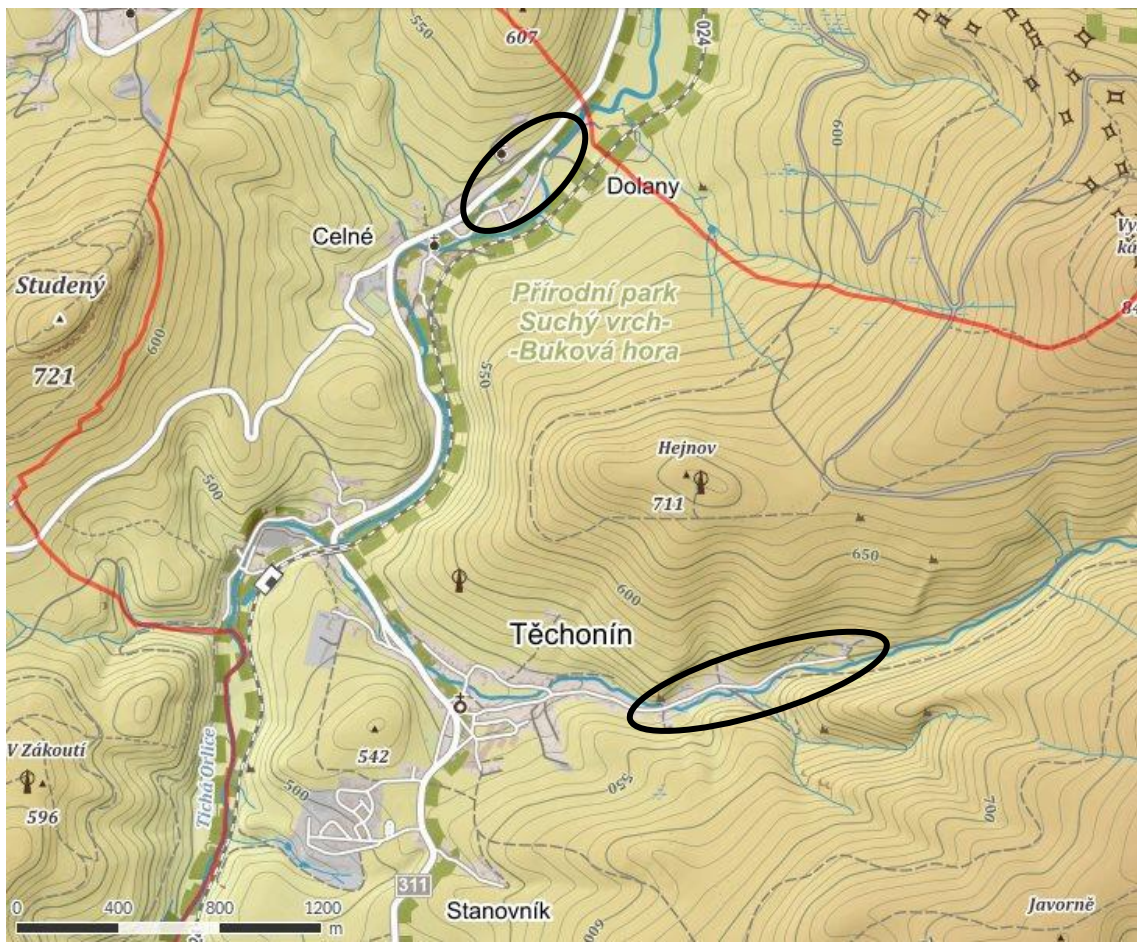
⁷⁰ Fialová barva značí oblasti s výrazným zastoupením chat, černá představuje lokality s výrazným zastoupením chalup v zástavbě.

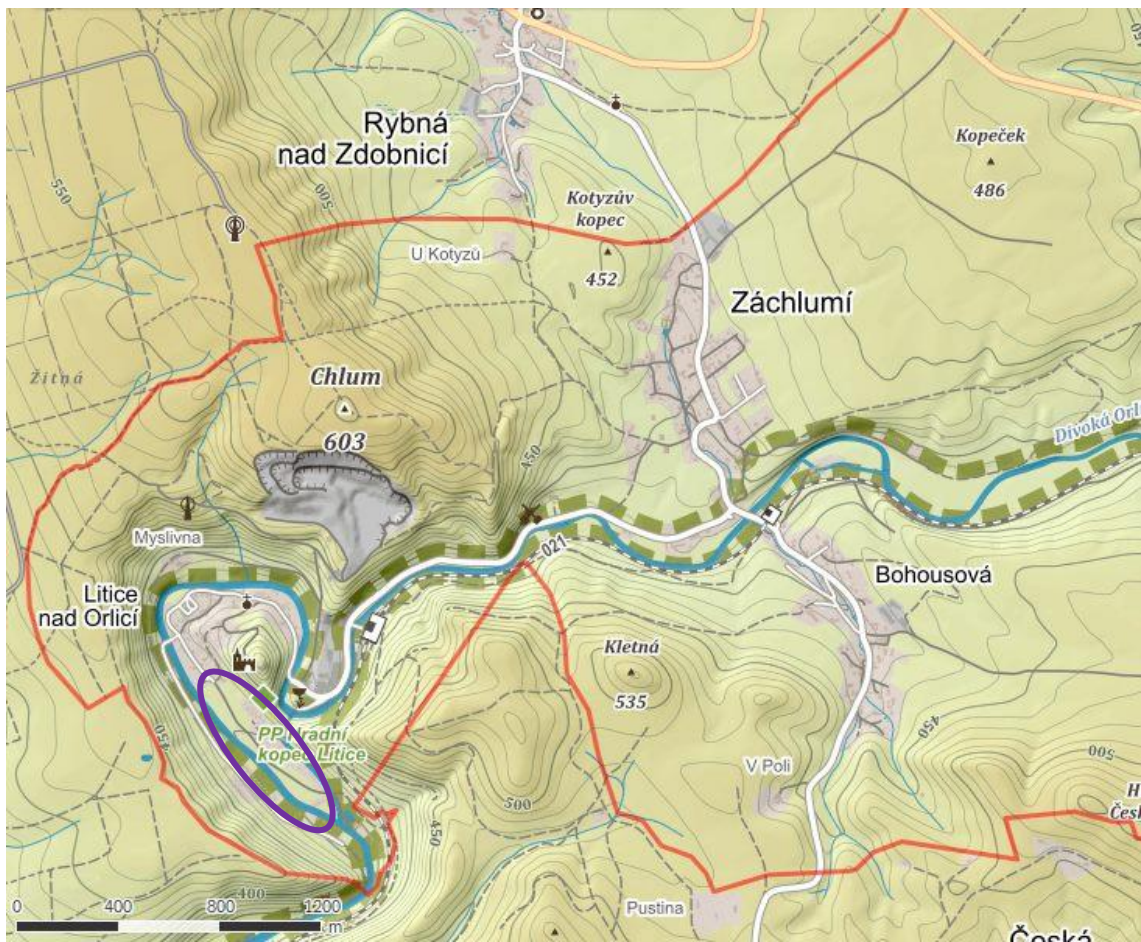
Obrázek 2: Náhled obce Klášterec nad Orlicí s vyznačením lokalit s výrazným zastoupením OIR v zástavbě, zdroj: <https://mapy.cz/>; vlastní zpracování

Obrázek 3: Náhled obce Pastviny s vyznačením lokalit s výrazným zastoupením OIR v zástavbě, zdroj: <https://mapy.cz/>; vlastní zpracování

Obrázek 4: Náhled obce Těchonín s vyznačením lokalit s výrazným zastoupením OIR v zástavbě, zdroj: <https://mapy.cz/>; vlastní zpracování

Obrázek 5: Náhled obce Záchlumí s vyznačením lokalit s výrazným zastoupením OIR v zástavbě, zdroj: <https://mapy.cz/>; vlastní zpracování

PŘÍLOHA č. 8

Ilustrativní obrázky objektů druhého bydlení na Orlicku

Obrázek 1: Ukázka rekreační chalupy na Orlicku, zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 2: Ukázka rekreační chalupy na Orlicku, zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 3: Ukázka rekreační chalupy na Orlicku, zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 4: Ukázka rekreační chaty na Orlicku, zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 5: Ukázka rekreační chaty na Orlicku, zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 6: Ukázka rekreační chaty na Orlicku, zdroj: vlastní zpracování

PŘÍLOHA č. 9

Přepisy rozhovorů se starosty a manažerem SO Orlicko

Přepis rozhovoru s RNDr. Antonínem Fialou, manažerem SO Orlicko

1. Máte informace o druhém bydlení na Orlicku? Sledujete tento fenomén v území?

V rámci Sdružení obcí Orlicko se to kdysi řešilo v rámci zpracování strategie, ale to už bylo někdy v roce 1997. Ale řešilo se to na Pastvinách v rámci mikroregionu Sdružení obcí Pod Zemskou branou, kde jsme dělali rozvojovou vizi, a tam se řešila struktura návštěvnosti, zvyšování služeb v souvislosti se stavebními uzávěrami atd. Takže v rámci velkého svazku ne, v rámci malého svazku ano.

2. Odkud informace získáváte?

Samozřejmě od samospráv.

3. Setkáváte se přímo s chataři a chalupáři? Případně kde, kdy a jak?

Osobně vlastním chatu a několik mých přátel také, takže v soukromí se s nimi setkávám, ale pracovní, že bych za nimi jezdil a vyptával se jich, to ne.

4. Vedou si obce záznamy o chatařích a chalupářích na svém území?

Já si myslím, že oni musejí mít záznamy, protože jednak je to zkolaudované, takže to má popisná čísla, jednak jim platí určitě alespoň za svoz nějakého odpadu, takže oni určitě někde mají evidenci a určitě to musejí statisticky někde vykazovat. I když si myslím, že určitě nemají úplně super systémové informace, co se týká obloženosti a obsazenosti atd., ale určitě vědí, že to tam mají, jestli jim platí, jestli jim neplatí atd., takže to asi vědí.

5. Je Orlicko z hlediska druhého bydlení oblíbená oblast?

Já si myslím, že ano. Jednak jsou tady oblasti víceméně tradiční, což jsou asi Čenkovice a Pastviny. Tam si myslím, že to tam bylo historicky před rokem 89 nejsoustředěnější. Ale myslím si, že i v poslední době je to vidět i na těch vesnicích, že se tam mění struktura obyvatelstva, že těch „luffáků“ je čím dál tím víc, což má asi negativní i pozitivní dopady. Ono je to vidět na tom, že ty vesnice jsou jakoby na pohled pěknější. Protože už si myslím, že úplně nedochází ke stavění nových chat, ale zejména na těch obcích, které byly vysídlené, dosídlené, což je tady většina vesnic, tak tam dochází k jejich přeměně na rekreační účely.

6. Čím je dána oblíbenost ze strany chatařů a chalupářů a co naopak působí v regionu proti druhému bydlení?

Je tady klid. Ty rekreační oblasti, jako jsou Čenkovice nebo Pastviny, tak to je díky tomu, že tam je přímo přítomná nějaká atraktivita cestovního ruchu, ať už je to přehrada nebo středisko zimních sportů, takže to je dáno tím. A v těch vesnicích to je spíš opravdu podle mě prostě klid, že ti lidé mají opravdu tendence jít z toho rachotu pryč, z těch měst, z té práce. Proto si nemyslím, že by nějaká odlehlost hrála roli. Dnes už každý jezdí autem a musí počítat s tím, že když vyhledává klid, tak tam asi nechce dálnici. Takže si myslím, že proti tady asi nic moc není. Je to prostě klidný, pěkný, bezpečný pohraniční region. Proti by samozřejmě mohlo být, pokud by šlo o nové zástavby, protože třeba v obcích jsou stavební uzávěry. Pastviny, pokud vím, tak mají stavební uzávěru a trochu si myslím, to je teda spíš trochu pocitové, že není ještě mnohde stabilizovaná situace "domorodci a rekreanti". Protože samozřejmě ti rekreanti tam úplně nežijí, tudíž se úplně nepodílí na nějakém tom spolkovém životě a mnoho starostů vám řekne, že z nich nic nemají, spíš přidělávají práci s kontejnery, odpady a musejí kvůli nim třeba do té chatové oblasti udržovat komunikace atd., ale myslím si, že už ten trend není takový, ta disbalance. Ono se také dost často stává, a ten trend bude větší, že lidé, kteří to měli jako rekreační domy a zestárli, tak se tam na dožití stěhují. To není tak úplně ojedinělá věc. Změní si zkrátka trvalé bydliště.

7. Jaké jsou dle Vás nejoblíbenější lokality a kde se naopak chataři a chalupáři nevyskytují? Dá se mezi nimi rozlišovat na oblasti letní a zimní rekreace?

Tak určitě Čenkovice jsou víceméně zimní. Dá se to rozdělit, ale Čenkovice a Pastviny fungují trochu jinak. Pastviny jsou vysloveně letní. Ty jestli mají samy kolem 300 obyvatel, tak v létě je akumulace třeba 2500. Tam prostě zima nefunguje. Tam si myslím, že spousta chat ani není uzpůsobená na celoroční provoz. V Čenkovicích to tak není. Čenkovice fungují v zimě i v létě. Třeba ne tak, že to je úplně stejné, ale fungují. A spíš si teda myslím, že pokud tam není vysloveně centrum zimních sportů, tak taková ta stavba chat z komunistických dob tak ta fungovala jakoby v letní sezóně. Co se týká těch zimních sezón, tak když tam vysloveně nejsou možnosti těch zimních sportů, tak to většinou zazimují a nevyužívají. Na Králicku, tam dochází v těch vesnicích kolem Králík, to znamená Bořkovice, Heřmanice, Lipka, Mladkov, k využívání starých objektů. Tam dřív nějaká ta komunistická výstavba nebyla. Kupodivu nebyla moc ani na Dolní

Moravě. Když přijedete do takových Čenkovic, tak tam vás to praští, na Pastvinách vás to praští, jak přijedete do toho údolí, tak vidíte řady dřevěných chat, to na Dolní Moravě prakticky nenajdete. Tam jsou staré baráky využívány jako penziony a postavili se teď baráky spíše komerční, než že by tam byly chaty. Třeba na té Dolní Moravě nevím, jestli tam třeba nebyla taková spádovost, protože Čenkovice spádově zahrnovaly Svitavy a Brno, a na tu Dolní Moravu, možná proto, že už to bylo moc daleko, tam to moc nefungovalo. Ale říkám, nevím z jakého důvodu, ale tam, když teď přijedete, tak tam těch chat pár je, deset, patnáct jich tam najdete, takových vysloveně postavených v těch 70. a 80. letech, ale nijak masivní to tam není.

8. Lze rozlišovat mezi spíše chatařskými a spíše chalupářskými lokalitami? Které to jsou?

Chalupáři se vyskytují spíše k tomu pohraničí. Ono i v takovém Klášterci najdete chalupáře, když jedete Kláštercem nahoru, i v Kunvaldě. Ten střed jsou víceméně domorodci, část těch „rekreaček“ tam ale je, nicméně jsou to staré objekty, které dřív byly stavěné domorodci a oni je z nějakého důvodu opustili a šli někam jinam, ale žádné nové chaty. Ještě si myslím, že kolem Potštejna a Litic to druhé bydlení je, tam jsou trochu chaty.

9. Když srovnáte Orlicko a Kladsko, vidíte v druhém bydlení rozdíly?

Já myslím, že je to neporovnatelné, protože tam to takto vůbec nefungovalo. A myslím si, že když přijedete pod „Králičák“, tak tam teď výstavba nových penzionů je díky tomu, že se na Černé hoře postavilo velké zimní centrum, ale takovýto fenomén chalupářství a chatařství tam nebyl.

10. Odkdy a jak se druhé bydlení na Orlicku vyvíjelo?

No já myslím, že to je otázka těch 70. a 80. let. To byla taková ta první vlna, kdy ti lidé v těch panelácích chtěli na tři dny odjet, nějaké peníze měli a neměli je moc za co jiného utratit. Já myslím, že v Čenkovicích a na Pastvinách je většina chat z této doby. A teď je spíše taková vlna shánění starých domů a jejich přestavby. Není to tak masivní, protože si myslím, že už je to finančně náročnější a většinou si tohle druhé bydlení zařizují lidé, kteří na to mají peníze. Co se týká domů po Němcích, tak se je samozřejmě snažili obsazovat, proto tam je ta struktura taková, jaká je. Přišli hodně lidé ze Slovenska, z jižní Moravy atd., ale že by si v té době někdo úplně kupoval chalupu za rekreačním účelem, ono po té válce ti lidé takové "roupy" neměli. Já si myslím, že to opravdu začalo až v roce 1965, 1970.

11. Odkud pocházejí chataři a chalupáři na Orlicku? Je mezi nimi rozdíl v rámci vzdálenosti trvalého bydliště?

Čenkovice, to je spíše ten směr jih, takže Lanškroun, Svitavy, Brno, směrem na tu jižní Moravu. Pastviny, to úplně nevím. Já si myslím, že Pastviny budou trochu rozházené, ale spádově je to ten vějíř Pardubice, Hradec Králové a sem blíž. Je to směs. Já si myslím, že tam nejsou lidé jen tady z regionu, ale z větších dálek, že to není úplně lokální záležitost.

12. Kdo jsou zdejší chataři a chalupáři? (věkem, postavením, majetkem, rodinným stavem)

Já nevím, co se bude dít, protože já na svém příkladu vím, že můj otec na tom pracuje, ale až to dostanu do ruky já, tak to dám pryč. Ale vím, že třeba v Čenkovicích, tam pohyby jsou a stává se často, že ti lidé ty chaty začínají komerčně využívat. Jinak já myslím, že se to nedá úplně říct, že by to byla záležitost jedné věkové skupiny. I takhle, co mám známé, tak to využívá, pokud to jde, celá rodina. Samozřejmě, ten vztah těch starých lidí, kteří to víceméně vybuodovali, k tomu je, ale využívají to všichni.

13. Pozorujete v posledních letech nějaké změny v druhém bydlení na Orlicku? (internacionalizace, komercializace)

Co se týká té internacionalizace, neřekl bych. Jednak ono to dřív moc nešlo, ale opravdu jsem nezaregistroval, že by to v regionu víc začali využívat cizinci. Ten trend pronajímání si myslím, že je. Ale ono je to taky otázka, jak co. Myslím si, že hlavně ty Pastviny a Čenkovice. A víc si myslím, že v těch Čenkovicích. Na těch Pastvinách to tak markantní není. To je zajímavé, asi o to třeba není takový zájem, jako o ty zimní sporty. Takže myslím si, že stále více, ale je to lokalita od lokality.

14. Pozorujete na Orlicku trend migrace na venkov za lepším životním prostředím? Hraje v tomto trendu druhé bydlení nějakou roli?

To se asi děje, ale že by to bylo nějaké masivní, to bych neřekl. Já si totiž myslím, že ty klasické komunistické chaty, co byly stavěné, nejsou úplně na nějaké trvalé bydlení. Na trvalejší bydlení jsou ty přestavěné chalupy, tam se to děje, ale určitě to není nějaké masivní.

15. Jaká jsou podle vás pozitiva druhého bydlení ve vztahu k rozvoji mikroregionu?

Z mého pohledu pozitiva moc nevidím. Z pohledu těch lidí určitě. Z pohledu regionu ti lidé využívají nějaké služby. Ale co je určitě pozitivum u těch chalup, tak

že je lidi dávají do kupy, že přispívají k lepšímu vzhledu těch obcí, protože se o ty chalupy starají, opravují je, starají se i o to okolí. A chalupáři obecně přispívají v létě k nějaké poptávce po službách. Ale on to je samozřejmě problém, protože když tam je nějaký obchod s potravinami, tak v létě nestíhá, pak ti chalupáři odjedou a nemá zase žádný odbyt. Co se týká zapojení těch chalupářů do života v obcích tak asi jak kde. To se nedá úplně říct. Zním pár chalupářů na Pastvinách. Poslední dva starostové jsou bývalí chalupáři, kteří šli do penze, měli tam chatu, změnili si tam bydliště a začali tam dělat starosty. Takže je to hodně individuální.

16. Jaká vidíte negativa druhého bydlení ve vztahu k rozvoji mikroregionu?

No, v těch rekreačních centrech si myslím, že to není úplně vhodná struktura pro byznys cestovního ruchu. Já si myslím, že je to problém i třeba ve „Špindlu“, s výstavbou nějakých apartmánových domů, protože oni zaberou kapacity, kde by mohl být klasický penzion nebo hotel pro normální rekreanty. Tam postaví apartmánový dům, což je něco podobného jako je chata, člověk si to koupí a je tam jeden týden v zimě a jinak je to prázdné. Tohle negativum je v Čenkovicích třeba stoprocentně. Tam není vhodná ubytovací kapacita. Tam se budují přepravní systémy, buduje se zimní středisko a nenajdete tam nocleh. Protože většinou je to obsazené, ty prostory, soukromými chatami. A zejména v nějakých středních a vyšších kategoriích. To byl problém v Říčkách, to je problém v Pastvinách. V Pastvinách, tam podle mě není slušný penzion. I když tam má postavený pěkný penzion ten dialyzační spolek. Takže to tu narušilo strukturu těch ubytovacích služeb. To je určitě negativum. A také samozřejmě těm obcím tím vzrůstávají náklady. Většinou tvrdí, že když poměřují náklady a přínosy z těch chalupářů, protože oni z nich nějaké příjmy mají, tak většinou nejsou úplně přesvědčeni, že je to to, co tam chtějí. Co se týká chat a nějakého hyzdění obcí, tak na Pastvinách to moc nepoznáte, protože tam přijedete a je to zastrčené do lesa, v Čenkovicích si toho všimnete. Mně už to nepřipadá tak špatné, protože já tam jezdím často, vyrůstal jsem tam, takže mně to připadá úplně normální, ale také si myslím, že to není úplně super.

17. Jaký je názor samospráv? Stěžují si nebo si chataře/chalupáře pochvalují?

Je to různé, ale myslím si, že ti mladší starostové už přemýšlí nad tím, jak by je využili ve svůj prospěch, než aby na ně vysloveně nadávali. A taky je to individuální, protože chataři mají samozřejmě různé požadavky. Chtějí opravovat silnice a ty obce nemají prostředky. Takže se z nich ty obce snaží tahat peníze.

18. Jaký je celkový postoj vedení SO k druhému bydlení?

Tak region to určitě oživuje. Já si myslím, že to nebude tak živelné, jak to bylo. Že jednak ty kapacity těch oblastí, o které byl zájem, tzn. ty vysloveně rekreační oblasti, jsou vyčerpané. Pokud nejsou vyčerpané, tak jsou drahé, takže to není úplně pro každého. A obecně to asi přispěje k nějakému ožívování, zejména ty chalupy, protože ti chalupáři jsou opravdu pracovití a něco tomu dávají.

19. Plánujete nějaké kroky k podpoře nebo potlačení druhého bydlení mikroregionu?

Ne.

20. Napadá Vás nějaká další doplňující informace k druhému bydlení?

Ono, kde je hodně chalup, tam je vždy dobrý trend. Ten střet těch domorodců a těch chalupářů byl a je. Oni mají dost často tendenci řešit, aby se ti chalupáři dostali k penězům z obce, protože samozřejmě ty různé komunikace k těm chatám jsou, a na posledním místě mají tendenci se dostávat do těch zastupitelstev. Takže oni si tam mění trvalé bydliště, aby jich bylo víc, aby byli slyšet. Ale já myslím, že kdyby nebylo chalupářů na těch dosídlených vesnicích, tak ty vesnice vypadají mnohem hůř. A když teda pomenu Čenkovice, Pastviny, tak ve všech těch obcích tady je to tak velké pozitivum a oni opravdu těm vesnicím dávají takovou pěknou tvář a i ten život. A opravdu si myslím, že už to tak masivní nikdy nebude, protože to bude stát velké peníze, a to už si nebude moct kdekdo dovolit.

Přepis rozhovoru s Mgr. Milenou Vališovou, starostkou obce Čenkovice

1. Máte představu, kolik chat a kolik chalup se v současnosti nachází na katastru Vaší obce? Jste spíše chatařskou nebo chalupářskou obcí?

Měla jsem tak představu, že kolem 200. Máme tady kolem 180 chat a kolem 60 chalup, takže dohromady je to nějakých 240 objektů. Takže jsme hlavně chatařská obec. Chalupy se nachází zejména v dolní části obce, hlavně pod dolní bytovkou, a chatařská je především horní část obce.

2. Věnujete fenoménu druhého bydlení jako vedení obce zvýšenou pozornost?

Tak určitě. Dokonce bych řekla, že ta rekreace nás v podstatě kolikrát zaměstnává i více než trvalí obyvatelé, v některých věcech. Je to jak v kterých oblastech. Snažíme se jim to tady nějakým způsobem zpříjemnit, ale někdy je to těžké. Třeba řešíme vodovod v horní části obce. Ten se řešil už za bývalého starosty. Žádalo se

tam o dotaci, ale ta nedopadla, jelikož tam jsou jenom chaty a nejsou tam trvalí obyvatelé. Ale říkám, řešíme to tady hodně i ohledně toho lyžování.

3. Jakou máte představu o chatařích a chalupářích? (jejich věk, vzdělání, rodinný stav, příjmová skupina) Je rozdíl mezi chataři a mezi chalupáři?

Já jsem si všimla, že ten standard v poslední době tak celkově stoupl, už jsme někde jinde než před deseti lety. A řekla bych, že to jde dost vidět i na těch chatařích. Já třeba bydlím v horní části obce, tam to hodně vidím. Řekla bych, že už opravdu i ty chaty mají lidé buď průměrní, nebo i nadprůměrní, co se týče výdělku a majetku, protože do té horní části se v zimě třeba dřív ani nedostali a teď už tady jezdí čtyřkolkami atd. Takže bych řekla, že tendence se zlepšuje. Je to prostě ten vývoj. A jsou tady chatičky, těch bych řekla, že už je méně, ve kterých zůstávají lidé, co sem jezdí na důchod, takoví ti starší pánové nebo už důchodci. Ti tady třeba nemají trvalé bydliště, ale tráví tu většinu času a domů jezdí spíše už jen na víkend. A někteří si tady nechávají třeba i trvalý pobyt. Řekla bych ale, že už převažují ti v produktivnějším věku. Tak jako konec toho produktivního věku.

4. Čím je dána oblíbenost obce ze strany chatařů a chalupářů a co naopak působí v obci proti druhému bydlení?

Myslím, že je láká ta krajina, že je tady hodně hezká příroda, to se lidem hodně líbí. Klid, pokud vylezou tam na ty vršky, v té horní části, je tam tak nádherné ticho! Taková ta pohoda, která samozřejmě ve městě není. A co je odrazuje, někdy možná v těch zimních měsících, je ten ruch. Ale to je zase o těch lidech, protože někdo je třeba rád, kdo přijede z těch mladších, že to tady trochu žije, a zase když potom jdete třeba s malými dětmi v té horní části obce v zimě a teď se tam vyhýbáte těm autům, tak to může zase třeba někoho odrazovat.

5. Odkud zdejší chataři a chalupáři převážně pochází? Je mezi chataři a chalupáři v tomto směru rozdíl?

Hodně třeba Svitavy, Česká Třebová, tady to okolí. Taky Ústí (nad Orlicí) tady bývá. Litomyšl, Brno, někdy i Praha, i když to není úplně tak časté. Asi bych neřekla, že je tam rozdíl mezi chataři a chalupáři. Jak teda říkám, znám hlavně tu horní část, ona ta horní část je úplně jiná než ta spodní. Tam je to takové živější. Naopak kolikrát se jde člověk rád projít dolů, protože tam je ten klid.

6. Odkdy a jak se druhé bydlení ve Vaší obci vyvíjelo?

Já myslím, že se to tady rozmohlo hodně v nějakých těch 70. letech. V podstatě vím, že lanovka tady funguje taky od těch 70. let a myslím si, že už to začaly hodně

ty lyžařské vleky. Určitě to bylo výrazně navázané na ně, protože tady hodně měli ty chaty i ti, co tady sloužili na vlecích z České Třebové. Spousta z nich si tady pak pořídila chatky a v podstatě jsou tu doteď. Němci tady dřív také byli a myslím, že nějaké ty chalupy tady jsou po nich. Nějaké německé hroby tady byly a občas se tady Němci objevují.

7. Jaký je současný trend v počtu objektů druhého bydlení ve Vaší obci?

Spíše bych řekla, že ti lidé o to mají zájem. Dokonce docela hodně lidí volá, jestli máme pozemek na prodej pro chatu a my jim říkáme, že nejsme nafukovací. Už je to takový ten stop stav. Zkrátka bych řekla, že už moc pozemky neprodáváme. Spíše třeba když někdo zemře nebo nemá komu tu chatu dát nebo z nějakých důvodů sem nemůže, tak se snažíme nabízet stávající chaty. Teď se tu v poslední době rozmohly i nějaké ty penziony, tak bych řekla, že tu pořád nějaký ten růst je. Opravdu se snažíme, aby zájem byl jen o stávající chaty, protože my už nemáme pozemky, kam je umístit, a tam ten horní konec, tam to je už opravdu „nahečmané“ a my vyloženě nechceme, aby tady všude byly jenom chaty. Musíme si nechat i nějaké pozemky na rodinnou výstavbu. A musím říct, že v poslední době se druhé bydlení rozrůstá i do toho středu obce. Tady v tom středu to dřív vůbec nebylo a teď už, jak ti místní lidé umírají nebo odcházejí, tak se ty chalupy nebo domky prodávají, takže se ta rekreace dostává i tady do toho centra obce. Takže v tomto se to v posledních letech mění.

8. Vnímáte jiné trendy, co se týká charakteru druhého bydlení ve Vaší obci? (internacionalizace, komercializace, věk uživatelů, trvalé bydliště aj.)

Řekla bych, že cizinci úplně ne, ti spíše jezdí tady do těch podnájmů. To vím, že někteří stálí obyvatelé tady třeba mají rodinný domek a část pronajímají, tak vím, že sem třeba ti Holanďané nebo ti Němci jezdí, ale že by tady něco kupovali, to myslím, že ne. Ale ten pronájem tady teda funguje hodně. Dokonce bych řekla, že dneska, když si někdo staví, tak už nějak i myslí na to, že by to tam mohl pronajímat. Řekla bych, že to je třeba 8 z 10 případů, tedy opravdu hodně. Nebo třeba že majitelé sem jedou jen na nějaký víkend a zbytek roku to pronajímají. Tady ty chaty jsou ve většině obyvatelné i v zimě. Tak 99 % z nich.

9. Jaký je současný trend v chování chatařů/chalupářů? (vztahy, jejich náročnost, způsob trávení času, způsob dopravy)

Já bych třeba řekla, že konflikty nejsou. To tady nějak vůbec nevidím, ale spíš bych řekla, že je v tom chování poznat, jestli ti lidé tady mají chatu už nějakou delší

dobu nebo jestli jsou tady nově. Teď nechci všechny házet do jednoho pytle, vůbec ne, říkám tak převážně, jak to je. Ale většinou ti, co jsou tady už nějakou delší dobu, tak trošku ty Čenkovice berou jako takovou srdcovou záležitost a vidíte u nich to chování trošku jiné, pokornější. Většinou ti novější, nechci to vztahovat na všechny, ale kolikrát se stane, že sem přijede někdo z Prahy stylem „teď jsem na horách a chci si užívat“. A vesnice je nějak už nezajímá. Co se týká náročnosti, jsou ti lidé pohodlnější. Ale to je asi tak úplně všude, bych řekla. To je s tím, jak tady často řešíme ty lyžařské vleky. Snažíme se, aby všechno měli, aby jezdil skibus, aby nemuseli z parkoviště pěšky, což je taky trošku odrazuje, aby je vyvezl až k těm vlekům, aby u těch vleků měli nějaký bar, kde si mohou sednout. Řekla bych, že už čekají větší komfort. Je to taky kvalitou života. Určitě jsou náročnější a pohodlnější. Samozřejmě je to jiné, než to bylo v 80. letech. Určitě v dopravě převažují auta. Občas se ještě stane, že se třeba důchodci ptají, jak jim jede autobus z České Třebové, že sem třeba přijedou autobusem, ale jinak používají vyloženě hlavně ta auta.

10. Pozorujete ve vaší obci trend migrace na venkov za lepším životním prostředím? Hraje v tomto trendu druhé bydlení nějakou roli? (kdo imigruje, důvody)

S migrací sem a bydlištěm je to tak půl na půl. Jsou lidé, kteří si to trvalé bydliště nechávají tam, odkud pochází, třeba když to mají kousek, ale převážnou část doby jsou tady. A pak jsou lidé, kteří se sem třeba i přihlásí. Jsou to spíše starší lidé, na ten důchod. Pak jsou takové výjimky, že se sem třeba nahlásí někdo jiný než důchodce. Ale víc je asi těch, kteří se sem ještě nepřihlásili, to je asi pravda.

11. Jaké jsou dle Vás vztahy místních a chatařů/chalupářů? Vidíte mezi chataři a chalupáři v tomto směru rozdíl?

Co se týče těch, co sem jezdí nějakou delší dobu, můžu říct, že hodně z nich sem už víceméně zapadlo. Hlavně ti, co sem třeba jezdí každý týden a už sem jezdí roky. To už se mezi nimi a domorodci nedělají nějaké rozdíly. To už je v podstatě berete, jako trvalé obyvatele. Spíše jde ale také o to, jestli ti lidé se nějakým způsobem chtějí zapojit. Pak jsou taky chataři, o kterých ani nevíte, že tady jsou. Ti nemají tu potřebu se zapojovat a jsou třeba jen kamarádi s těmi chataři, které mají okolo.

12. Jaké máte Vy jako vedení obce s chataři a chalupáři vztahy?

Největší problém jsou prostě odpady. Neříkáme, že my, jako trvalí obyvatelé, neděláme odpady, ale třeba když vezmu to období, které je pro nás, co se týče

rekreantů, nejnáročnější, jako jsou Vánoce, Silvestr, to jsou opravdu na sběrném místě obrovské kupy! Ale je fakt, že některé musím pochválit, že se to snaží rovnat. Někteří prostě přijdou, hodí to tam a to je asi největší problém. Teď vybíráme parkovné a zase jsou lidé, kterým to nějakým způsobem vadí, ale řeknou to normálně, jako proč to děláte a v podstatě se s nimi dá mluvit. A pak přijde někdo stylem „Co to tady má znamenat?“.

13. Na co si chataři/chalupáři stěžují nejčastěji?

Teď, co se týče těch klimatických podmínek, tak je problém voda na tom horním konci. Tam se budou dělat nějaké vrty a nějaké studny, protože třeba v létě se stalo, že jim to tam úplně vyschlo. To bych úplně neřekla, že jsou to stížnosti, to je, že se na to ptají. A teď tady pořád řešíme parkoviště. My to máme tak nešťastné, že přes parkoviště nám vede cesta k chatám. Takže co se zase platí parkovné, tak to řešíme, že těm, co tam mají nemovitost, samozřejmě vydáváme povolenky zdarma, ostatní platí. Někomu se to nelíbí, někomu je to jedno. Hodně lidí také mrzí, že tady ty sjezdovky prodaly, protože se na tom třeba dlouhé roky angažovali. Že už Čenkovice nejsou, co bývaly.

14. Za co Vás naopak nejčastěji chválí?

–

15. Setkáváte se i neformálně s chataři a chalupáři?

Určitě ano. Většinou právě takhle, když se dělají nějaké akce, nebo na lyžích, když chodím lyžovat. Zajdeme na čaj do hospody, tak tam je potkávám. Takže se dá říct, že mám mezi nimi i známé a přátele.

16. Snažíte se zapojit chataře/chalupáře do rozhodování v obci? Projevují vlastní iniciativu?

No, na zastupitelstvo většinou chodí, když vědí, že na tom programu bude něco, co je hodně zajímavé, anebo když oni něco mají. Jako že by chodili jen tak sami od sebe, to se nám nestává, ale to tady nechodí ani místní. Ale to je teda asi v těch malých obcích časté. Potom samozřejmě chodí většinou, když se to právě týká těch vleků, když se rozhoduje před sezónou, co bude s tím parkovištěm, jak to bude fungovat, tak to třeba přijdou někteří ti chataři i ti, co třeba pronajímají. A potom třeba samozřejmě když chtějí koupit nějaký pozemek. Někdy přijdou a někdy se za mnou přímo staví. Jestli jsou organizováni, to záleží, co se řeší. Já třeba vím, když se řešilo, že se v té horní části opravovala cesta a my jsme jim na to dávali nějaký

materiál, tak si to tam zorganizovali ti lidé, co tam bydleli. A to se domlouvali. Jinak ne.

17. Podílejí se chataři/chalupáři na kulturním a společenském životě v obci? Jsou alespoň účastníky akcí? Je mezi nimi nějaký rozdíl?

Spíše jako účastníci. Třeba když tady máme každý rok rozsvěcování vánočního stromečku, tak se přijdou podívat. Musím říct, že na tuhle akci hodně chodí rekreanti. Je jich tam určitě tak polovina. Přijdou, dají si svařák, zase se potkají s těmi dalšími rekreanty nebo s místními, popovídají si, ale jsou to pořád v postatě ti stejní lidé. Ale že by pomáhali s organizací, tak to teď už moc ne. Dřív to bylo, třeba když Česká Třebová ještě měla vlek. To dělali karneval na lyžích, což vlastně byla vyloženě akce vlekářů a hodně do toho byli zapojení rekreanti. Teď už ten vlek není, tak se to rozpadlo.

18. Jaká jsou podle vás pozitiva druhého bydlení ve vztahu k rozvoji obce? (ekonomická, sociální, kulturní, architektonická, environmentální)

Určitě to, že ty Čenkovice jsou známé. Pro ty vlekáře to jsou samozřejmě finance, že to tady můžou nějakým způsobem rozvíjet podnikatelé. Je tady víc hospůdek než na normální malé vesnici. Hlavně přes tu sezónu a hlavně v té horní části obce. Co si myslím, že nám hodně pomáhá, to jsou třeba i ty školy, co sem jezdí na lyžařské kurzy. Taky tu díky rekreantům pořád ještě funguje obchod, protože to si myslím, že ten by tady jinak už nebyl. A to ne tedy, že by ho ti rekreanti nějak hojně využívali, že by tady dělali nějaké velké nákupy, samozřejmě spoustu si toho přivezou někde z měst, ale pro ty rohlíky, pro takové ty běžné menší nákupy, se sem staví, a ty lyžařské kurzy taky, takže si myslím, že ten obchod je tady díky tomu. Co se týká té architektury, tak je to o zvyku. Já jsem tady od mala, takže mně přijde, že ty chaty, co tu byly dřív, sem zapadají, a ty chaty, co jsou novější, tak už moc ne. Přijde mi, že už se to dělá všechno takové veliké a už to prostě není ono. Ale tím nemyslím, že by to bylo úplně škaredé, ale už je to prostě trošku v jiném stylu. Samozřejmě je to modernější, ale pořád se snažíme, aby to bylo v nějaké takové té koncepci vesnice, aby to tady tak nějak vypadalo hezky, aby tady nerostly úplně nějaké šílenosti. Je to dáno i územním plánem, debatujeme se stavebním úřadem ve Výprachticích, pořád se snažíme.

19. Jaká vidíte negativa druhého bydlení ve vztahu k rozvoji obce? (ekonomická, sociální, kulturní, architektonická, environmentální)

Ty odpady. Na to obec doplácí. To mi teď ještě připomnělo jednu věc s hasiči, co tady máme v Čenkovicích. My tady máme 187 trvalých obyvatel a hasiči tady zodpovídají za všechny ty chaty. Kdyby tu byl požár, tak tam je chatka vedle chatky a je to pro nás v tomhle směru náročné. Je to velká zodpovědnost. Jsme malá vesnice a těch rekreatů tady máme hodně. Taky kanalizaci tady máme jen částečnou, po středu obce. Ta končí u té horní bytovky.

20. Plánujete nějaké kroky k podpoře nebo k potlačení druhého bydlení v obci?

Nemyslím si, že by to bylo nějak extrémně tak nebo tak. To znamená ani nepotlačovat, ani nepodporovat, protože samozřejmě chceme, aby se to tady rozvíjelo, ale ne nárůstem těch chat, protože už nemáme moc kam ty chaty dávat. Ale snažíme se, aby se tady rekreatům nějakým způsobem líbilo, aby ta obec i hezky vypadala, a když mají nějaké požadavky, tak se tu situaci snažíme probrat a vyjít z toho tak nějak racionálně.

Přepis rozhovoru s Bc. Lenkou Ševčíkovou, starostkou obce Klášterec n. Orlicí

1. Máte představu, kolik chat a kolik chalup se v současnosti nachází na katastru Vaší obce? Jste spíše chatařskou nebo chalupářskou obcí?

Máme představu podle vybírání poplatků za odpad. Podle evidenčních čísel, což jsou ty objekty k rekreaci, tak máme 188. Jsme spíše chatařskou obcí, ale ty staré domy, co jsou využívané jako chalupy, ty tady také jsou. Je to tak, že tam žili třeba ti rodiče nebo někdo z rodiny, ta rodina se rozprchla do světa nebo do velkých měst a oni pak třeba zdědí zpátky tu chalupu. Teď tady jsou dvě krásné předělané chalupy. To jsou zase lidé, kteří žijí v Praze, mají velice náročné zaměstnání a teď si tady koupili chalupu, kompletně ji předělali a říkali mi, že sem půjdou bydlet natrvalo. Řekla bych, že jich může být tak ke 30.

2. Věnujete fenoménu druhého bydlení jako vedení obce zvýšenou pozornost?

Já myslím, že to nebereme jako okrajovou záležitost, že to bereme tak, jak to je. Protože těch chat je tady opravdu hodně. Tady vlastně vznikla jedna taková ta chatová oblast a pak je tady dost starých domů, co se využívají k chalupaření, takže spoustu těch lidí známe, je jich tady hodně. Víme, že tady jsou v sezóně, někteří tady jsou třeba i celý rok.

3. Jakou máte představu o chatařích a chalupářích? (jejich věk, vzdělání, rodinný stav, příjmová skupina) Je rozdíl mezi chataři a mezi chalupáři?

Tam v té chatové osadě za lomem, tam bych řekla, že to jsou ty chaty z těch 80. let, takže ta populace samozřejmě už teď zestárla. Takže myslím si, že tam jsou spíše starší lidé. Já některé znám osobně, co sem chodí každý rok vyřídít nějaké věci úředně a tak bych řekla, že většina jich je teď starších nebo ve věku třeba 60, 65 let. Ale už zase to přebírají třeba jejich děti. Co se týká majetku, to se asi takhle nedá říct. Řekla bych, že tak jako to bylo už za toho socialismu, že ta úroveň těch lidí byla víceméně stejná, tak teď tam určitě jsou třeba váženější lidé, jako je pan doktor, protože vím, že tam jsou doktoři, tak ti jsou na tom samozřejmě lépe, než to bylo předtím. Ale neřekla bych, že to je nějaká skupina nějakých vyloženě movitých lidí. A oni naopak, mám pocit, znala jsem tady pana doktora z Hradce Králové, odborníka, znalce, ten naopak sem jezdil a podle mě tady chtěl působit jako ten úplně nejnižší člověk, jako ten opak. Oni sem utíkají za tím klidem a nechtějí si s sebou táhnout tu práci a tu odpovědnost, co mají třeba v tom zaměstnání.

4. Čím je dána oblíbenost obce ze strany chatařů a chalupářů a co naopak působí v obci proti druhému bydlení?

Tak já si myslím, že utekli z toho města, protože je tady víceméně opravdu hodně lidí z Hradce. Tenkrát to byl Královéhradecký kraj a ty Pastviny jsou vyhlášené. Dobrou pověst mají pořád. Když nejsou suché roky, jako byly teď ty dva poslední, tak mají čistou vodu. Takže podle mě ti lidé nejvíce utíkají za tou přírodou a vodou. V létě tady hodně jezdí na kolech. Co by je naopak odrazovalo, nevím.

5. Odkud zdejší chataři a chalupáři převážně pochází? Je mezi chataři a chalupáři v tomto směru rozdíl?

Řekla bych, že jsou hodně z Hradce Králové. Jsou tu i lidé z Prahy. Nejvíce bych ale řekla, že z toho Hradecka a Pardubicka. Jsou tady i z bližšího okolí. Chatu tady mají i místní, kteří třeba bydlí tady v bytovce a mají chatu a na léto nebo třeba už od května žijí na té chatě.

6. Odkdy a jak se druhé bydlení ve Vaší obci vyvíjelo?

Tak to bylo, když se tady budovala ta chatová osada u lomu. Tak to opravdu vyrostlo v krátké době, v těch 80. letech. To bylo v rámci nějakého rozvoje nebo turistiky a vyčlenili tam jednu louku. Je to blízko Pastvinské přehrady, hned na začátku, a spoustu jich tam teda vyrostlo najednou.

7. Jaký je současný trend v počtu objektů druhého bydlení ve Vaší obci?

Nám se hodně stává, že sem stále chodí lidé a chtějí si tady postavit novou chatu, ale my tady teď máme stavební uzávěru na chaty, protože tenkrát se to pustilo v takové nekontrolované míře. Takže spíše tady shání chalupy. To je neustále. Chodí mi sem i pracovníci realitních kanceláří, jestli nevím o nějakém volném objektu nebo chatě, jestli se tady nebude něco prodávat a tak. Takže spíše bych řekla, že ten zájem je pořád. Teď si tady vyloženě buď někdo musí postavit rodinný dům a pak ho rekreačně využívat, ale je to stavba rodinného domu, takže to má nějaké parametry, není to chata, anebo si musí koupit něco, co už je tady postaveného. Ta uzávěra už je tady dlouho. V našem územním plánu, který byl první někdy v 90. roce, tak tam už to bylo. Takže když by tady někdo chtěl postavit chatu, tak nemůže. Povolení na chatu nedostane. Jenže ti lidi to obchází. Postaví rodinný dům a využívají ho potom jako chatu.

8. Vnímáte jiné trendy, co se týká charakteru druhého bydlení ve Vaší obci? (internacionalizace, komercionalizace, věk uživatelů, trvalé bydliště aj.)

Ta doba toho pronajímání už teď není. Vyloženě že by někdo pronajímal tu svoji chatu, to si myslím, že už teď moc nefunguje, jak byly dřív takové ty smlouvy s těmi cestovními kancelářemi, že přijeli Holanďané, tak to bych řekla, že už ten trend takový není, že už si to ti lidé spíše nechají ke svojí rekreaci. Co se týká cizinců, tak my tady teď máme dva objekty, které koupili Francouzi. Ten jeden se naučil už docela dobře česky, tak jsem se s ním bavila. On sem jezdí, má dvě malé děti a jak mi říkal, tak musí půl roku žít tam a půl roku může žít tady. Je to takový mladý muž. Říkal, že se mu tady líbí.

9. Jaký je současný trend v chování chatařů/chalupářů? (vztahy, jejich náročnost, způsob trávení času, způsob dopravy)

Tak dříve přijeli, byli na té zahrádce, opekli si buřty. Teď ti lidé opravdu i hodně jezdí na kole, ta cykloturistika, to se líbí. Chodí s těmi hůlkami. Jsou celkově aktivnější.

10. Pozorujete ve vaší obci trend migrace na venkov za lepším životním prostředím? Hraje v tomto trendu druhé bydlení nějakou roli? (kdo imigruje, důvody)

Neřekla bych, že by ty chaty byly nějak výrazně obydlené trvale. Jestli, tak jen v jednotkách případů. Není to masový jev. Trvalé bydliště si sem nedávají.

11. Jaké jsou dle Vás vztahy místních a chatařů/chalupářů? Vidíte mezi chataři a chalupáři v tomto směru rozdíl?

Já myslím, že vychází velice dobře. Řekla bych, že ti chataři a chalupáři se někdy snaží seznámit tady s těmi místními a taková ta spolupráce, myslím, že funguje, že ti místní dokážou ledaco zařídit ve městě nebo řemeslníci jim tady něco opraví. Já bych řekla, že to tady funguje spíše takhle. Ti chataři jsou takové oživení pro obě strany. Myslím si, že tady se to bere podle toho, jaký ten člověk je, než jestli je chatař nebo místní. Prostě může být tady místní člověk a holt je s ním těžší domluva, zrovna tak může být pán z Prahy a může si myslet, že by mohl dělat prezidenta republiky.

12. Jaké máte Vy jako vedení obce s chataři a chalupáři vztahy?

My řešíme odpadové hospodářství, ale to je všeobecný problém. Tak jak to musíme řešit pro naše lidi, tak zrovna tak to musíme řešit v té chatové osadě nebo na těch odlehlejších místech. Anebo přijdou, že chtějí opravit komunikaci, tak vyhodnotíme stav všech našich komunikací, jako každý rok, a někdy se opraví i komunikace u nich, někdy jinde. My to opravdu takhle nějak nerozlišujeme.

13. Na co si chataři/chalupáři stěžují nejčastěji?

Někdy řeší i sousedské vztahy. To řeší stejně jako trvale žijící. Tam, pokud to přesáhlo už do nějaké míry přestupku, tak my už pak tady ty přestupky neřešíme, protože jsme malá obec, ale řeší se to v Žamberku. A já si teď nepamatuji z poslední doby, že by to došlo někdy takhle daleko. Když jsou tam sousedské spory, tak si to vyřikají. Já, jestli si pamatuji, za celou dobu, co tady jsem, tak dva spory, co se museli řešit jako přestupek, jinak se ti lidé vždy domluvili. A když někdy přijdou s nějakým požadavkem, tak většinou řešíme právě buď odpadové hospodářství, nebo komunikace.

14. Za co Vás naopak nejčastěji chválí?

Já si myslím, že se tady snažíme vždy těm lidem nějak vyjít vstříc, takže oni i přijdou a třeba řeknou, že se to povedlo, třeba právě když se podaří opravit kousek komunikace. Nebo třeba pán, který je z Prahy, volal, že se tam prý něco děje, jestli bychom se na tu jeho chalupu nešli podívat, tak se tam jdu podívat a napíšu mu, že chalupa je v pořádku, tak taky poděkují.

15. Setkáváte se i neformálně s chataři a chalupáři?

Někdy ano, určitě. I osobní známé mezi nimi mám, to určitě.

16. Snažíte se zapojit chataře/chalupáře do rozhodování v obci? Projevují vlastní iniciativu?

Na zastupitelstvo nechodí, ale co se tady děje, to si myslím, že se zajímají. My tady vydáváme Sousedské listy, vydáváme to tři obce dohromady, ještě tady se dvěma sousedními menšími obcemi. Ty vychází každé dva měsíce. A to když my to prodáváme tady v obchodě, tak to vždy přes ten víkend hned zmizí. To ti lidé opravdu kupují. A i přes stránky zasíláme nějaké aktuality. A to se mi kolikrát stane, že třeba teď bylo čtení z kroniky a chalupáři mi říkali, že to je fajn, že jim přišla ta aktualita přes mail, že by to jinak nevěděli.

17. Podílejí se chataři/chalupáři na kulturním a společenském životě v obci? Jsou alespoň účastníky akcí? Je mezi nimi nějaký rozdíl?

I jako organizátoři. Někteří tady chodí do Sokola nebo jsou aktivní třeba ve fotbalovém klubu. Týká se to třeba i divadla. Přišel pán, že tam, kde žije, tak mají divadelní spolek a že to domluví, že sem přijedou zahrát. Myslím, že se opravdu snaží zapadnout. Mezi nimi jsou určitě aktivnější ti, kteří tady žijí delší dobu nebo tady mají třeba nějaké předky, tak ti opravdu chtějí pomoci.

18. Jaká jsou podle vás pozitiva druhého bydlení ve vztahu k rozvoji obce? (ekonomická, sociální, kulturní, architektonická, environmentální)

Ekonomický přínos z nich má určitě konzum. Potraviny přes léto, to je pomalu na fronty. Myslím, že ten obchod se to tady snaží zmodernizovat, že tu poptávku vidí, ale je to tím, že ten obchod je tady takový vyhlášený, takže oni sem jezdí rádi nakupovat, takže určitě tady nějaké peníze nechávají. Vyloženě obec, že by z toho něco měla, to my vybíráme v těch poplatcích. Důležitý je ten život tady. Že sem přinesou něco nového. Já se na to opravdu nedívám špatně. Myslím, že je to fajn, když to takhle funguje.

19. Jaká vidíte negativa druhého bydlení ve vztahu k rozvoji obce? (ekonomická, sociální, kulturní, architektonická, environmentální)

To bych ani neřekla, něco vyloženě negativního. Myslím, že ten prostor tenkrát měli udělat větší a měli jim dát větší pozemky, že by to tam nebylo takové „nahečmané“, ta chatová osada. A jinak, co se týká té roztroušené rekreační zástavby, co žijí na těch chalupách, tak v tom nevidím žádné negativum.

20. Plánujete nějaké kroky k podpoře nebo k potlačení druhého bydlení v obci?

Ne, nic s tím neplánujeme.

Přepis rozhovoru s Ladislavem Škárkem, starostou obce Pastviny

1. Máte představu, kolik chat a kolik chalup se v současnosti nachází na katastru Vaší obce? Jste spíše chatařskou nebo chalupářskou obcí?

Rozhodně je tady více chat, to stoprocentně. Tipuji, že tak 90 % z těch objektů druhého bydlení jsou chaty. Nevím to úplně přesně, to se přiznám, ale minulý rok jsme zpracovávali Program rozvoje obce a tam se objevovalo číslo kolem 430 objektů, tak když z toho odečtete pár těch větších penzionů, kterých je asi čtyři nebo pět, a pak to rozdělíte v tom poměru 90 : 10, tak by to asi takhle mohlo odpovídat skutečnosti.

2. Věnujete fenoménu druhého bydlení jako vedení obce zvýšenou pozornost?

Tak stoprocentně, protože to má určité dopady na tu obec. A to jak kladné, tak záporné. Je to podstatná složka finanční, která do rozpočtu obce připadá.

3. Jakou máte představu o chatařích a chalupářích? (jejich věk, vzdělání, rodinný stav, příjmová skupina) Je rozdíl mezi chataři a mezi chalupáři?

Tohle se přiznám, že ne. Většinou bych řekl, že, co mám zkušenost tím, že tady s nimi jedním a řeším nějaké kácení dřevin a takové věci, nákupy, prodeje pozemků a podobně, tak bych většinou řekl, že to jsou spíše vzdělanější lidé. Jsou to inženýři, doktoři. Taková vrstva lidí. Ono to asi i pramení z toho, že když tady byl ten největší boom, ty chaty se stavěly v těch letech za komunistů, tak na chatu jezdili lidé ne z vesnice, ale z města, a určitě jezdili ti, kteří byli nějakým způsobem tak finančně zajištěni, že si to mohli dovolit. I když teď už se to zase trochu mění. Dřív nebyla ta vrstva podnikatelů, drobných živnostníků. Ale pokud se jedná o ty původní chataře, tak mám takový poznatek, že to jsou lidé s nějakým vyšším vzděláním a odpovídá tomu samozřejmě i nějaká příjmová skupina.

4. Čím je dána oblíbenost obce ze strany chatařů a chalupářů a co naopak působí v obci proti druhému bydlení?

V tom, co je láká, se nabízí přehrada. Nicméně tím, že tady vlastně celý život žiju, tak to člověk nějakým způsobem vyhodnocuje, jak se tady žije, jak se tady dá nějak fungovat, a protože tady ta krajina a prostředí jsou tak rozmanité, že není problém vyrazit na kolo, není problém vyrazit na běžky, jsou tady jak kopečky, tak dá se vyrazit dolů směrem na Žamberk do nížiny a podobně, jsou tady vodní sporty, jsou tady lesy, není to daleko do Polska, i když to už teď až tak atraktivní není, ale dřív se tam samozřejmě jezdilo na nákupy a podobně, tak si myslím, že určitá atraktivita toho prostoru tady, to je určitě láká. Co by je odrazovalo, to nevím. Třeba, ale to je

opravdu spíše jen zrnko, není to nějak masivně, že jsou nějakým způsobem zvyklí, když jsou třeba z Prahy nebo z nějaké takové větší aglomerace, na nějaký komfort, na nějaké služby, které jsou v tom jejich bydlišti zavedené a jsou tam za nějaké peníze. Pak přijedou sem a třeba se jim nějaké věci nelíbí, ale to jsou případy jednotlivců. Jinak si myslím, že tady nic, čím by je obec vyloženě odrazovala, není.

5. Odkud zdejší chataři a chalupáři převážně pochází? Je mezi chataři a chalupáři v tomto směru rozdíl?

Nebudu to říkat podle počtu. Nevím, kolik jich je, ale vím, podle SPZ, že spousta těch lidí je tak nějak spádově z toho Šumperska, když to vezmu z toho severu, severovýchodu. A jinak pak tady velkou skupinu tvoří Ústí (nad Orlicí), (Česká) Třebová, což je vcelku v dostupnosti, Rychnov (nad Kněžnou) a pak není výjimkou určitě Hradec Králové, Pardubice. Zním tady třeba i Pražáky, ale nemyslím si, že těch by tady bylo až tolik, že by to bylo markantní.

6. Odkdy a jak se druhé bydlení ve Vaší obci vyvíjelo?

Tady ta vesnice byla původně v tom korytě, které je teď zatopené, a v podstatě před druhou světovou válkou byla postavená přehrada a ti lidé byli nějakým způsobem vysídleni z té lokality přehrady a zůstalo tady pár domů, co byly původně statky, které nebyly v tom korytě. Většina z nich je nově postavených. Pak proběhla válka, 50. léta byla taková divoká tady v pohraničí, ale myslím si, od toho roku 1960, 1965, i podle toho, co jsem tady dohledal v archivních dokumentech o těch stavbách chat, že ten největší boom byl po tom roce 1960 a asi to šlo živelněji, než se očekávalo, protože prakticky někdy mezi roky 1980 a 1985 tady musela být dokonce vydána vyhláška, že je tady stavební uzávěra na rekreační objekty. Protože, samozřejmě, kdo chtěl chatu, tak ji chtěl tak, aby to neměl daleko k vodě, aby tam měl trošku místo a sluníčko, aby tam měl klid a podobně, ale hlavně co nejbliže k vodě, a tak se stalo, že ta různá skaliska a kopečky, které tady jsou, a protože ta krajina je tady velice členitá, tak vznikly všelijaké ostrůvky a samozřejmě, že nikdo neřešil nějaké odpady a takové věci. A po těch 15 letech, co ta výstavba začala, začaly být i jiné nároky. Dřív měli za chatou v lese suchý záchod a jezdili tam na víkend a byli to napůl třeba trampové nebo lidé, kteří vyznávali nějaký takový způsob života, a jakmile se postupně zaváděla voda do těch objektů a podobně, tak když přivedete vodu, tak ji musíte i nějak likvidovat, takže tady byl pravděpodobně nějaký poznatek, že ta únosnost té krajiny, té přírody, že to má nějaké své limity, a jestliže se chtějí lidé v té přehradě koupat, tak

je potřeba, aby ta voda měla nějakou kvalitu, čistotu, proto bylo potřeba to regulovat. Výjimka byla pouze pro objekty trvalého bydlení. Řada lidí je tím dotčených, že by si tady třeba rádi koupili pozemek, postavili chatu, ale naráží na toto omezení.

7. Jaký je současný trend v počtu objektů druhého bydlení ve Vaší obci?

No tak tím, že je to dané tou uzávěrou, tak ty objekty nepřibývají. Jediné co, tak dochází k těm rekonstrukcím, protože lidé už mají dneska jiné nároky, což je dobře, ať už z hlediska toho estetického, tak z hlediska nakládání s těmi odpady, pálení v kamnech apod. Dneska už je ta kultura toho žití někde jinde.

8. Vnímáte jiné trendy, co se týká charakteru druhého bydlení ve Vaší obci? (internacionalizace, komercializace, věk uživatelů, trvalé bydliště aj.)

Tak komerční využívání se objevuje určitě. To se zase nedá přesně říct, protože nikdo vás do domu nepustí, nikdo nemá čas to sledovat nebo kontrolovat, ale máme takové poznatky, právě třeba i v návaznosti na poplatek za likvidaci odpadů 400 Kč na chatu, ať tam jezdí jeden člověk nebo dva nebo celá rodina. Pro některé je to nespravedlivé, protože říkají, že sem jedou třikrát za rok a že si ten pytel odpadků odvezou někde do toho města a že platí 400 a že je to moc. Ale jsou zas takoví, o kterých víme, že ta chata je tam celé léto vytižená. Po týdnu se tam střídají lidé, protože ta chata je pronajímaná, takže určitě tady jsou takoví. Nemůžu si tipnout, kolik jich je tak nebo tak, ale prostě to tak je. Každý si s tím svým majetkem může nakládat podle svého uvážení a určitě takoví lidé jsou. Někdo to půjčuje jenom svým kamarádům a někdo vyloženě jede komerčně, ale to je prakticky neuhlídatelné. Co se týká cizinců, tak ten největší boom, který byl, a který teď rozhodně není, tak sem jezdili Němci a Holanďané. Ti buď bydleli v soukromí, co tady několik těch místních třeba část té nemovitosti používají na pronájem nebo si pronajali chatu od nějakých těch podnikatelů, kteří měli nabídku na internetu, nebo využívali tady ty autokempy. Speciálně Holanďané do těch kempů jezdili s obytnými přívěsy. Ale posledních už takových osm, deset roků to nějak opadlo. Tahle klientela už se tady toho nabažila. Takže v podstatě jediní, kdo sem jezdí, jsou sousední Poláci tím, že to mají blízko a jedou sem na ten víkend, ale vyloženě si myslím, že teď je takový trend, že se vrací česká klientela. Ten poslední trend, co zaznamenávám, je, že ty chatičky, boudičky, já tomu říkám boudy, protože to jsou většinou lehké dřevostavby, tak těch posledních pět, šest roků je takový trend, že noví vlastníci, kteří si tady tu chatu pořídí, přestavují, až z toho najednou vyrostou

pěkné sruby. A už bych tomu třeba ani neříkal chata, ale už bych to považoval za přerod od toho víkendového chataření k nějakému dlouhodobému pobytu.

9. Jaký je současný trend v chování chatařů/chalupářů? (vztahy, jejich náročnost, způsob trávení času, způsob dopravy)

Tak určitě víme, že těch aut je dnes mnohem více. Dříve tady využívali perfektní autobusové spojení. Po té 312 je to hlavní tah, a proto tady projížděla spousta dálkových spojů, takže dříve to bylo hojně využívané, tahle doprava, případně i ten vlak do toho Letohradu a z Letohradu sem autobusem. V dnešní době si myslím, že se to spíše přiklání k těm autům.

10. Pozorujete ve vaší obci trend migrace na venkov za lepším životním prostředím? Hraje v tomto trendu druhé bydlení nějakou roli?

Jak to dříve bylo, že to byla vyloženě chatařská věc a „víkendovka“, tak v podstatě posledních 15 let to tak jako pozoruji, tím, že tady bydlím, že se čím dál více z těch chat, právě proto, že se z těch chatařů stali senioři, stávají objekty využívané třeba půl roku nebo i déle, podle počasí. Takže najednou, i když to nikdo nepřizná nebo oficiálně to nikde není, tak prakticky určitá část těch chat slouží normálně klasicky k trvalému bydlení. Ale zase, že by si sem dali trvalé bydliště, to ne. Nevím, z čeho to plyne. Ono to asi není až tak jednoduché změnit si trvalé bydliště. Nemyslím si, že by byl problém s tím objektem. Ale lidé mají spoustu dokladů, takže přestože tady někteří lidé jsou v podstatě, kdyby nenapadl sníh, tak celoročně, tak jsou třeba v tom Rychnově, protože tam si jednou za měsíc jedou pro důchod, za nějakými službami, a jinak jsou regulérně tady. A může jich být takových 20 až 30 %. Jakmile to klimatické podmínky dovolí, tak jsou tady.

11. Jaké jsou dle Vás vztahy místních a chatařů/chalupářů? Vidíte mezi chataři a chalupáři v tomto směru rozdíl?

Když rozdělím ty naše trvale žijící 50 : 50, tak těch 50 % zhruba z nich jsou přívětiví, vlídní, naklonění těm chatařům a nějakým způsobem tam probíhá nějaká spolupráce v rámci kultury tak, že se to nějak prolíná. A zhruba 50 % těch starousedlíků, musím říct, že to jsou spíše teda starší ročníky, jsou takoví odmítaví. „My jsme ti Pastviňáci, tamti jsou luffáci.“ Ale to samé je zase i obráceně od těch chatařů, bych řekl, protože ne všichni se chtějí nějakým způsobem tady do toho zapojit. Řekl bych, že drtivá většina z nich jsou takoví, že „já jsem tady na víkend, neotravujte mě, já jsem si přijel odpočinout, nic mě nezajímá. Obec mě zajímá, když chci, aby byly vyvezené kontejnery, nebo když chci spravit cestu anebo ať mi

obec zajistí skácení stromu, který mi padá na chatu". Jinak se o to tady nezajímají. Stýkají se jenom nějaká jejich úzká komunita pět, šest sousedních chat. I když poslední dobou zaznamenávám, že co jsou chatové osady a tím, že se tam obměňuje přirozeně osazenstvo, buďto to prodají, nebo se tam nastěhují mladí apod., tak spolu oni sami přestávají komunikovat. Říkají, že co dřív nebyl problém se domluvit, udělali si brigádu a spravili si kus cesty, tak teď na sebe prakticky koukají skrze prsty a nejsou schopní se domluvit.

12. Jaké máte Vy jako vedení obce s chataři a chalupáři vztahy?

Tak vždy záleží na nějakém přístupu. Jsou lidé, s kterými se domluvíte. Jsou lidé, s kterými se nedomluvíte, i kdybyste se rozkrájel. Oni sem zpravidla přijdou, když něco potřebují, takže jsou naklonění nějakému dialogu, tak to většinou probíhá bez nějakých větších třenic. Je pravda, že ti lidé jsou trochu zvyklí jednat jinak. Když náhodou obecní zaměstnanec v rámci nějaké údržby někomu někde přesekne smrček nebo mu vjedou na pozemek, tak je ten nástup většinou takový ostřejší, protože jsou zvyklí z těch měst. Mají takovou nějakou averzi k těm institucím a úřadům a podobně. Tady je takový návyk to tak řešit "po sousedsku". Ale lidé, jak jsou vystresovaní, že jdou na úřad, tak už tam každý většinou jde s halapartnou. Taky se pak setkávám s tím, že oni, jak se říká lidově, vystydnou a věc se vyřeší. Co se týče nějakých problémů, tak se to hodně týká odpadů. My tady, vzhledem k rozložení zástavby, máme určená hnízda. Tam je kontejner na směsný odpad, na plasty a na sklo. Snažíme se, aby se třídilo, a přestože provádíme nějakou osvětu, a nejenom my, to je v televizi, všude, tak člověk přijde k tomu kontejneru na směsný odpad a vidí ho naplněný trávou. A to se děje právě v těch lokalitách, kde jsou chaty. Tam to ti lidé nesvedou na místní a obec to musí zaplatit.

13. Na co si chataři/chalupáři stěžují nejčastěji?

Je to tak, že vždy přijdou s problémem, který teď nastal, takže to tak nějak průběžně řešíme.

14. Za co Vás naopak nejčastěji chválí?

Nevím. Oni vesměs chválí, pokud jim je vyhověno. Takže jestliže někdo přijde s nějakým problémem a vyřešíme ho tak, že neřekneme ne, to nejde, ale jdeme tomu kompromisu nějak naproti, tak oni jsou spokojení. Protože zase na druhou stranu oni chápou, že si naše obec nemůže vyskakovat.

15. Setkáváte se i neformálně s chataři a chalupáři?

To určitě. Tomu se člověk nevyhne. Za prvé, na takových nějakých větších akcích, které obec pořádá, kdy tam tak proběhnu, řeknu pár slov. Takže určitě bez toho to nejde. Nebo vám řeknou, že by někdo potřeboval něco tam u chaty, takže člověk tam musí jít, aby měl nějakou znalost toho terénu a místa, takže tam když přijedete a teď to tam obcházíte, tak ostatní chataři vás hned odchytnou a přijdou s nějakým svým problémem.

16. Snažíte se zapojit chataře/chalupáře do rozhodování v obci? Projevují vlastní iniciativu?

Protože zasedání zastupitelstva jsou samozřejmě veřejná, na internetu jsou termíny, takže kdokoli může na tu schůzi přijít a pravidelně jsou zveřejňována ta usnesení. Zaznamenal jsem, že většinou přijdou na to sezení, když se projednává věc, která se jich týká, nebo když si dají nějakou žádost a chtějí vědět, jak to dopadne. Ale jinak, že by se nějak pravidelně zajímali o ty věci, těžko říct, jestli jim stačí, když si to přečtou na vývěsce nebo je to vůbec nezajímá v případě, že se nejedná o jejich konkrétní věci, to těžko říct. Možnost mají, obec se tomu v žádném případě nebrání, ale nezaznamenal jsem, že by do toho nějakým způsobem vyloženě chtěl někdo vstupovat a podával nějaké návrhy nebo podněty.

17. Podílejí se chataři/chalupáři na kulturním a společenském životě v obci? Jsou alespoň účastníky akcí? Je mezi nimi nějaký rozdíl?

Tak určitě chodí na akce pořádané obcí, např. obecní ples, kam část těch chatařů a chalupářů chodí. V létě tady jsou tři větší akce. Jedna je sportovního rázu, Pastvinský triatlon, což přestože nejsou všichni sportovci, tak spousta těch chatařů, chalupářů to berou jako určitý druh vyžití, takže jeden z rodiny jde třeba závodit a ostatní fandí. Také jsou tady Dračí lodě, taky poměrně velká událost v létě. Skiklub tady dělá pivní festival nebo dětský karneval. To je jedna z těch stěžejních organizací tady. Má nějakou členskou základnu, 60 - 70 lidí včetně dětí. Kolem 50 tam může být dospělých a řekl bych, že z toho tak 50 % jsou chataři nebo chalupáři. Ono to skomíralo, ale před pěti nebo šesti lety proběhla nějaká obroda. Vyměnilo se vedení. Začaly se tady dělat ty sportovní akce, takže se to na to nabalilo, takže tam se spojilo příjemné s užitečným, došlo tam k takovému boomu, nárůstu členů a podobně. Od té doby to je tak, jak říkám, 50 % místních, 50 % chatařů, a i v tom výkonném článku je tak 50 % chatařů/chalupářů. Takže rozhodně se podílejí.

18. Jaká jsou podle vás pozitiva druhého bydlení ve vztahu k rozvoji obce? (ekonomická, sociální, kulturní, architektonická, environmentální)

Na jednu stranu tahle sorta tady působí určité komplikace, že je potřeba řešit něco navíc, než kdybychom se měli zaměřit na 350 našich občanů, ale na druhou stranu speciálně ti, kteří to využívají častěji a jsou už v důchodu, tak sem zas přinášejí určitý takový nový vítr. Protože už sem jezdí dlouhé roky, tak se tady znají s těmi místními, takže jsou zapojení v těch spolcích. Tihle lidé, protože mají jiný rozhled, než kdyby to bylo pouze na těch místních, tak přináší nové nápady, a tím sem přinášejí i trochu tu kulturu a tak. Ono se to trochu mele, protože si spousta těch starousedlíků stěžuje, co nám to sem tahají, co tady vymýšlí apod., ale je to krátkozraké, protože ti místní nekoukají dopředu, co by mohlo být a co to přináší, že za tři roky se to může nějakým způsobem rozvinout. Ti jsou vždy zaseknutí, že vždy to tady bylo takhle a tohle a tohle tady nepotřebujeme. Zase na druhou stranu druhá půlka místních to vítá, protože říkají, že to je dobré, že je by to nenapadlo. Takže ono se to tady prolíná. Kdyby to bylo jen chataření a jen nějaká prázdninová víkendová záležitost, tak by to tak nedopadlo, než když dochází k tomu přerodu víkendového chataře k tomu půlročnímu obyvateli, který tady chodí pravidelně na pivo. Je tady z nich samozřejmě taky ekonomický přínos, že zase ti podnikatelé, co tady mají ty penziony a hospůdky a provozují tady nějaké ty různé atrakce, to zase přináší peníze. Z environmentálního pohledu bych taky řekl, že už se to zlepšuje. Lidé jsou k tomu více vychovávaní. Probíhá tady taková akce Čisté Pastviny pod vedením záchranné služby jednou za dva roky. Spočívá to v tom, že se uklízí břehy. Jsou to lidé, kteří se tam ráno sejdou, rozdělí se do nějakých skupin, mají své úseky a sbírají odpadky. A je takové zajímavé, že já teď těch dvou posledních akcí jsem se zúčastnil a viděl jsem tam samé cizí lidi. Bylo tam pár chatařů, chalupářů a jinak spousta cizích, kteří tady ani chatu nemají. Bylo tam tak do sta lidí. A ti místní se od těch televizí nezvednou a nejdou. Ale i těch zdejších chatařů a chalupářů tam bylo stoprocentně více než starousedlíků. I z toho architektonického hlediska je ten trend vynikající, že ty staré, opravdu ošklivé boudy, které někdo koupí nebo zdědí a rozhodne se to přestavit, tak dneska z nich rostou prostě krásné domečky, které tady z toho dělají pěkný kout, protože to patří k té přírodě, která tady je a je to příjemné na pohled. Velice příjemně zjišťuji, že se tady stává to, že se tady objevují objekty, které sem patří, které, i když tady budou sto let, tak sem pořád budou patřit, protože

to jsou pěkné dřevostavby, sedlová střecha, žádné nesmyslné krabice nebo věci, které se sem moc nehodí.

19. Jaká vidíte negativa druhého bydlení ve vztahu k rozvoji obce? (ekonomická, sociální, kulturní, architektonická, environmentální)

Zápory například jsou, že v postatě v případě dobrého počasí a podobně příznivých podmínek obci neúměrně vyskočí třeba náklady na likvidace odpadů. Ze sociálního hlediska ten nový vítr, o kterém jsem mluvil, tady zas pak třeba na druhou stranu tvoří nějakou bariéru, protože, jak jsem říkal, je tady tak polovina místních, co těm novým nápadům nejsou úplně naklonění a bručí, že se tady angažují „cizáci“ a podobně. S hlediska ochrany životního prostředí jsou ty chaty pro přehradu enormní zátěž. Pak takové nějaké „prasečiny“, že ty odpadky někdo hodí do lesa, to se pořád stává, ale řekl bych, že je toho méně.

20. Plánujete nějaké kroky k podpoře nebo k potlačení druhého bydlení v obci?

Rozhodně, dokud tady nebude nějakým způsobem vyřešena kanalizace, tak obec nebude podporovat, aby se tady ta zástavba rozšiřovala. To, že tu jsou stávající objekty, to samozřejmě nikdo nemůže zrušit a omezovat je taky nemůžeme, ale rozhodně ten trend by měl zůstat v tom režimu dál to okolí tady nezatěžovat. Shodou okolností tady minulý rok probíhala studie kvality vody v nádrži. Cílem bylo zjistit zdroje znečištění vody v nádrži a teď se budou řešit opatření, jak to lze nebo nelze dál řešit. Tady není možné z tohoto hlediska té kvality vody dovolit, aby se ty chatové oblasti rozšiřovaly a navyšovala se kapacita. Tady už je to znát v létě, když je příznivé počasí, chaty jsou plné, kempy jsou plné, je-li víkend, přijedou rekreanti z Letohradu, ze Žamberka, tak ta kapacita je na hraně. Je problém od parkování, přes stravovací zařízení, odpadky atd.

Přepis rozhovoru s Miroslavem Faltou, starostou obce Záchlumí

1. Máte představu, kolik chat a kolik chalup se v současnosti nachází na katastru Vaší obce? Jste spíše chatařskou nebo chalupářskou obcí?

My evidujeme objekty určené k rekreaci podle statistiky na odpady a podle toho jich je 122. Těch 116 je v Liticích. Jsou v tom i chalupy, kde není přihlášený k trvalému pobytu žádný občan. Jsme určitě spíše chatařskou obcí, hlavně v Liticích, které jsou tím specifické. Co se týká chalupářů, tak tady v Záchlumí jsou čtyři, v Bohousové jsou tři, takže to nestojí za řeč.

2. Věnujete fenoménu druhého bydlení jako vedení obce zvýšenou pozornost?

Tím, že ty chaty jsou staré, nové moc nevznikají, tak to nijak zvlášť neřešíme.

3. Jakou máte představu o chatařích a chalupářích? (jejich věk, vzdělání, rodinný stav, příjmová skupina) Je rozdíl mezi chataři a mezi chalupáři?

Spíš jsou starší. Lidé důchodového věku, kteří tady ty chaty stavěli a všichni se znali.

4. Čím je dána oblíbenost obce ze strany chatařů a chalupářů a co naopak působí v obci proti druhému bydlení?

Ty Litice jsou v údolí Divoké Orlice, je tam hrad Litice. Je to uzavřené údolí. Je tam slepá ulice, takže se to autem nedá projet, takže tam je klid. Co by je odrazovalo, to nevím.

5. Odkud zdejší chataři a chalupáři převážně pochází? Je mezi chataři a chalupáři v tomto směru rozdíl?

Chataři tady pochází hlavně z Pardubic a Hradce Králové. Praha, Brno to už ne, i když teď tady máme jednoho z Prahy, který tu koupil chatu. Také pár lidí ze Žamberka, z Ústí nad Orlicí, Rychnova a tak.

6. Odkdy a jak se druhé bydlení ve Vaší obci vyvíjelo?

Dá se říct, že v těch 50. a 60. letech ten fenomén nějak vzniknul. Během těch několika málo let se to tady těmi chatami zaplnilo. V 80. a 90. letech už tam žádné nové nevznikaly. Byla to jedna generace. Všichni se znali a znají, ale říkám, ta generace už stárne, fyzicky na to nemají, děti sem jezdit nechtějí, tak to prodají.

7. Jaký je současný trend v počtu objektů druhého bydlení ve Vaší obci?

Je tady nějaký územní plán, který se dělal v roce 2008. Tím se ohraničily ty chaty, takže de facto si tam teď postavit chatu bez změny územního plánu už nejde. Teď je otevřená druhá změna územního plánu. Máme tu případ, že pán si koupil pozemek a pak zjistil, že na něm stavět nemůže. A přišel sem, že za to může obec, že je tam zakázáno stavět. V dnešní době už jich tedy vzniká minimum. Třeba jen když je tam nějaká proluka, tak tam třeba postavili chatu.

8. Vnímáte jiné trendy, co se týká charakteru druhého bydlení ve Vaší obci? (internacionalizace, komercializace, věk uživatelů, trvalé bydliště aj.)

Cizinci ne. Ani pronajímání moc ne. Tady jsou takoví patrioti. Oni opravdu tu na chatu, i když je prázdná, nikoho nezvou. Současné změny jsou takové, že ti původní stárnou a jejich děti sem jezdit nechtějí, ty chaty se prodávají. Přichází tam noví lidé neznalí místních poměrů mezi těmi chataři, takže to trvá, než se s těmi poměry a

lidmi seznámí a než se to stane, tak to plodí problémy, se kterými oni chodí za mnou, abych ty vztahy mezi nimi vyřešil.

9. Jaký je současný trend v chování chatařů/chalupářů? (vztahy, jejich náročnost, způsob trávení času, způsob dopravy)

No tak dříve jezdili vlakem, teď jezdí autem. Takže chtějí tam nějakou komunikaci, aby obec opravovala, protože jsou zvyklí jezdit po asfaltu, tam vede polní cesta.

10. Pozorujete ve vaší obci trend migrace na venkov za lepším životním prostředím? Hraje v tomto trendu druhé bydlení nějakou roli? (kdo imigruje, důvody)

Jsou tam. Pár jich tam je, kteří tam jsou i celou zimu, a to je jich ale jen tak pět, kteří jsou líní už jet zpátky do města. Ale že by si sem dávali trvalé bydliště, to ne.

11. Jaké jsou dle Vás vztahy místních a chatařů/chalupářů? Vidíte mezi chataři a chalupáři v tomto směru rozdíl?

Zase je to specifikum, protože my jsme vlastně úplně mimo, protože oni jsou v Liticích, takže sem vůbec nepřijdou, de facto jen do obchodu, a s těmi místními vychází velmi dobře, co jsou v těch Liticích. V těch Liticích to jsou ti starousedlíci a staří chataři, takže mají mezi sebou i takovou dohodu, že někdo jim chodí koukat na chatu, jestli náhodou se něco neděje, nebo když je tam někdo cizí, tak se vyptávají a dokážou to pohlídat.

12.-13. Jaké máte Vy jako vedení obce s chataři a chalupáři vztahy? A na co si chataři/chalupáři stěžují nejčastěji?

Já teď osobně si myslím, že dobré. Až mi to někteří zastupitelé zazlívají, že jsem s nimi až moc zadobře. Je pravdou, že jsme tady jeden konflikt měli. Soukromník pronajal pozemek na technoparty. Ti pořadatelé té technoparty udělali, co měli. Oznámili to na obci. Nechtěli žádnou výjimku. Takže do 22:00 měl být klid. Ono to bylo obráceně. Začali v deset večer. Takže tam vznikl nějaký konflikt, že ti místní nadávali, co obec povolila. Ke mně domů přišli čtyři dvoumetroví pánové a domluvili jsme se úplně bez problému. Nabízeli, že některé obce o tom hluku mají vyhlášku, že se třeba nesmí sekat v neděli po obědě a podobně. A že by to strašně chtěli a že nám s tím pomohou. Pro mě to nebyl problém, ale řekl jsem jim, že oni první to odnesou. Protože oni přijedou v pátek, jdou pít. V sobotu se vyspí a dojedou to. A v neděli když mají jet domů, tak začnou teprve pracovat. Tak si uvědomili, že asi tudy ne, a je klid. Už žádnou vyhlášku nechtějí. Opravdu, oni si někdy neuvědomují ten důsledek. Oni vidí to teď, že tam nebude technoparty, ale

sami de facto by byli ti první, kteří by to porušovali. Co se týká odpadů, tak tam byly dohady, že obec má dle zákona zajistit ten sběr a odvoz, když platíte poplatek. A jelikož se tam nahoru do té chatové osady nedostane popelářský vůz, tak tam dole byl kontejner. Ale ten kontejner byl pro všechny, ne jen pro ně. Protože ten kontejner je velkoobjemový, takže ti lidé tam vozí velkoobjemový odpad z vesnice a z toho byly konflikty. Takže od letošního roku už tam kontejner nebude. Protože oni, že mají jen pytlíček, který si odvezou domů. Ale že v pátek přijedou se dvěma pytli z toho města, to už neříkají. Takže od tohoto roku už jsme to vyřešili tak, že jsme jim tam, jak je to hnízdo, dali jednu velkou černou popelnici, která je jen pro chataře. To mají na ten pytlíček, jak pořád říkají. Když by to bylo málo na sezonu, tak dostanou třetí a to mají na ten pytlíček. Víc neřeším. Nejsem povinen. Nějaké jejich matrace a podobně, to ať si zajistí sami. My děláme čtyřikrát do roka sběr, mají možnost to tam odložit. Také tam je problém, jak ty chaty kupovali, tak tam spíše řeší mezi sebou přístupy k těm chatám. Tam je to rozparcelované tak, že k některým chatám nevede vůbec pozemek. Tam je problém, že to třeba majitelé chtějí prodat a ti, co to kupují, chtějí půjčku a oni jim půjčku nedají, protože ten pozemek je nepřístupný. Oni tam chodí celý život mezi chatami, kde mají metrovou cestičku, ale ta není zakreslená, tak nemají žádnou smlouvu o přístupu. Takže pak tady vznikají tyhle problémy, jakto že to obec dovolila a obec to musí vyřešit, ale já jim říkám, že obec to neprodávala a nerozparcelovávala. Občas problém je, že hromada chat se prodá a my o tom ani nevíme, protože nám to neřeknou. Pak my po někom chceme poplatek a on už tam není, tak posíláme dopisy na bývalého majitele. Takže ta komunikace je občas trochu obtížnější.

14. Za co Vás naopak nejčastěji chválí?

Když se dal do kupy vodovod. Když se udělala nějaká pravidla. Vždy, když se člověk v něčem snaží udělat nějaký pořádek, tak jsou rádi. Ale záleží hodně na lidech. Každopádně obec se snaží jim vycházet nějak vstříc, tak to někteří ocení.

15. Setkáváte se i neformálně s chataři a chalupáři?

No tak musím si do Litic za nimi zajet. Když je třeba člověk celý den v Liticích, tak za nimi zajdu, to tam pak člověk stráví odpoledne. Jinak já je všechny neznám. Zním ty hlavní, kteří se staví, nebo když tam chtějí kupovat nějaké pozemky, přijedou se zeptat, jak to je.

16. Snažíte se zapojit chataře/chalupáře do rozhodování v obci? Projevují vlastní iniciativu?

Oni, aby měli lepší páku na obec, tak založili osadní výbor s tím, že mohou vystupovat proti všemu. Ale nemají nějaké zvláštní pravomoci. Spíš to mají k tomu, aby se mohli k něčemu kolektivně vyjádřit, kdyby tam obec něco dělala. Ale zase ti jejich předsedové sice mluví jako za chataře, ale tak pětina je třeba moc neuznává. Takže stoprocentní zastoupení to není, že by mluvili stoprocentně za všechny chataře. Na zastupitelstvo třeba někdy přijdou, že vědí, že se v obci třeba něco děje, tak se přijdou podívat.

17. Podílejí se chataři/chalupáři na kulturním a společenském životě v obci? Jsou alespoň účastníky akcí? Je mezi nimi nějaký rozdíl?

Že by se nějak podíleli na životě v obci, se dá říct, že ne. Oni se přijdou podívat, ale že by sami něco organizovali, to ne. Když se vrátím k tomu osadnímu výboru, tak ti chlapi už tady jsou, dá se říct, historicky. Mluví za chataře, za všechny, i když všichni je taky neberou, ale dejme tomu. Spíš když kvůli něčemu přijdou, tak se ptají a vědí o obci, že se tady něco děje.

18. Jaká jsou podle vás pozitiva druhého bydlení ve vztahu k rozvoji obce? (ekonomická, sociální, kulturní, architektonická, environmentální)

Řeknu to zjednodušeně. My z nich nic nemáme. Nejsou tu přihlášení k trvalému pobytu, takže my za ně nebereme žádné peníze. A jinak, oni si tady žijí ten svůj život. Přijedou si na tu chatu, tam si udělají to své a zase odjedou. S těmi nákupy, někdo si přiveze s sebou nákup z města a tři dny o něm nevíte, je soběstačný a v neděli odjede. Do toho Záchlumí z těch Litic, je tady ten konzum, takže tam třeba zajdou na ten nákup a jinak jsou na té chatě. V Liticích je ta hospoda, i když teď je to takové, je otevřená, není otevřená, a pak tam je ta vinárna, tak vlastně je možnost si koupit to základní. A dál to tam funguje, že ti chataři se tam třeba sejdou, ti starousedlíci a chataři, že se tam znají. Většinou ten pátek, sobota, je tam takový větší ruch. V neděli pak už jedou domů, tak to přijdou třeba před obědem na jedno. V těch Liticích ti starousedlíci ty chataře znají. Tam jsou ty vztahy dobré.

19. Jaká vidíte negativa druhého bydlení ve vztahu k rozvoji obce? (ekonomická, sociální, kulturní, architektonická, environmentální)

Já s nimi starosti nemám. Tam zaměstnanci vždy po zimě jednou jdou zasypat díry na cestě, nechají tam dvě kupičky skrývky a jsou de facto spokojení.

20. Plánujete nějaké kroky k podpoře nebo k potlačení druhého bydlení v obci?

On o nich člověk moc neví, takže to nijak do budoucna neplánujeme.

PŘÍLOHA č. 10

Dotazník pro majitele/uživatele chat/chalup

1. Jaký je váš vlastnický vztah k objektu?

☐	Majitel a současně uživatel
☐	Pouze uživatel
☐	Pronajímatel
☐	Nájemce

2. Místo trvalého bydliště? (obec/město s trvalým bydlištěm + kraj)

3. Váš věk?

☐	20 - 30 let	☐	50 - 60 let
☐	30 - 40 let	☐	Více jak 60 let
☐	40 - 50 let		

4. Jak dlouho už na chatu/chalupu jezdíte? (Zaškrtněte jednu z možností)

☐	Méně jak 10 let	☐	30 - 40 let
☐	10 - 20 let	☐	Déle jak 40 let
☐	20 - 30 let		

5. Jak byste popsali vztahy s jinými chataři/chalupáři? (zaškrtněte jednu z možností + pokuste se popsat vztahy vlastními slovy v kolonce Vlastní komentář)

☐	Vřelé (společně trávené chvíle, častá vzájemná výpomoc, společná organizace rekreačních aktivit, udržování kontaktu i mimo pobyt na chatě/chalupě)
☐	Vřelé až vlažné
☐	Vlažné (občasná lehká výpomoc, případně i za úplatu, občasná rozhovory, ale žádná potřeba po častějším kontaktu, vzájemný respekt)
☐	Vlažné až chladné
☐	Chladné (možné mírné rozepře, výpomoc výjimečně, rozhovory také, vzájemná uzavřenost, neporozumění si)
Vlastní komentář:	

6. Jak byste popsali vztahy s místními obyvateli? (zaškrtněte jednu z možností + pokuste se popsat vztahy vlastními slovy v kolonce Vlastní komentář)

☐	Vřelé (společně trávené chvíle, častá vzájemná výpomoc, společná organizace aktivit a akcí v obci)
☐	Vřelé až vlažné
☐	Vlažné (občasná lehká výpomoc, případně i za úplatu, občasná rozhovory, ale žádná potřeba po častějším kontaktu, vzájemný respekt)
☐	Vlažné až chladné
☐	Chladné (možné mírné rozepře, výpomoc výjimečně, rozhovory také, vzájemná uzavřenost, neporozumění si)
Vlastní komentář:	

7. Jaké máte vztahy s vedením obce? (zaškrtněte jednu z možností + pokuste se popsat vztahy vlastními slovy v kolonce Vlastní komentář)

☐	Pozitivní (obec se snaží chatařům a chalupářům vyhovět, naslouchá jim, nezanedbává chatové části obce apod., dobré osobní vztahy s vedením obce)
☐	Neutrální (obec chataře nijak neupřednostňuje ani nezanedbává)
☐	Negativní (negativní přístup obce k chatařům, snaží se je postupně z obce vytlačit)
Vlastní komentář:	

8. Podílíte se nějak na životě v obci? (plesy, soutěže, programy pro děti, sportovní akce, politická angažovanost) Jak? (organizátor x účastník)

--

9. Jak se na chatu dopravujete?

nikdy/občas/vždy

1	2	3	Hromadnou dopravou
1	2	3	Automobilem
1	2	3	Na motocyklu
1	2	3	Na kole

10. Jak intenzivně rekreační objekt využíváte? (Zaškrtněte jednu z možností vlevo, poté vpravo zaškrtněte u každé z možností na škále od 1 do 4, nakolik daná intenzita odpovídá Vaší situaci, to samé zda chatu spíše využíváte pro jednodenní nebo vícedenní pobyty)

☐	Celoročně	☐	Několikrát týdně
☐	Především v létě	☐	1x týdně (víkendy)
☐	Především v zimě	☐	Méně než 1x týdně

Jednodenní pobyty
Vícedenní pobyty

1	2	3	4
---	---	---	---

11. Jaká je průměrná obsazenost Vaší chaty/chalupy při pobytu?

1	2	3	4	5	6	Více jak 6
---	---	---	---	---	---	------------

12. Jakou činností strávíte na Vaší chalupě/chatě nejvíce času? (zaškrtněte dvě možnosti, nakolik odpovídá Vaší situaci)

☐	Prací na objektu nebo pozemku
☐	Výlety do okolí (pěší, cyklo)
☐	Sportem, hraním fyzicky náročných her
☐	Pasivní relaxací bez fyzické zátěže
☐	Jinak (uved'te:)

13. Využíváte služby v obci? (U každé možnosti zaškrtněte, jak často ji v dané lokalitě průměrně využíváte)

Nikdy	Více než 1x měsíčně	1x měsíčně	Méně než 1x měsíčně	
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

☐	Prodej potravin
☐	Jiné obchody (jaké:)
☐	Restaurační zařízení
☐	Jiné služby pro cestovní ruch (jaké:)
☐	Místní řemeslníci (jací:)

14. Co se vám na lokalitě líbí? Proč sem jezdíte? (např. příroda, klid, vztahy a aktivity s rekreaanty nebo místními, možnost seberealizace při péči o chatu/chalupu, rekreační atraktivita aj.)

15. Co se Vám na lokalitě nelíbí? (např. dopravní dostupnost, vztahy mezi lidmi, přístup vedení obce k majitelům chat/chalup, občanská nevybavenost, vzhled obce aj.)

--

16. Jak vidíte využívání vaší chaty/chalupy do budoucna? (Zaškrtněte maximálně dvě možnosti)

☐	Budu ji dále využívat jako rekreační objekt.	☐	Přestěhuji se sem na stálo.
☐	Budu ji pronajímat k rekreačním účelům.	☐	Jiné záměry (jaké
☐	Prodám ji.		

PŘÍLOHA č. 11

Souhrnné výsledky anketního šetření mezi uživateli druhého bydlení

Obec					
Možnosti	Čenkovice	Pastviny	Kláštorec	Těchonín	Záchlumí
Frekvence	20	29	21	18	12

Druh objektu		
Možnosti	Chaty	Chalupy
Frekvence	71	29

Vlastnický vztah k objektu				
Možnosti	Majitel a současně uživatel	Pouze uživatel	Pronajímatel	Nájemce
Frekvence	76	18	2	4

Vzdálenost trvalého bydliště			
Možnosti	Okres ÚO	Sousední okresy	Zbytek republiky
Frekvence	37	31	32

Věk uživatelů (roky)					
Možnosti	20-30	30-40	40-50	50-60	60+
Frekvence	1	11	17	17	54

Doba užívání objektu k rekreaci (roky)					
Možnosti	0-10	10-20	20-30	30-40	40+
Frekvence	17	21	13	23	26

Vztahy s jinými uživateli druhého bydlení					
Možnosti	Vřelé	Vřelé až vlažné	Vlažné	Vlažné až chladné	Chladné
Frekvence	30	27	38	4	1

Vztahy s místními obyvateli					
Možnosti	Vřelé	Vřelé až vlažné	Vlažné	Vlažné až chladné	Chladné
Frekvence	15	30	45	9	1

Vztahy s vedením obce			
Možnosti	Pozitivní	Neutrální	Negativní
Frekvence	37	58	5

Podílení se na životě v obci			
Možnosti	Organizátoři	Účastníci	Žádné
Frekvence	7	41	52

Doprava hromadnou dopravou			
Možnosti	Nikdy	Občas	Vždy
Frekvence	78	20	2

Doprava automobilem			
Možnosti	Nikdy	Občas	Vždy
Frekvence	4	24	72

Doprava na motocyklu			
Možnosti	Nikdy	Občas	Vždy
Frekvence	97	3	0

Doprava na kole			
Možnosti	Nikdy	Občas	Vždy
Frekvence	94	6	0

Převažující období užívání objektu			
Možnosti	Celoročně	Především v létě	Především v zimě
Frekvence	45	52	3

Intenzita využívání objektu				
Možnosti	Několikrát týdně	Jedenkrát týdně (víkendy)	Méně než 1x týdně	Nárazový dlouhodobý pobyt
Frekvence	23	34	32	11

Převažující délka pobytu				
Možnosti	Výhradně jednodenní	Spíše jednodenní	Spíše vícedenní	Výhradně vícedenní
Frekvence	1	2	13	84

Průměrná obsazenost chaty (os.)					
Možnosti	2	3	4	5	6 a více
Frekvence	21	16	31	15	10

Nejčastější činnosti					
Možnosti	Práce a výlety	Práce a sport	Práce a relaxace	Výlety a sport	Výlety a relaxace
Frekvence	32	12	39	6	8

Využívání služeb - Prodej potravin				
Možnosti	Více než 1x měs.	1x měs.	Méně než 1x měs.	Nikdy
Frekvence	60	21	7	12

Využívání služeb - Jiné obchody				
Možnosti	Více než 1x měs.	1x měs.	Méně než 1x měs.	Nikdy
Frekvence	7	3	6	84

Využívání služeb - Restaurační zařízení				
Možnosti	Více než 1x měs.	1x měs.	Méně než 1x měs.	Nikdy
Frekvence	43	19	11	27

Využívání služeb pro cestovní ruch				
Možnosti	Více než 1x měs.	1x měs.	Méně než 1x měs.	Nikdy
Frekvence	18	10	15	57

Využívání služeb - místní řemeslníci				
Možnosti	Více než 1x měs.	1x měs.	Méně než 1x měs.	Nikdy
Frekvence	4	1	49	46

Plány uživatelů do budoucna					
Možnosti	Os. užívání jako rek. obj.	Pronájem jako rek. obj.	Prodej	Trvalé bydlení	Neuvedeno
Frekvence	74	8	1	15	2

Důvody oblíbenosti					
Možnosti	Příroda	Klid	Prostředí	Voda/koupání	Krajina
Frekvence	52	34	12	11	10

Nejčastější negativní připomínky chatařů/chalupářů					
Možnosti	Nic	Kvalita komunikací	Vztahy s lidmi	Množství/ rychlost dopravních prostředků	Problémy s kontejnery a odpady
Frekvence	45	11	7	6	6